M U H İ T

Sene 3 № 34 *Resimli Aylık Aile Mecmuası* *Ağustos 1931*

Müvezzilerden Gelinlik Elbise kalıbını isteyiniz.

Nushası 50 Kr.

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 3 | Ağustos, 1931 | № 34

İçtimai Musahabe:

Lozan Kahramanı VE Muvaffakîyetlerinin Sırrı

«Derin bir zekâ, yorulmaz bir azm ve iyman ile gece gündüz harekâtın en ufak «noktalarına kadar nafiz olmuş ve fevkalade bir nazarla ordusunu sevk ve idare «ederek bu muvaffakîyet ve muzafferiyete iysal etmiş bir kumandandır.»

Gazi (Sakarya zaferi nutkundan)

«Bilhassa Lozan a gönderdiğimiz hey'eti-murahhasa ve onun başındaki arkadaşı-«mız o kadar kîymetli ve kuvetlidir ki, da'vamızı o kadar vuzuh ile kavramış ve «müdafaa vasıtalarını o kadar güzel hazırlamıştır ki kimsenin hayâlata sapmasına «imkân kalmayacaktır, zann ediyorum.»

(Gazi ve İnkîlap)

BÜYÜK Gazi nin İsmet Paşa hakkındaki samimi sitayişleri toplansa kendi başına bir risale olabilir; yazımızın başına nakl ettiğimiz sözlerin ayrı bir kîymeti varsa milli kurtuluş tarihimizin iki müstesna safhasına ait ve İsmet Paşa nın müstesna hizmetlerine dair olmasından ileri gelir.

Cumhuriyet Halk Fırkasının ve hükümetinin fiyli reisliğini devamlı olarak İsmet Paşa nın ellerine emanet etmiş olması da Gazi nin bu büyük kumandana, bu büyük diplomata, bu büyük siyasiye, bu büyük devlet adamına olan sonsuz takdir ve iytimadına en büyük delildir.

İsmet Paşa Lozan muahedesini yalnız düşman devletlerin murahhaslarına imza ettiren bir diplomat değildir; Galip Avrupayı kendisini aynı masa etrafında kendi murahhaslariyle yanyana oturup müsavi haklarla münakaşaya iştirâk etmeyi kabule mecbur eden, büyük zaferin kazanılmasına organizasyon kudretiyle hizmet etmiş büyük bir *stratej* dir.

Lozan muahedesinde Türk murahhaslarının siyasi mevkîini bütün ehemmiyetiyle göz önüne getirebilmek için başdüşmanımızın başmurahhası Lord Curzon (Kürzon) un İmperatorluk konferansında söylediği sözlere bakmak kâfidir; Lord diyor ki:

"Bu muahede şüphesiz müttefiklerin 1919 da bin kat daha az mühim olan mes'eleler ve milletler için elde edebildikleri bir muahede gibi değildir. 1920 Ağustosunda Sevr de imza edilip bilahare tasdîk olunmayan muahede gibi de değildir. Lozan da devletlerin bâzı hususlarda gösterdikleri vahdeti her noktada göstermekle akt edebilecekleri bir muahede gibi de değildir.— Bununla beraber zamanın ahval ve şeraiti içinde bu muahedenin nasıl ve ne için akti kabil olan en eyi muahede olduğunu iyzah etmek isterim. Evela konferansa şunu hatırlatayım ki

geçen teşrini-sanide Lozan a gittiğim vakit umumiyetle bir muahede aktinin kabil olmadığı zann olunmakta idi. Zira Türkler Yunanlıların müthiş maglubiyeti ile fevkalade galeyanda olup müttefiklerin ve bilhassa İngilizlerin hüsnüniyetinden şüphe etmekte, silahlarının aşağı alınamayacağına kani' bulunmakta idiler... Harpten sonra hep muzaffer devletler hakim mevkiinde oturup, maznunun giyabında, verecekleri ceza veya hükmü kararlaştırıyor ve infaz ediyorlardı:

Maznun çağrılıyor ve kendisine ancak bir mahkûm gibi bir protestoda bulunmak fırsatı bahş ediliyordu...

Sevr muahedesi de böyle imza edilmiş fakat hiç bir zaman tasdik olunmamıştı. Lozan da iş büsbütün başka bir surette cereyan etti: orada Türkler de müzakere masasına devletlerle müsavi hukuk ile oturdular. Muahedenin her maddesi ancak münakaşa ile ve rizaları ile kendilerine kabul ettirmek lazım geliyordu.„ [Ayın tarihi: 1339].

Lozan muahedesinin büyük ehemmiyeti, asıl Sevr muahedesiyle mukayese edildiği zaman meydana çıkar. Bu büyük muzafferiyet şüphesiz Türk ordularının süngüsü ile kazanılmıştı, fakat o orduları yoktan var eden büyük organizatör ve büyük stratejlerden biri İsmet Paşa idi. Bu mütevazı' asker ilk defa teşkil ve techiz edebildikleri muntazam ordunun kazandığı Birinci İn Önü muzafferiyetini Meclise müjdelerken söyledikleri sözler de tanzim ve teşkil kudretine olan kuvvetli iymanı gösterir:

"Bundan bir sene evel mütareke veya musaleha müzakeresine başlandığı zaman dünyanın insaf ve merhametine istinad etmekten başka çare yoktu. Bugün *cephelerimiz vardır, ordularımız vardır, mudafaa ediyoruz ve mudafaa edeceğiz.* İnşaallah ordularımız üstlerine aldıkları, hiç bir milletin ordusu ile kîyas kabul etmeyecek derecede, ağır vazifeleri yüz akı ile başaracaklardır.„

Tanzim ve teşkil; İsmet Paşa yı muvaffakîyetlere götüren bu büyük seciye metin bir sebat ve ısrar ile de mücehhezdir. Anglosaksonların en büyük metanet rehberi olan "**Try again: bir kere daha teşebbüs et**„ düsturu İsmet Paşa da cibilli olarak mevcuttur. Taliinin yaver olduğunu söyleyenlere muvaffkîyetinin sırrını şu sözlerle anlatıyor:

"Ben ancak yapılması kabil olduğuna kanaat getirdiğim şeyleri yapmak isterim. Bir şeye karar verince de ona iycab ederse kırk defa baş vururum. Kırk birinci dafasında muvaffak olmadığım asla vakî' değildir."

[Mart 1927]

İsmet Paşa Lozan da da bu seciyyesi sayesinde Türkün asırlardan beri bütün çiynenmiş haklarını düşmanlara tasdik ettirmeye muvaffak olmuştur. Bu yeşil masanın etrafında geçen müzakerelerin huşunetini, çetinliğini tasavvur etmek güç bir şey değildir. Türk başmurahhasının karşısında Osmanlı Padişahlarının vezirlerine uşak muamelesi etmeye alışmış imperialistler, Hohenzolern ve Habsburg hükümdarlarını tahtlarından indirmiş muzafferler, Asya ve Afrikayı îklim îklim, diyar diyar esir haline getirmiş müstemlekeciler, Osmanlı İmparaturluğunda kapitülasyonlar ve hristiyan unsurların himayesi an'anesi ile hükümran olmuş devletlere mensup azametli diplomatlar vardı. İsmet Paşa Ulu Gazi nin işaret ettiği çerçive dahiline giren bütün tabii ve sarih Türk haklarını birer birer mudafaa etti her biri üzerinde celselerle, haftalarla ısrar etti, inkîta'lara rağmen sebat etti, ve hiç birinden dönmeyerek hepsini tasdîk ettirdi, Yeni Türkiye Cumhuriyetini bütün siyasi ve mali istîklal hakları ile mücehhez olarak cihana tasdîk ettirdi.

Lord Curzon Lozan muahedesine koyduğu imzadan dolayı duyduğu ruhi ezayı şu tesellilerle örtmeye çalışmıştır:

"İsmet Paşa nın ısrarlarından bıktım usandım. Türk başmurahhası sanıyor ki mali istîklal yalnız kuru sözlerle yürür. Madam ki bu işte bu kadar inat ve ısrar ediyor, kendisine istediğini vereceğiz, fakat Türkiyenin hariçten mali yardım görmeksizin yaşamasına imkân yoktur. Ben eminim ki az zaman sonra bütçesi için, hayati ihtiyaçları için Türkiye bize el açmağa gelecektir. İşte *o vakit* şimdi kabul etmek istemediği şeylerin daha ağırlarını kendisine dikte edeceğiz."

İsmet Paşa Lozan muahedesinin akdinden yedi sene sonra Sivas demiryolu resmi-küşadında o yeşil masanın etrafında geçirdiği mücadele safhasını hatırlayarak Avrupanın hakkımızdaki kanaatini şu suretle iyzah ederek iktisadi inkişaf vazifemizi ihtar ediyor:

"Ben Lozan dan şu müşahede ile döndüm: Türk milletinin askeri ve siyasi sahalarda kazandığı muvaffakîyetlerin bahş ettiği haklar teslim olundu; fakat Avrupa mahrum edildiği bütün imtiyazları Türk milletinin geçireceği mali buhranlar sayesinde kâmilen istirdad etmek ümidinde idi. Bu bir tahmin değildir. *Bu sözler en salahiyettar ağızlardan benim yüzüme karşı söylenmiş açık fikirlerdir. Avrupanın bu sözlerini Türk milletine karşı sabit bir husumet fikrine atf etmeyiniz. Bu çıkmaz bir yoldur.* Milli îktisat mücadelesinde her millet esaslı imtihanları kendisi vermeğe mecburdur. Binaen-aleyh biz Avrupanın hitabını realist, acı bir *imtihana da'vet* şeklinde ve tabii telakkî ettik."

Ve İsmet Paşa bu acı, bu müstehzi imtihan da'vetine icabet hususunda verdiği kararda el'an sabittir ve hiç şüphesiz daima sabit kalacaktır. Onun bu hususta sarsılmaz bir kanaati vardır:

"Türk için Türkiyeyi iymar etmek bir vazifedir, ve Türk vatanını iymara muktedirdir: hem vazife hem îktidar iddia ediyoruz."

Bugün, îktisadi inkişaf cihetinden Türkiye Birinci İn Önü zaferinin ertesinde askeri muvaffakîyet iytibariyle ne halde idiyse, o haldedir. Ben Gazi nin ve Başvekilinin iktisadi siyasette de, tanzim ve tekrar teşebbüs sayesinde, askeri siyasette olduğu gibi, memleketi muvaffakîyete götureceklerine bütün kuvvetimle iyman ediyorum.

Ahmet Cevat

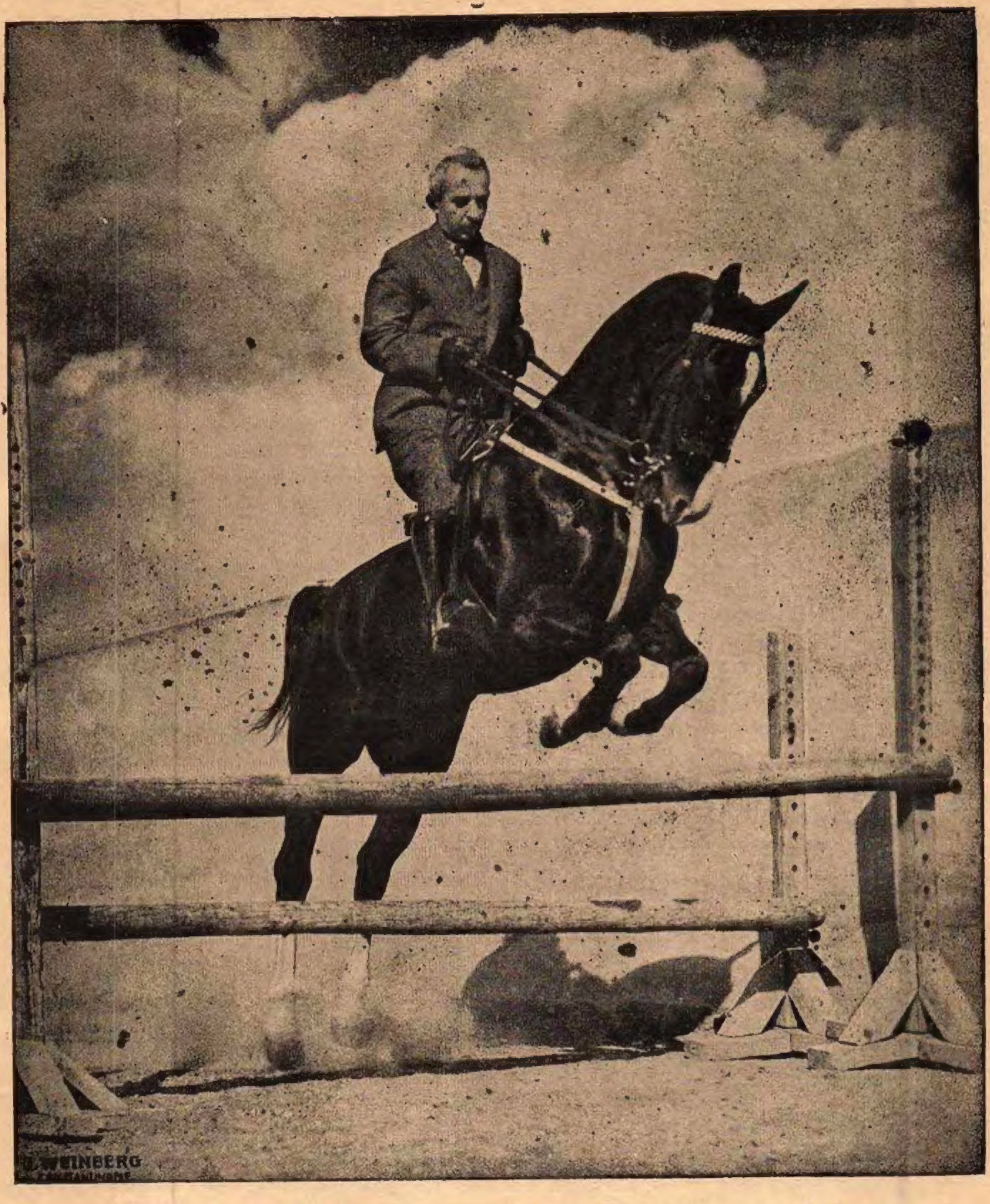

" Hakîkatte basit bir işe değil zorlu bir işe girmiş olduğumuzu biliriz. Fakat zor müsabakalardan zevk alan bir **sportmen gibi** *bu milletin birikip kalmış zorlu işlerini başarmaktan zevk duyan milli mücadelecilik ruhunu bütün tazeliği ile muhafaza ediyoruz."*

İsmet Paşa nın nutkundan

Klasiklerin tercüme ve tab'ı

— 2 —

ABDÜLHAK ŞİNASİ

EVVELA nazarı-dikkate alınmalıdır ki klasiklerden bir çoğunun yalnız tercümelerinde değil metinlerinde bile az çok farklar vardır. Bu eski metinler muhtelif tab'lardan, yanlışlardan ve tashihlerden, kılı kırka yararcasına iytinalardan sonra bugüne göre makbul bir şekil almışlardır. Fransızca yeni bir çok tab'larında «filancanın tasnif ve tevsîk ettiği metin üzerinden tercüme» deniliyor. Elimizdeki metnin doğruluğuna iytimadımız ancak mütercimin ve tabiin, hülasa kitabın matbuat âlemindeki mevkiine, ehemmiyet ve ciddiyetine vukufumuzla hasıl olacatır. İytibardan düşmüş bir metnin şekline rağbet etmek hatasında bulunmaktan çekinmeliyiz.

Saniyen, mademki biz bu eserleri doğrudan doğruya öz lisanlarından tercüme edemeyoruz, ortaya mühim bir mes'ele, tercüme edilecek metnin intihabı mes'elesi çıkıyor. Bilavasıta değil, bilvasıta, yâni ikinci bir dilin ianesiyle yapılan bu gibi tercümelerin en mühim güçlüğü budur. Biz bunları bildiğimiz lisana göre, kimimiz fransızca, kimimiz almancadan tercüme edeceğiz.

Mevcut muhtelif ve hepsi mu'teber tab' ve tercümeler içinden birini intihab edeceğiz. Hangi birini ve nasıl intihab edelim? Şüphe yok ki en basiti bir tek metni ele almaktır. En sonuncusu mutlaka en eyisidir, deye sonuncu tercümeye ittiba' edip geçelim mi? Bu takdirde insan vakıa doğru yâni elindeki metne muvafık bir tercüme yaptığına emin olabilir. Halbuki asıl metne yaklaşmak emeliyle onun kaç tane tercümesini karşılaştırmış olursa ortaya o kadar tereddüt ve emniyetsizlik vesilesi çıkmış ve endişesi de zahmeti nispetinde artmış olacaktır. Eğer ecdadımız ilk fransızca tercüme metinleri üzerinden tercümeler yapmağa koyulsalardı o gün ortada bir tek metni bulmakla büyük bir suhulet te'min etmiş olacaklardı. Halbuki mesela Fransızlar bu tercümelere asırlardan beri devam etmişlerdir. Bugün aslını okuyamadığımız bir metne mukabil karşımıza bir kitap değil bir kütüphane çıkıyor. Mesela şimdi tercüme edilmekte olduğunu duyduğumuz «Ziyafet» bizde evvelce Şaziye Berin hanım tarafından klasik bir gaye ile değil sırf edebi bir zevkle tercüme edilmişti. Hangi metin üzerinden? Bunu kitabına kayd etmemiş olduğu için bilmeyoruz. Fakat bu mütercimlerin ikisi de aynı metin tercümesinden istifade etmiş olsalar bile bu tercümeleri beyninde yine kendi müfekkirelerinden, zevklerinden ve üsluplarından doğma mühim farklar bulunacağı şüphesizdir. Halbuki müracaat etmiş oldukları metinlerin te'siri altında kalmış olacakları da muhakkaktır. Ve bundan dolayı bu tercümelerin aralarında haylı farklar olacaktır. Bunu tabii görmeğe alışmalı, ve bu zaruri farklardan dolayı da her mütercimi muahaze etmemeliyiz. Bu eserin son Fransızca tercümeleri içinden iki üç tanesi, mesela Mösyö E. Chambry nin 1919 da, Mösyö Mario Meunier 1923 ve Mösyö Léon Robin in 1929 da münteşir tercümeleri karşılaştırılırsa aynı eserin renkte üslupta ve fikirde, hülasa bütün mahiyetinde ne büyük tahavvüllere ma'ruz kalmış olduğu görülür. Ekseriyet iytibariyle eski tercümelerde mütercim, ma'ruf bir edip olsa bile, bir nevi' ürkeklik, çekingenlik ve fazla hesabilik nazarı

dikkate çarpar. Sonunculara yeni edebi zevklerin te'siri görülür. Mesela Mösyö Léon Robin in - zaten aşağıda iyzah edeceğimiz gibi bu klasik tercümeler için metinleri çok mu'teber add edilen ve tavsiyeye layık bir kolleksiyonda münteşir olan - tercümesi bize hem teferruata daha ziyade şamil bir incelik, hem de daha samimi ve seri' bir seyr ile daha canlı ve ötekilerine faik görünüyor.

Esasen muhtelif tercümelerin mukayesesinden istifade etmekle beraber böyle bir mütercimin metnini ele alıp onu tercüme ettiğimizi iytiraf etmek zarureti de vardır. Zira ma'nasına nufuz edemediğimiz bir aslın yerine ikame edeceğimiz metni bütün mevcut tercümelerin mukayesesinden intihap ile vucuda getirsek bile nihayet kendi zevkîmizi daha ziyade okşayan bir metni meydana getirmiş oluruz. Fakat bununla aslına daha mutabık, daha doğ u bir tercüme yapmış olduğumuzu iddia edemeyiz. Bu şerait dahilinde aslına sadık kalan canlı bir tercüme vücuda getirebilmenin güçlüğü kolayca anlaşılmalıdır.

Fakat biz acaba tercüme deyiverdiğimiz zaman bu kelimenin ihtiva ettiği bütün müşkülatı nazarı-iytibara alıyormuyuz? Bir lisandaki kelimeleri anladıktan sonra onları kendi lisanımızdaki muadil kelimelerle eda etmek bize kolay bir şey gibi geliyor. Halbuki düşünelim:

Böyle tercüme edilmek istenilen kim bilir kaç asır evvel yazılmış bir kitap, bir trajedi, bâzan hattâ nesir değil de mısra'lardır. Muharrir veya nazımlariyle onların kültürünü teşkil eden «mythologie leri» ve an'aneleri iytibariyle de aramızda bir münasebet yoktur. Mevzuu bahs olan şeyse edebiyattır; Yâni sade bir mantık oyunu değil demek isteyorum. Halbuki tasavvuf gibi felsefeler mantıkında hususi, nisbi, izafi ve seyyal bir şey, mücerret ve kat'i değil, bir muhit ve zaman mahsulünden ibaret mütehavvil bir şey olduğunu gösteriyor. Nispeten yine en kolay ve mütevazı' tercümeler bir san'at gayesiyle yazılmamış bulunan, birer san'atkâr olmayan mütefekkirlerin kitaplarıdır. Fakat bunun ötesi denilebilir ki bir nev'i his ve sihir mes'elesidir. Bir lisanın muayyen kelimeleriyle husule gelen harikulade bir talâkat, hulâsa bir mu'cize diğer bir lisanın kelimeleriyle kolay kolay eda ve ifade ve hattâ hülasa olunabilir mi? İşte bunun içindir ki dünyada ilelebet milli kalacak, asıllarındaki bekâreti başka bir lisana vermeyecek ve tam tercümesi kat'iyen mümkün olmayacak bir şey varsa o da halis, safi şiirlerdir. Eğer tercüme kolay bir şey olsaydı aynı kelimelerle yapılmış laaletta'yin bir mensur tercüme bize o büyük şairlerin şiirleri veya trajedileri gibi ve onlar kadar te'sir ederdi. Fakat anlattığımız müşkülatdan ve hattâ denilebilir ki imkânsızlıktan dolayı böyle olmayor. Eski Yunanca ve Latince şiirleri Türkçede nesren aynı zevk ile dinletmek tercüme değil, mu'cize kabilinden bir şey olur.

Lakin, böyledir deye tercümeyi imkânsız bir şey add edip bundan vazgeçirtmek neticesine vasıl olmamalıyız. Bu tercümelerin luzumunu o kadar heyecanla iyzah etmiş olan Yâkup Kadri bey de edebi bir tercümenin ve bilhassa bir şiir tercümesinin bu müşkülatını tamamen mu'teriftir. Tercümeleri bütün o kitaplar, o trajediler, o şiirler hakkında bizi tenvir ediyor, bize bir fikir vermeğe yarıyor ki bu kadar kazanç da kâfi bir niymet sayılmalıdır.

Tercüme bahsi klasiklere intikal edinci iş böylece değişir. Bu şiirlerle hissen mahzuz ve mest olmak başka, onların kîymetini fikren takdir etmek de yine başkadır. Denilebilir ki bu tercümelerden maksat mutlaka metnin verdiği zevkî aynen te'min etmek değildir. Maksat bilhassa mümkün olduğu kadar doğru, canlı, ve edebi bir tercüme ile kari'lere metni

tanıtmak, onun ihtiva ettiği fikir ve zevkî tebarüz ettirmek, içinde yüzdükleri îklimi duyurmak, kari'leri bu gibi eserleri anlamağa hazırlamak ve hülasa klasizm dersleri vermektir.

Esasen mütercimler kendilerinin ne kadar ebediyet için çalıştıkları kanaatinde olurlarsa olsunlar nesiller ve lisan değiştikçe tercümeleri de mutlaka eskiyecek, üslupları geçecek ve aynı eserlerin yeni tercümelerini yapmak zarureti de tabiatiyle hasıl olacaktır. Fransızlar bu tercümelere asırlardan beri devam ediyorlar ve denilebilir ki hemen hiç bir nesil bunlara devamdan müstagni kalamayor. Bilakis hepsi de gûya buna yeni başlanmış gibi bir hızla ve gûya yeni bir keşif onları ilk defa olmak üzere asıllara kavuşturmuş gibi yeni bir zevk ve iytina ile devam ve tercümelerini teksir ediyorlar.

Yine bu klasiklerin tercümeleri, hususiyetine binaen, birer klasik tab'a da luzum gösterir. Garplılar bu tercümeleri pek çoktan beri tab'a başlamış oldukları cihetle bu tab' usulünün de yavaş yavaş yolunu bulmuş ve tekâmül etmiş olan muhtelif evsafı vardır. Bugün artık hiç bir mütercimin eski ve metrûk bir tercüme metninden nakl etmeğe hakkı olmadığı gibi tercümesini de bu son tab' usullerinden tegafül ve istigna ederek tab' ettirmeğe hakkı kalmamıştır. Bu eserlerin yalnız tercümelerinin değil asıllarının bile bugün bir çok not ve haşiyelerle basıldığı ma'lûmdur. O âlemi bize mümkün mertebe açmak için bunlar cidden lazım olan bir takım anahtarlardır. İlk önce müellifin yaşadığı zaman ve muhit ve gördüğü ve icra etmiş olduğu te'sirler hakkında bize ma'lûmat verilmelidir. Saniyen eserde geçen ve bize yabancı gelebilecek isimler, kelimeler ve telmihler için îktiza eden notların, şerhin, tefsirin ve haşiyelerin, hülasa lazım gelen bütün iyzahatın burada büyük bir rolü ve mevkîi vardır. Bu eserlerin ehemmiyeti de bu ma'lûmat ile daha eyi anlaşılmış olur. Mesela mezkûr Odyssée tercümesinin mütemmimi olarak mösyö Victor Bérard ın neşr ettiği tetkîkî eserin yarısı kadardır, üç cilt tutuyor ve mezkûr Banquet tercümesine Mösyö Léon Robin in ilave ettiği uzun tetkîk de başlı başına bir eser kîymetindedir. (4)

Hülasa mütercimler eserin doğru bir tercümesine gösterecekleri himmet kadar bunların eskilerine şüphesiz faîk olan en son ve mütekâmil tab'larını t'akîp ve tetkîk ile tercümelerini de bu usullerle bastırmağa say' etmelidirler. Mesela Association Guillaume Budé nin himayesi altında basılan «Collections des Universités de France» yahut buna muadil diğer bir klasik kolleksiyon bir numune ittihaz edilirse fransızca metnin üzerinden tercüme edilirken metinle birlikte o tab'lardaki mukaddime, haşiye ve sairenin de tercümesi ihmal edilmeyerek bunlardan istifade edilebilir. Nasıl ki Ruşen Eşref bey de Virjilüs ün «Bukolikler» i tercümesini bu gibi ma'lûmat ile tavzih etmiş ve zenginleştirmiştir.

[4] Platon: Le Banquet, texte établi et traduit par Léon Robin, 1 cilt, Société d'éditions "Les Belles Lettres".

KİTAPLAR

İnzivaya çekilmiş birer alim gibidir
Kütüphane içinde dizi dizi kitaplar;
Bilgileri onları derin sükûte bağlar.

Ruhları tazeleyen sessizliğin kalbidir
Dizi dizi kitaplar kütüphane içinde.
Uyurlar sükûnetten bir kâşane içinde.

Yer bulamazsa kalbin hayatın sevincinde,
Susamış bir kuş gibi kapan kitaplarına.
Ak saçların saçılsın bir şimal rüzgârına.

Ruhun bir iz bırakır kütüphane içinde...

VAHDET GÜLTEKİN

Bir Mektup

Yazan: MEB.

SON görüştüğümüz günü her halde hatırlarsınız değilmi hanımefendi? Daha kapıdan içeri girer girmez, size neler söylemek niyetiyle geldiğimi anlamıştınız.

Kırmızı güllerinizi daha elinize uzatışımdan artık susmayacağımı, aylardır içime sindirmeğe çalıştığım duyguları dökeceğimi hiss etmiştiniz.

Ne güzel ders verdiniz bana. Deliliğimi nasıl da acı acı yüzüme çarptınız!

Geçen hafta misafirlerinize şiirlerini dinletmiş olan o «genç şair» den bahs ederken, gönlünüzü sarmağa başlayan bu yeni ateşi nasıl da eyice kafama sokmak için o kuvvetli jestleri, sesleri aldınız.

Sonra da, sanki bağrıma hançerinizi soktuğunuz yetmeyormuş gibi yarayı durmadan oydunuz, büyüttünüz.

— Siz ki bu şairi tanıyorsunuz.... Kuzum bana onun hakkında ma'lûmat toplayamazmısınız? Bilseniz ne kadar, ama ne kadar «enterese» oluyorum..... dediniz.

Bu kalpsizliği size hangi silahlarınız hakk ettiriyordu? Güzelliğinizmi? Gençliğinizmi?

— Peki... Emr edersiniz!» dedim, ve çok durmadan da salonunuzdan çıktım.

O kadar merakla beklediğiniz «ma'lûmatı» aldınız. Size yazdım. Yalnız yarın seyahate çıktığımı öğrendiğiniz zaman: «Ne kaba adammış, bir vedaa bile gelmedi!» demeyesiniz deye şu mektubu gönderirken size eski bir hikâyeyi de anlatmağa karar verdim. Canınızı sıkarsa bitirmeden yırtar atarsanız, olmazmı?

***

ÇOK çok seneler evel iki kardeş tanımıştım. Hele bunlardan birini «kardeşimmiş» gibi yakından.

Ömer le Adnan deye anacağım bu çocukların kaderlerini çizen büyük kudret, sanki birine kara, ötekine de ak mürekkep kullanmıştı. Ömer kardeşi doğmadan evel hayatta yalnız üç güneşli yıl gördü. Adnan ın daha doğduğu gün korkudan ağladı deye, yavrucak bacısından dayak yedi. Sanki o gün, kaderin eli, artık ondan sonra kötekten başka bir nasibi olmayacağını ona anlatmak istemişti.

Evin içinde her şey ve herkes o kadar Adnan ın zevkî, rahatı, eğlencesi için çalışır ve yaşardı ki, bâzan Ömer: «Acaba beni sokaktanmı buldular? Ben bu evin çocuğu değilmiyim?» deye düşünürdü.

Yemişin, oyuncağın, elbisenin eyisi, her şeyin yenisi Adnan ındı. Çünkü o «küçüktü»!

Yaramazlık etse, bir şey kırsa yine kabahat Ömer e yükletilir: «Ağabey olup da dikkat edeydin! Denirdi.

Ömer kardeşine fiske ile dokunamaz, sade onun yüzünden bol bol dayak yerdi. Herkes bunu tabii bulurdu. «Adnan küçüktür, kusuruna bakılmaz!» derlerdi. Böylece de Ömercik bir gün olsun çocuklaşamadan daima «Sen büyüksün! Sen büyüksün!» deye başına kakıla kakıla âdeta bir ihtiyar ruhu bağladı.

Kendi de gitgide bu şekli tabii bularak feragat dolu yolunda şikâyetsizce yürümeğe başladı.

Ana baba birer birer gözlerini kapadıktan sonra da daha kardeşinin doğduğu gün, tokatla kabı açılan fedakârlık kitabını elinden hiç atmadı.

Etrafındakilerin hepsini yalnız Adnan için yaşar görmekten artık âdeta ona da bu hastalık geçmişti. O da kendini her şeyden mahrum etmek pahasına bile olsa Adnan ın hiç bir hevesini yapmadan duramaz olmuştu.

Hattâ bir gün geldi ki ona kendi eliyle kanları sıza sıza çıkardığı yüreciğini bile verdi.

Nasılmı? diyorsunuz... Merakla gözlerinizmi büyüyor? Durunuz da anlatayım hanımefendi!

Adnan la Ömer aynı kızı seviyorlardı. Daha doğrusu Ömer seviyor, Adnan da seviliyordu.

İki kardeşten birinin, bütün canını, varlığını, kalbini, ötekinin de sadece gözünü ve hevesini çelen bu kız büyük teyzelerinin torunu Suzan dı. Bahçede kolan vurdukları, koşmaca, saklambaç oynadıkları zamanlardan beri, Suzan Adnan dan kaçar, Ömer e sokulurdu. Adnan ın şakaları küçük kızı saatlerce ağlatacak, köşelere sindirecek kadar sarsardı.

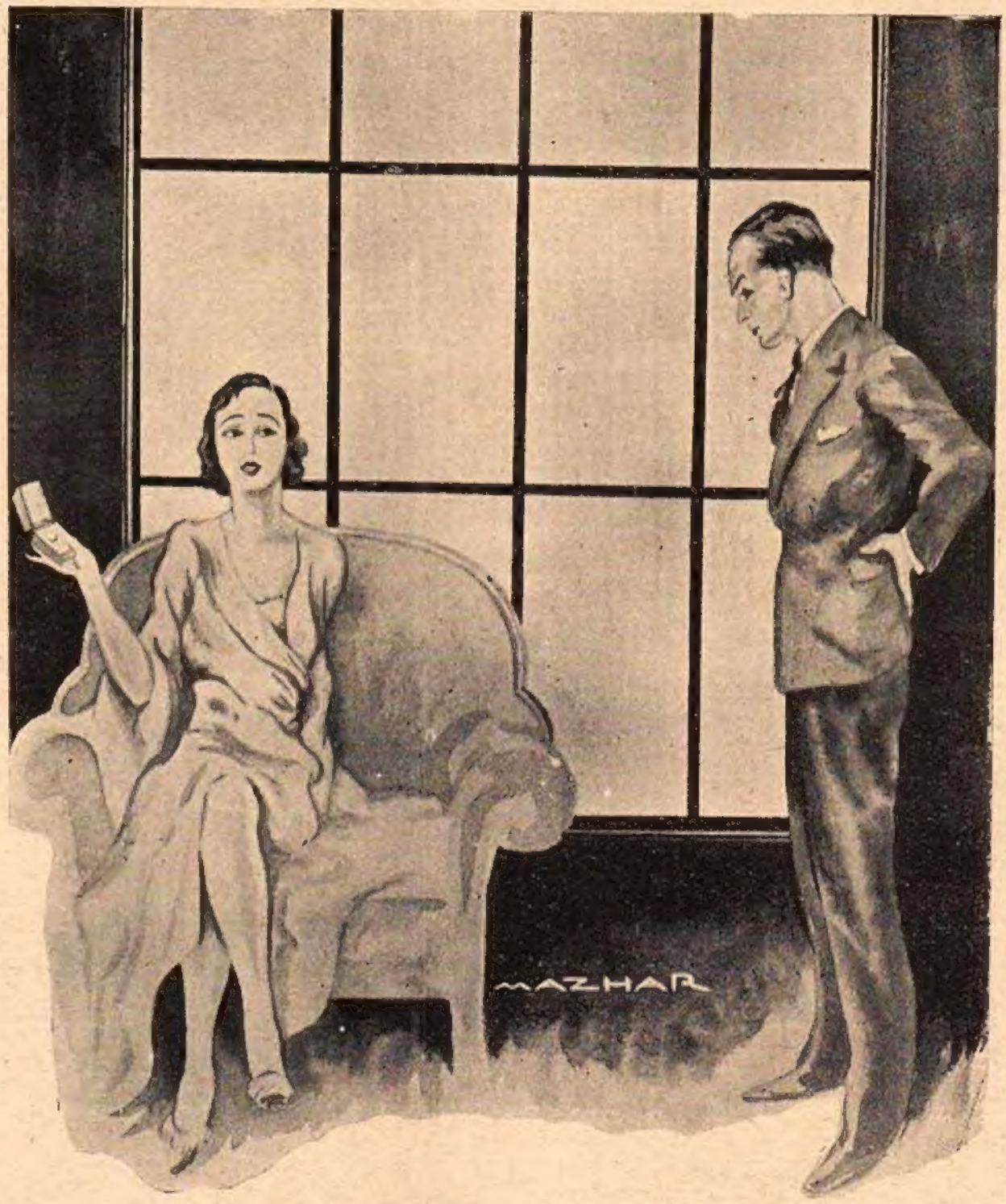

Ömer ilk kazancı ile Suzan ına incili bir yüzük aldı.

O zamanlar bu kızarmış gözlerin acısını ıslak mendiliyle dindiren hep Ömer olurdu. Buna rağmen, Adnan ayağı kayıp da büyük havuza düştüğü zaman, kardeşinden evel suya Suzan atılmıştı! Ömer yılların getirdiği ıztırap yükleriyle vaktinden evel ihtiyarlamış olduğu halde o zamanlar bu garip ve içli kızın asıl yüzünü okuyacak, görecek kadar büyümemişti. Bu kaçışların, bu alınganlıkların arkasından gelen gözyaşı buhranlarını, büyük fedakârlıkları bir çocuktan fazla seven bir kadın ruhunun doğuracağını bilmeyordu.

Kendisine yaklaşan, sokulan küçük insanın, bu şefkat kudretini sevgiden değil sadece bir kardeşlik duygusundan aldığını anlamayordu.

Yıllar geçti.... Adnan Harbiyenin son sınıfını da bitirdi. Sırmalar içinde büsbütün göz alan bir «Don Juan» kesildi. Suzan a pek aldırdığı bile yoktu. Ömer in sessiz sessiz gönlünde kökleştirdiği emellerle hattâ alay ediyordu.

Nihayet bir gündü, Hanım efendi, hiç unutmam, sıcak bir yaz günü. Kardeşimmiş, sanki gölgemmiş gibi yakından tanıdığım Ömer ilk kazancı ile Suzan ına incili bir yüzük aldı. İstîkbal için kurduğu hülya ve emellerini anlatmağa gitti.

Kim bilir nasıl anlaşılmaz ürkek bir düşünce ile söze: «Ben.... ben....» deye başlayamadı...

— Suzan seni yıllardır seven birini tanıyorum ki... dedi, gözleri sözünü tamamlamağa çalıştı, eli incili yüzüğü uzattı.

Ne sevinçti yarabbi ne sevinçti Suzan ı saran! Ne sevinçti Suzan ı öyle kalpsizleştiren, körleştiren!

— Canım, canım Adnan cığım.... İnciyi sevdiğimi nasıl da bilmiş... dedirten!

Ya, hanımefendi, seven Ömer di, sevilen yine de Adnan dı!

Neden Ömer söylemedi neden:

— Suzan yüzüme bak.... Gönlünü, sevgisini mini mini ayaklarına seren Adnan değil benim.... O seni düşünmeyor bile... Halbuki ta düşüp de dizini kanattığın zamanlarda, yaranı emdiğim, korunun dikenli yollarında incinmeyesin deye omuzuma alıp taşıdığım günlerden beri seni iymanla seven benim!... deye bağırmadı değil mi?

Söyledim ya Hanımefendi, Ömer seviyordu. Sevdiği için de Suzan ın hülyasını bozmak istemedi. Sustu. Daha doğrusu bütün söylemek istediklerini sanki duyan Adanan mış gibi anlattı durdu...

Dudağınızı bükûp: «Sersemlik etmiş!» demeyin hanımefendi. Bâzan en kuvvetli büyüklükler «sersemlik» sanılan şeylerin altına gizlenir. Hem bu kadarla da bitmedi! Ömer in feragat dolu eseri henuz tamamlanmamıştı. Suzan ın yüzünü soldurmamak, gözlerinin sevinç nurunu söndürmemek için kendi gönlündeki ateşten nefesi, biraz da Adnan a üflemek lazımdı!

En güç ve acı işkencesi de bu oldu. Adnan biraz evel söylediğim gibi sırma şeritli, beli kılıçlı bir Don Juan dı. Onun gönlünde bir tek değil bir çok... «Suzan lar» vardı.

Buna rağmen Ömer o kadar eşsiz bir sabırla, yarasını kendi eliyle parçalaya parçalaya söyledi, anlattı ve çalıştı ki o yıl, yapraklar birer birer dökülürken Adnan la Suzan ın nişanı yapıldı. Suzan bunu kime borçlu olduğunu bilmedi bile. Yalnız yavrucak saadetine doyamadı. Şarkılar, neş'eler içinde çeyizini hazırladığı günlerin birinde hastalandı. Bu öyle bir hastalıktı ki hanımefendi, kadına bütün kalpsizliğini yaptıran, onu gururunun keskin silahlariyle kuvvetlendiren «güzelliği» bir kaç haftanın içinde, hem de arkasında izler brakarak, silip götürüyordu.

Nefesiniz tutula tutula: «Neydi bu? Neydi bu? mu diyorsunuz? ÇİÇEK hanımefendi! Suzan ın yüzünü kara çukurlariyle damgalayan Çiçek!

Sonra... Sonra... Ne mi oldu?

Suzan, Adnan ın bir şey söylemesine meydan kalmadan, onun ve Ömer in halinden « İnci » nin, güzel emellerin, taşan kabaran duyguların asıl sahibini anladı. Bir gece nerden bulduğu anlaşılamayan kuvvetli bir zehiri, aynasiyle eski güzelliğini çıldırta çıldırta gözüne sokan resimlerinin karşısında içti. bir kaç saat sonra Ömer in kolları arasında can verirken de; « Kalpsizliğimi ödeyorum.... Beni aff ediyorsun ya...» deye fısıldadı.

* * *

ARADAN zaman geçti... Ömer in saçlarına yılların karı düştü. Ölmüş sanılan yüreğe iki büyülü gözün kudretiyle yeniden can ve sevgi iymanı geldi. Yalnız ne garip ki nasip değişmemişti.

Bin bir ümitle gittiği yerden o yine de başkası hesabına bir vazife yüklenerek dönüyordu.

Söylenecek sözler dudaklarda donarken yine: «Peki.....» diyordu...

Tıpkı şimdi sizin: «Susun artık, susun!» deye bağrışınıza: «Peki.....» dediği gibi hanımefendi.....

YALNIZ ADAM

Caddeler: geniş, uzun, apaydınlık caddeler...
Sonra darca bir sokak, üç basamak merdiven
Ve bir zil... Bir çınlayış, sükûtu yırttı yer yer.

Kapının bir kanadı açıldı inleyerek,
Loş taşlıkta sallandı, bir an, içeri giren:
Uzunca boylu, solgun, yüzü gamlı bir erkek...

Dimdik merdivenler tırmanırken gölgesi
Çarptı yorgun başını sararmış dıvarlara,
Göğsünde düğümlendi ispirtolu nefesi...

Kimsesiz odasında kirli, soğuk bir rüzgâr,
Göğsünde yeri meçhul, sızıldayan bir yara,
Gözlerinde de yaş var, gözlerinde de yaş var...

Titreyerek çevirdi lambanın düğmesini,
Baktı sönmüş sobaya, kıvılcımsız küllere,
Öksürdü... Ve dinledi kendi boğuk sesini.

Sonra yorgun başına bin dert anda üştü,
Avcunu kapayarak göğsünde yanan yere,
Mezara düşer gibi boş yatağına düştü...

HALİDE HUSRET

TEVFÎK FİKRET

19 Ağustos Münasebetiyle

AĞUSTOSUN 19 uncu günü, Fikret in on altı sene evel, Aşiyan da öldüğü gündür. Dostlarının bir tepe üstündeki bu kızıl köşke tırmanmaktan vaz geçtiği günden beri, yeni yetişen nesil bu köşkün sadece rengini biliyor. Bununla beraber Fikret in köşküne verdiği bu isimden sonra, Aşiyan kelimesi, lugatın en sıcak ve en mahrem kelimelerinden biri olmuştur.

Ölümünün yıl dönümüne çok yaklaştığımız bu günlerde, Fikret i hangi neslin daha eyi anlatabileceğini düşünüyorum. Şüphesiz ki doğrudan doğruya arkadaşlarının bile, mensup olduğu mektepteki temsil kuvveti için sadece 30% hisse ayırdıkları Fikret i gerek şahsının ve gerek eserlerinin te'siri altında yaşayan, yahut kolleje girer girmez onu birdenbire tel'ine kalkışmış ve yahut da ölümünü müteakîp, geniş şöhretinin müspet ve menfi dedikodularını yapanlar, Fikret i en eyi anlayabilecek kimseler değildir. Fikret yeni nesle intikal ederken, bütün dedikodulardan münezzeh olarak iki eserle ve sadece bu iki eserle, Rübabı-Şikeste ve Haluk un Defteri ile geliyor. Onun içindir ki hakkında söylenebilecek sözlerin en bitarafı doğrudan doğruya yeni nesle ait ve sadece eserlerine mahsus düşünceler mahsulü olacaktır.

Burada her şeyden evel şunu söylemeğe mecburuz: Mehmet Akif, Türk lisanının aruza mutabakatını ve kendi üslubunun bütün mihanikiyetini ona medyun olduğu gibi, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim Beylerden birincisi ideal mısraın mükemmeliyetini, öteki ise bilmecburiye tahavvüle uğrayarak tahassüslerin tarzı-ifadesini ister istemez Fikret e borçludurlar. Burada şunu demek isteyorum: Mehmet Akif-Yahya Kemal-Ahmet Haşim, yirminci asrın birinci parçasında yetişen bu üç kol estetikleri iytibariyle birbirinden çok farklı almakla beraber netice iytibariyle Fikret e merbut ve ondan ayrılmış birer silsiledir. Şi'rin lisan, teknik ve tahassüs tarzı ile beraber gerek ifade ve gerek bünyesinde son zamanlar için vukua gelen tahavvül, Tanzimat sıralarında kımıldamaya başlayan modern nazmın en hususi ve en orijinal çehresi olan Fikret den sonra ve onun büyük yardımı ile te'min edilmiştir.

Fikret in bize braktığı iki eser var: bu iki eser Fikret in iki cephesidir. Birisinde inkilapçı Fikret i görüyoruz. Daha Serveti-Fünun a ilk girdiği gün ve bir tablo altına yazdığı ilk şiirden iytibaren her gün mütezayit bir hamleyle lisanı büküp kıran, yeni unsurlar, yeni buluş ve müşahedeler, yeni bir teknik getirmek için bütün kuvvetini sarf eden Fikret... Diğerinde ise-bu Halukun Defteri dir-zaman zaman ihtilalci, bâzı kereler hatip ve her halde hemen her dakîka için yeni nesle eyi fikirler telkînine çalışan ve san'atını memleketi için seferber yapan Fikret...

Fikret in eserlerinde, şüphesiz ki sıcak bir yaz güneşinin kelimelere sinmiş harareti yoktur. En hurda bir ameliye ile seçilen kelimeler şi'rin istenilen ma'nadaki fevkaladeliğini o satırlara veremedi. Her ne kadar tahassüsün fevkalade inceliğini teslim ettirecek bir iki parça yazı, (Bir içim su), (Bir hicranı-muvakkatten sonra), (Son nağme) gibi yazılar, Rübabın sahifelerinde eyi bir hazla göze çarpıyorsa da, diğer sahifelerin donukluğu bu yazıların güzelliği kadar aşikârdır. Şu halde Fikret in Rübabı-Şikeste sindeki bu donukluk nereden geliyor? Zann edersem ezeli ve daima tekerrür eden aşkın insanları her devirde sarmış olan cazibesinden uzak yaşamasında ve yahut aşkı mevzuu-bahs etmeyişindedir. Buna mubabil Rübabı-Şikeste şi-

irlerinin en geniş bir ma'na ve mikyasta insani muhabbetle dolu olduğunu iytiraf etmeliyiz.

Fikret Rübabı-Şikeste yi yazdığı zamanlarda, şiir sahasının ne kadar işlenmemiş ve bahs ettiği mevzu'ların ne kadar mahdût olduğunu düşünürsek, mevzu'ların şiir kabiliyetine hiç bir zaman dikkat etmeyerek her mevzu'da söylemek için duyduğu iştiyakı bir dereceye kadar iyzah etmiş oluruz. Filhakîka tanzimatçıların bütün gayretlerine rağmen, şiirde yapabildikleri tahavvül iyzam edilecek derecede kuvvetli bir yenilik değildi. Ne eskiyi atabilmişler, ne de kâmilen yeniyi getirmek için kendilerinde kuvvet bulabilmiştiler. Şinasi, lisanının sadeliğine rağmen çok peltek ve o zamana kadar görülmemiş bir acemilikle konuşuyor ve nazma kat'iyyen hakim gözükmeyordu. Ziya Paşa, Avrupayı gördükten sonra, yeni fikirlerini eski kalıplar içinde anlatmaya çalışmıştı. Muallim Naci de dahil olmak üzere bütün bu nesil teceddüdün luzumunu duymakla beraber kâfi derecede san'atkâr olmadıklarındandır ki onu yapamadılar. Hâmid e gelince, kâinatın haricinde dolaşmaktan zemine inmek ve beşeri mevzu'ları söylemek fırsatını bir türlü bulamamıştı.

Tevfik Fikret in, son günlerinde kendi eliyle yaptığı bir Karikatürü

Fikret in şiirde esaslı surette teceddüt için zemini hazır bulduğu şüphesizdir. Artık kâmilen yıkılması lazım gelen mazi tutunabilmekten çok uzaklardaydı. Onun içindir ki, yapılan bütün hücumlara rağmen, Fikret lisanının salabeti ile bunların önüne geçti, ve şiirde yeniliğin luzumunu kat'iyyen anladıktan sonra, her mevzuun içersine girmek için kâfi derecede kuvvetle çalıştı. Rübabı-Şikeste sahifelerinde mevzuun genişliğini daima hiss ediyoruz. Fakat, her mevzuun hassasiyeti hiç bir zaman te'min edilemeyeceği gibi, içtimai mevzu'ların sadece zamanla münasebeti ve te'sirlerinin hiç bir vakît mütemadi olabilecek kudreti göstermemesi Fikret in olanca san'atkârlığına rağmen, bugün için donuk gözükmesine sebep oluyor. Lakin zemani vak'aların ne kadar heyecan ve kuvvetle söylenildiğini teslime mecburuz. (Bir lahzai-teahhur) ve (Sis), bugün için taşıdıkları alâkasızlıklara mukabil daima kuvvetlidirler.

Diğer cihetten Fikret, ihtilalin şi'rini verdiği sıralarda asıl hayat kudretini ve ruhunun söz söyleyebilecek ezeli mevhibesini bu mevzu'larda bulmuştu. Daha Rübabı-Şikeste nin yazılarını itmam ederken bile onu bu mevzu'lara karşı fevkalade mütemayil görmeyor muyuz? Yukarda işaret ettiğimiz yazılar bu mevzu'da söylenilmiş ve her halde Rübab ın en yaşayacak parçalarıdır.

Haluk un Defteri bu cihettendir ki hiç bir zaman çıkardığı ilk notayı indirmeyen ve daima daha fazla ve mevzuun gidişi ile beraber idame eden harikulade sesler mecmuasıdır. Bütün bu yazıların nesci-ni dokuyan bir va'z ve hutbe edası olmakla beraber, mevzuun gençliği, kendisine doğru çağıran ehemmiyeti, şi'ri ahlâk için seferber yapan Fikret i aff ettirecek kadar büyüktür. Onun içindir ki, ölümünü ta'kîb eden senelerin daima çöken ve daima kemiren ahlâksızlığı içinde, Fikret in kendisi ve yazıları bu hastalıktan kurtulabilmek için en telkîni birer parçadır. Çocuklarımızı ahlâka, saffet ve samimiyete yahut insanlığa ve hayata çağırmak için Fikret in bu yuzılarına doğru daima ve her dakîka için daha fazla bir kuvvetle koşalım.

K. H.

Süt Damlasında Gördüklerim

Yazan: MEB.

İŞGAL yıllarında Himayei-Etfalle beraber Fransızlar tarafından Hasan Paşa Medresesinde te'sis edilen Süt Damlasındayım:

Darülfününun önünden kıvrılınca solda taş bir bina, önü parmaklıklı bir sebil. Kapıdan içeri girer girmez, yüzüme loş kemerlerin altından, küf kokulu nemli bir hava çarpıyor...

Taş merdivenleri çıkıyorum... Alçak tavanlı yayvan bir oda... İçindeki sade eşyaların, hasır koltukların, keten yastıkların, tavana, dıvarlara, pencerelere, şekilleri, kokuları, küfleri ile geçmiş günleri hatırlatan bütün bu eski şeylere baktıkça yerlerini yadırgayormuş gibi ürkek bir halleri var....

Genç yaşına rağmen saçları gümüşlü beyaz gömlekli bir hanım, yazı masasının başından kalkıyor, bizi selamlayor.....

Ziyaretimin sebebini anlatıyorum ve büyük bir nezaketle verdiği iyzahatı dinleyorum:

Bu hayır müessesesinin 1924 senesinden 1928 e kadar Besim Ömer Paşanın riyaseti altında doktor Safiye Ali hanım tarafından idare edildiğini, bilahare Vaşington sefiri Ali Muhtar ve Ali Şükrü beyfendilerin himmetine geçtikten sonra, şimdi de Doktor Nazım Bekir beyin gayretiyle emin bir yolda yürüdüğünü öğreniyorum.

Süt Damlası Binası

Günde 150 ile 160 kadar çocuğa süt dağıtan bu müessesede ayda iki defa çocuk yemekleri pişiriliyor ve annelere yedirme usulleri gösteriliyor. Cumartesi, pazartesi, çarşamba günleri de, zengin olsun, fakîr olsun muracaat eden hasta çocuklar doktor Nazım Bekir Bey tarafından muayene ediliyor, içlerinde yatırılacak kadar hasta olanlar bulunursa Etfal hastanesine gönderiliyor....

Bâzılarına da müessese dahilinde kum ve duş banyoları, sun'i güneş tatbikatı yapılıyor...

Süt tevziatını görmek uzere aşağıya iniyoruz:

Havalar sıcak olduğu için gelenlerin bir çoğuna sütleri daha evel verilmiş... Umumiyetle sokağı kaplayan kadın, çocuk kütlesi çekilmiş, parmaklıkların arkasında, elindeki numaralı etiketi uzatan bir iki ihtiyarla, kardeşi için süt almaya gelen büyükçe dört beş çocuk görüyorum.

Vaktiyle yoldan geçen bağrı yanıklara maşrapalarla su sunulan bu yerde, şimdi üzeri numaralı süt şişeleri ile dolu uzun bir masa, bir otoklav makinası, her hafta çocuğun tartısına göre, değişen süt miktarını gösteren fişli cetveller ve her tarafta da göze çarpan büyük bir temizlik var...

Muayeneye gelenleri görmek isteyorum... Bin bir çeşit çiçek saksıları ile gamı ve ıztırabı giderilmeğe çalışılmış, etrafı sıra sıra odalı büyükçe bir avlıdayım...

Güneşli havalarda çocukların oynaştığı kumluk, bugün gölge içinde...

Saksılardaki sardunyaların ateş renkli çiçekleri, öbür tarafta aşağı doğru sarkan asmanın parlak yaprakları olmasa bütün bu "karanlıklar" içinde kendimi bir kış gününde sanacağım....

Avlının üstü örtülü yan kısımlarında tahta sıralar ve üzerlerinde bekleşen bütün bu büyük, küçük insanların yüzünde de ses haline girmeden yalnız gözlerde toplaşan acıklı bir inilti var...

İşte göz kapakları kırmızı, küçücük bir yavrunun kundağını çözen siyah yeldirmeli genç bir anne.. Yanakları pul pul olmuş... Ben o kavruk derilerde, gece gündüz akan gözyaşlarının izini hemen bulur gibi oluyorum....

Yanına sokuluyorum... Derdini soruyorum... Anlatıyor.... Adı Nazmiye... Kocası ile beraber Rejide çalışırmış.. Daha yeni evli oldukları sıralarda, bir gün koçası amelelerden biriyle kavga ediyor. Ustabaşı her ikisini de kapı dışarı atıyor... Onlar da hınçlarını kanla ödemeğe kalkışıyorlar.... Kamalar çekiliyor.... Ve Nazmiye

nin kocası "katil" damgasını alarak oniki buçuk seneye mahkûm ediliyor... Minimini Necla doğduğu vakit beşiğine eğilen bir baba yüzü bile göremeyor....

Yavruya bakıyorum...: Kırmızı göz kapakları durmadan titreye titreye açılıyor...

— Babası onu görüyormu hiç? Deye soruyorum...

Çileli taze başını sallayor:

— Haftadan haftaya... Yarım saatçik... diyor...

Baba yüzüne, ana sütüne hasret kalan, daha şimdiden çocuktan fazla bir dert, ıztırap yığınını andıran küçük kundaktan o sırada içli içli, kesik kesik, bir hıçkırık süzülüyor....

* * *

GÖZLERİMİ, ancak 12 yaşına geldikten sonra babasını yuvada görecek bu bahtsız çocuk yüzünden, gümüş saçlı rehberimin sesiyle ayırabiliyorum...

Gösterilen bakır renkli kadına bakıyorum... Üstü başı limelime... Kucağında bir kundak...

Anlatıyorlar:

— Civarda bir kulubede oturur... Bir yorganından başka bir şeyi yoktur... Küçüğe süt almaya geldiği vakit, büyüğünü, yorgan çalınmasın deye bekçi brakır...

Büyüğü? Hangi büyüğü?

Mağrur bir çocuk sesi hemen atılıyor:

— Büyüğü BEN İM... BEN!...

Baktım: beş yaşlarında küçük bir ihtiyar.

Rehberim anlatıyor:

— Bunların hepsi aşağı yukarı aynı haldedirler. İçlerinden en zengini 25 lira maaş alan biletçi aileleridir.

Elindeki hüviyet varakasını gösteriyor:

— İşte mesela Koska da oturan şu Dikran. Kazancı 15 lira. Altı lira ev kirası veriyor. Bacağında bir çıban var. Hâlâ işleyor. Üstelik ikiz çocuk. Sütü gelmeyen bir ana....

Soruyorum:

— Muracaatlar nasıl yapılıyor?

— Muhtaç bir vaziyette olduklarına dair mahalleden ilmühaber getiriyorlar. Muayeneden sonra ilmühabere şerh verip Himayei-Etfale gönderiyoruz. Orada en çabuk bir vasıta ile tahkîkat yapılıyor ve hüviyet varakası çıkarılıyor. Buna rağmen pek çok da süt sui-istiymali yapanlar oluyordu. Bilhassa şebeke halinde Siirtli Araplar var ki onlarla çok güç başa çıkabildik. Hepsinin hali vakti yerlerinde. Buna rağmen kendileri küçük bir kulubede oturuyorlar. En sefil kîyafetlerde dolaşıyorlar ve muayeneye geldikleri vakit memelerinden sütlerini sağıp: "Sütsüsüz, muhtacız, çocuğumuza süt verin!" diyorlar. Sonra da aldıkları sütü ya satıyorlar, ya kendileri içiyorlar. Geçenlerde yine bunlardan bir tanesi gelmişti. Doktorun karşısında çarşafına sıkı sıkı bürünüp, bin bir yeminlerle sefaletini anlatıp duruyordu..... Bir aralık doktor şüphelenmiş olacak ki: "Ne kapanıyorsun böyle? Şu pelerini indirsene yüzünden!" dedi.... çekti. Ne görsek beğenirsiniz? Kadının boynu baştan başa altınlarla dolu... Gelenlerin içinde, hayvanların bile yavrularına gösterdikleri şefkatten mahrum olanları var. Bu hafta bir kadın geldi. Çocuğu ağlamasın deye afyonu kaynatıp içirmiş... Yüzünü açtım baktım, yavrucak mosmor... Can çekişiyor... Kurtulacak vaziyette değildi. Hemen öldü. Anasiyle beraber polise verdik... Ne oldu bilmem...

Küçük Necla Annesinin kucağında

Bayramdan bayrama Anneler Birliği burada fakîr çocuklara elbise, hırka, patik, sabun, pirinç, şeker dağıtır... O zamanlar Siirtliler bir soyguncu şebekesi gibi türlü hiylelerle hücüm ederler... Ellerine verdiğimiz numaraları değiştirirler, kayb ettik derler... İki üç defa vurguna konmak isterler....

Bunlar o kadar hırsız oluyorlar ki, kaç defa biz çocuklarını tartarken, onlar masanın örtüsünü, sigara tablasını çalmak fırsatını buldular...

Soruyorum:

— Bu mîkropları büsbütün def' edemediniz mi?

— Çok şükür önlerini aldık. Yalnız bir tek Siirtli kadın var ki, o da zararsız.

* * *

Kucağındaki kundağa eğilmiş, bir şeyler mırıldanarak ağlayan bir kadına sokuluyorum... Yana yakıla anlatıyor:

Biri kundakta, öbürü üç yaşında iki çocuğu var. Kocası Fevziye çarşısında adam vurmuş... Hapishaneden çıkınca da kadını boşayıp Samsun a kaçmış... Kadıncağız haftada iki liranın hatırı için aşçı dükkânlarında bulaşık, önlük yıkayor... Oturduğu kovuğa 3 lira kira, kendisi işte iken çocuklara bakan komşulara 2 lira veriyor.... Bu suretle kazancından elinde ancak 3 lira kalıyor...

Bu halde hastalık eksik olur mu? Çocuk haykırıyor... Kadın ağlayor....

* * *

Ta en uçta her kesten uzağa çekilmiş ihtiyar bir nineye yaklaşıyorum.... Yanında dört yaşlarında menekşe gözlü güzel bir çocuk var.

Rehberim sesleniyor:

— Ayşe nine... Bak seni dinlemeğe geldik....

Siyah çarşaflı ihtiyarcık başını kaldırıyor... gözleri, mavimsi bir perdenin altında görmek isteğiyle titreye titreye üzerimize dikiliyor...

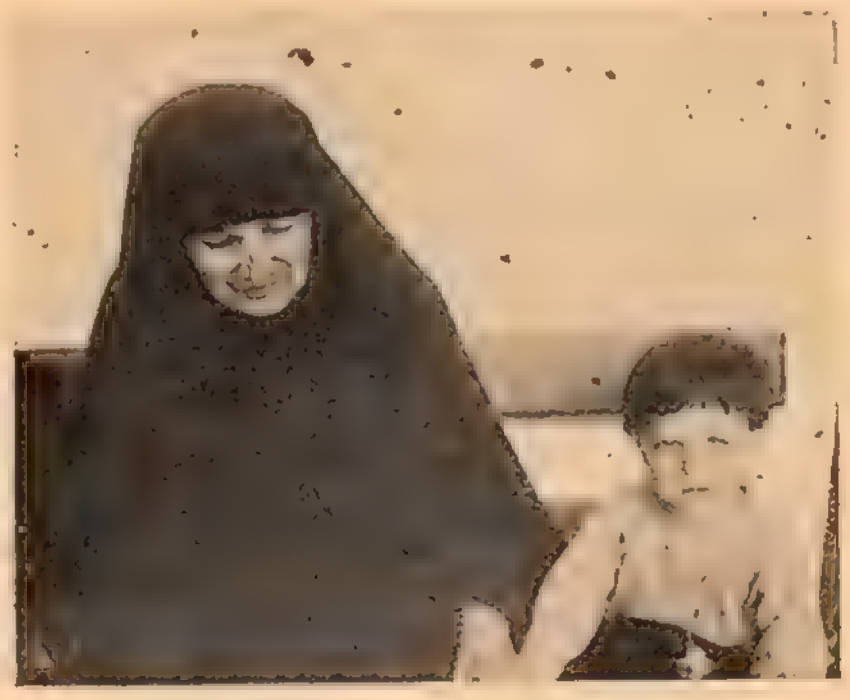

Ayşe Nine ile menekşe gözlü torunu

Romanya muhacirlarındanmış... Kızı 22 yaşında lohusa yatağında, veremden gitmiş, damadı, karısı toprağa düşeli kırk gün olmadan tekrar evlenmiş, Ayşe ninecik de torunlarının hatırı için evladının yerine geçen el kiziyle yaşamağa katlanmış.. Yanındaki menekşe gözlü Şinasi yi bir yaşına kadar Süt Damlası beslemiş....

Nineciğin iki senedir perdelenen gözleri bizi, göremeden delip geçiyor...

Dudakları söylenmeden kalan iç acılarını ta, ta uzaklardaki kızına anlatıyormuş gibi sessiz sessiz kıpırdanıyor.... İki büklüm olan vucudu:

— "Ne yaparsın evlat.... Te buncağızların hatırı için..." derken duada gibi durmadan hazin hazin sallanıyor...

* * *

BBiraz sonra döndüğümüz keten yastıklı, hasır koltuklu yayvan odada, doktor Nazım Bekir Beyfendinin, zengin fakir bütün bilgisiz anneleri batarya ateşine tutan sözlerinden bir kaçını not ediyorum:

— Annelerin çoğu çocuklarına bakmayorlar. Yalnız doğurmasını ve öldürmesini biliyorlar. Zenginlerde de böyle. Çocuk bakımı hakkında zerre kadar ma'lûmat yok. Kitap okumayorlar. Sinema vakti geldimi, hizmetçiye "ne pişirirsen pişir!„ deyip kapıyı çekip gidiyorlar. Çocuğun ateşi oldumu geçer deye on gün bekleyorlar. Doktor çağırmayorlar. Fakirlerde görgüsüzlük, cahillik, zenginlerde süs, eğlence düşkünlüğü çocuk hayatlarını kasıp kavuruyor. Çocuğa bakan hizmetçi eyidir, beş vakit namaz kılıyor deyip geçmemeli. Bu namaz kılan hizmetçi, yayrunun sütünü içer, içine su katar. Bunlar aynen görülmüş şeylerdir. Kaç defalar tavsiyelerim üzerine hizmetçilerini gözetlettiğim anneler böyle hadiselerle karşılaşmışlardır. Eğer bir anne pokerden, manikürden, çaydan, dedikodan biraz vaktini kısıp çocuğuna hasr ederse yavrusu ağlamaz. Yuvaya da neş'e gelir. Burada en ziyade yapılacak şey, çocuk doktorları tarafından gazetelere makaleler yazmak değildir. Hukûmet köylere varıncaya kadar "Çocuklara bakım usulü evi" yapmalı, buralara bir çocuk mutahassısı ta'yin etmelidir. Kadınlarımız mecburi bir şekilde oralara devam etmeli ve çocuk bakımı dersleri almalı, bilgi vesikası olmayanlar da evlenmekten mahrum edilmelidir. Son sınıf kız mekteplerinde mutahassıs çocuk doktorları tarafından ameli ve nazari çocuk bakımı dersleri verilmeli, İmtihanda muvaffak olamayanı evlenmekten mahrum etmeli — Doktor beyin burada bol bol güldüğünü de ilave edeceğim. —

Doktor Nazım bey bir çocuk hastahanesine olan büyük ihtiyacımızdan da bahs ettikten sonra yine anneler hakkındaki şikâyet silsilesine başladı. Ben teşekkür edip odadan çıkarken arkamdan:

— Darılmaca yok... deye sesleniyordu.

* * *

BU hayır müessesesine büyük bir sevgi ile bağlandığını gördüğüm gümüş saçlı rehberim bana medresenin vaktiyle cami' olarak kullanılan dıvarları ayetli bir odasını, rutubetten çöken bir hücresini daha gezdirdi...

Loş ve nemli taş bir avlıdan geçerken, kenarda, yer yer kırık bir merdiven basamağına büzülmüş küçük kara bir gölge gördüm...

Yanına doğru giderken rehberim kulağıma fısıldadı:

— Gördüklerinizin en acıklısı...

Fazla bir şey söylemsine vakit kalmadan siyah gölge yerinden kıpırdandı... Bize döndü...

Ömrümde bu kadar renksiz bir yüz gördüğümü hiç hatırlamayorum. Zaten bu yüzde iki harikulade büyük kara gözden başka bir şey görülmeyor... Sanki ıztırap, çehrenin bütün öteki kısımlarını, dudakları, burnu, dişleri bembeyaz bir fırça ile silip örtmüş gibi...

Yanına sokuldum... Gözler hiç titremeden, bir şey söylemeden yalnız, YALNIZ sonsuz bir dert içinde bunaldıklarını bağırarak bana bakıyorlardı....

Derhal anladım... Bu bir deli idi.... Eleminin yükünü yalnız kendi omuzlarında taşıyan, zararsız bir deli....

Kucağında bir kundak durmadan sallanıyor... Hafif bir sesle, içinde "ay.. gül" kelimeleri geçen bir ninni mırıldanıyordu....

Yanında içi su dolu bir süt şişesi... Gözleri titremeden bir noktada durmadan sallanıyordu...

Yaklaştım... Beni görmeyor gibi idi... Usulca kundağa eğildim.... Örtülerin arasında boş yere kıvırcık bir saç kümesi aradım...

Örtülerin arsanıdan boş yere bir çocuk nefesi çıkacak deye bekledim....

Kundak boştu!

Süt Damlasının bu kimsesiz loş yerinde, çöken küçük hücre ile vaktiyle ezan okunan parmaklığın dibinde, yanında su dolu bir şişe ile sallanan bu kadının kucağındaki kundak BOŞTU!

O sadece bir kırpıntı yığını, bir dert yığını idi...

Bu gözlerin, bu sallanışın, bu boş kundağın, bütün bu ıztırap kümesinin, gönle öyle bir işleyişi vardı ki, ancak ölüm başında duyulacak bir huşu'la sustum ve hiç sormadan, usulca, ayaklarımın ucuna basa basa oradan çekildim...

Iztırabın elinde, eşsiz denecek kadar irileşen bu kara gözlerin hikâyesini biraz sonra aşağıdaki küflü kemerin altında titreye titreye dinledim.

Bu küçük masalcık o kadar acı ki kari'lerim, bakın da yüzünüzü, neş'enizi soldurmamak için onu size hiç anlatmayayım. Yalnız şunu söyleyeyim:

Ben taş duvara dayanmış, gözlerim yerde, kısık bir sesle anlatılan o büyük acıyı dinlerken... "kara gölge" elinde su dolu şişe, kucağında boş kundakla bir hayal gibi süzülerek yanımıza geldi...

Bu seferi, dudaklarından dökülen yukarıdaki ninni gibi bir fısıltı değildi... Boğuk bir hıçkırıktı... Kubbemsi tavanda, taş kemerlerde, uzayan aksler yapan bu ses:

— İnanmadı bana... O benim her şeyimdi... Bütün dünyamdı... İnanmadı... Braktı... Gitti.... "Bir yavrunuz olsaydı seni kendinden çözemezdi böyle!" dedi ALLAH...

Neden yavrumuz olmasın... İşte... İşte... Değil mi Macide hanım?... Her gün gelip sizden süt almayor muyum ben yavrumuza... Ne deye gidip ona söylemeyorsunuz?... Ne deye çağırmayorsunuz onu?... Ne deye ona "Yavrunu sallaya sallaya her gün seni bekleyor... Bekleyor... Hep bekleyor..." demeyorsunuz?

Deye inledi...

Daha çok şeyler söyledi kari'lerim... Daha çok, elemli kara şeyler...

Ama ben neş'enizi soldurmamağa karar vermemişmi idim?

Öyle ise müsaade edin de susayım... Sadece:

Ben Süt Damlasından çıkarken bile o hâlâ hıçkıra hıçkıra eşsiz derdini anlatıyordu..." diyeyim!

Kalamış: 3 Temmuz 931

GAZİ GELİYOR!

Eflatun pırıltılar yine denize gelmiş,
Sıralanmış tarihe geçit veren asırlar;
Zaferler diyarında ufuklar dize gelmiş,
Sanki omuzlarında birer ilah taşırlar.

Mazi bir buhar olmuş, karışmış mor denize;
Yarının kanatları çırpınıyor enginde...
Dalgalar omuz omza, bekleşenler diz dize;
Haliç, Marmara zümrüt, ufuk yakut renginde.

(Tali') gölgeliklere kapanmış emekleyor;
Gönüllerde ürperme dolu coşkun bir akış:
Kalpler bir kızıl ışık, gözler bir çelik bakış,
Genişleyen ufuklar yüce bir ruh bekleyor..

Milletler iğilerek, ırkımın temelini
Dişlerile kazırken, başlarında buldular
Tarihin canlı, yalçın granit heykelini,
Tunç bilekler altında ezilip boğuldular.

İşte bu canlı tarih! bugün beklediğimiz.
O, varlığın alevi, kalbin iradesidir,
Merkadimiz onundur, onundur beşiğimiz;
Vadilerde aks eden yalnız onun sesidir.

Ey şarkın ilahları! esatire gömülün!
(Tarih) in ma'bedine (Büyük Gazi) geliyor..
Karanlıklarda sessiz, sönen dudaklar! gülün.
(Nısfınnihar) a bugün bir güneş yükseliyor!..

KÂZIM SEVİNÇ

İLİM ÂLEMİNDE

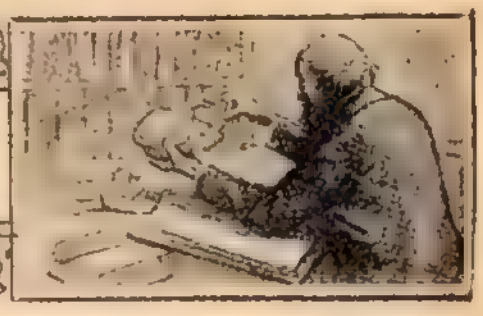

— 3 —

İskenderiye Mektebi.— Muzeum.— Uklidis.— Arhimidis.

MİYLATTAN 330 sene evvel Makedonya İmparatorluğu eyiden eyi büyümüştü. Bundan pek az sonra Büyük İskender Yunanistan ı da diğer ölkelerine ilhak etti. 332 de Fatih Avrupa İmparatorluğu ile zengin Nil vadisi arasında bir rabıta te'sis etmek luzumunu hiss etti, kendine has olan azm ve gayretle Nil deltasında bir şehir kurarak adını İskenderiye koydu. 323 de İskender öldüğü zaman İmparatorluğunu jeneralları aralarında taksim ettiler. Mısır, bu jeneralların en muktediri olan Batlamyos un hissesine düştü. Bu münevver ve uzak görüşlü vali ile ilk halefi olan Batlamyos Filadelfos zamanında İskenderiye Akdeniz in başlıca şehri haline geldi, o zamanki dünyanın maarif merkezleri olan Atina ve Roma ile rekabete başladı ve bu şerefli mevkii yediyüz seneye yakın bir müddet muhafaza etti.

Miylattan evvel 300 senesinde Batlamyos Muzeum u te'sis etti. Burası bir çok mutaleahaneleri, yemekhaneleri, yatacak koğuşlarını ve bunların hepsinden büyük bir kütüphaneyi ihtiva eden bir darülfünundu. Batlamyos bu ilim merkezine İonya ve Yunanistan ın en ma'ruf ulemasını topladı, onlar da daimi ihtilallerden bezmiş oldukları için Mısır a gitmeği cana minnet bildiler. Muzeum un asıl yüzünü ağartan kütüphanesi idi. Batlamyos Filadelfos, hafızıkütübü Kalimahos un yardımı ile Aristo nun ele geçirebildikleri bütün eserlerini cem' etmiş, bunlara birçok Arapça, İbranice eser ilave etmişti. Rivayeolunduğuna göre Batlamyos Filadelfos un oğlu Batlamyos Evergitis Yunan dram müelliflerinin Atina hazinei evrakında mahfuz bulunan kendi el yazısiyle yazılı eserlerini çaldırıp Muzeum kütüphanesine getirtmiş, İskenderiye ye gelen züvvar içinde yanında kitap bulunduranları bu kitaplardan en aşağı birini kütüphaneye teberru' etmeğe mecbur etmiştir. Söylendiğine göre kütüphane, en zengin zamanında 700.000 cilt kitabı muhtevi imiş.

Bu kütüphanenin Miylattan sonra 641 senesinde şehri yağma eden Araplar tarafından tahrib edildiğine dair bir rivayet varsa da hiç de akla yakın değildir. Araplar öteden beri maarif dostu olarak tanınmış oldukları için kurulmuş bir kütüphaneyi yıkmak gibi bir harekette bulunmayacakları aşikârdır. Esasen bu rivayetin naklli de Bart-Hebraus isminde bir adam olup bu zat, kütüphanenin daha 391 senesinde İmparator Teodosius un emri ile piskopos Teofilis tarafından yağma edildiğini bililtizam meskût geçer. Bu hareketin mes'ulü kim olursa olsun, kütüphanenin tahribi ilim ve edebiyat namına büyük bir zıya' teşkil etmiştir.

Charles Kingsley meşhur bir romanında bilmünasebe Muzeum ve cıvarını şu yolda tasvir ediyor:

"Mevkie letafet veren belki de Muzeum bahçesine, bahçenin çiçek tarahlarına, fidanlıklarına, çeşmelerine, heykellerine, piyasa yerlerine olan nezareti idi. Bütün bu güzellikler yedi yüz seneye yakın bir zaman İskenderiye hukema, şuarasının fikir ve hislerine ma'kes olmuştu; bütün bu hukema ve şuara, batın batın, orada, bahçenin söğüt, kestane, incir, hurma ağaçları altında gezinip düşünmüşler, terennüm etmişlerdi. Batlamyos Filadelfos un orada Uklidis, Teokritos, Kalimahos, Likofron la gezindikleri günlerden beri bu mevki' Yunan fikir ve şi'riyle meşbu' ve muattar gibi idi.

"Bahçenin sol tarafında asıl Muzeum dan kırk arşın ötede, resim ve heykellerin teşhir edildiği divanhaneler, yemekhaneler, mutalea salonları vardı; bu binaların geniş bir cenahı o meşhur kütüphaneye tahsis edilmişti. Serek devrinde, hattâ Kayser muhasarasında büyük bir kısmı tahrib edildiği halde bile bu muazzam kütüphane 400.000 cilt kitap ihtiva ediyordu." (O tarihte kütüphanenin yakıldığı da müteahhirler tarafından inkâr edilmiştir.) "Beyaz saklı yağmursuz, mavi semaya karşı

(Devamı 79 uncu sahifede)

Fot. Jacobi

Muhit in İlavesi

GENÇ ANNE

ÇOCUK NEŞ'ESİNİN AMİLLERİ

Ruhiyat Müderrisi: MUSTAFA ŞEKİP

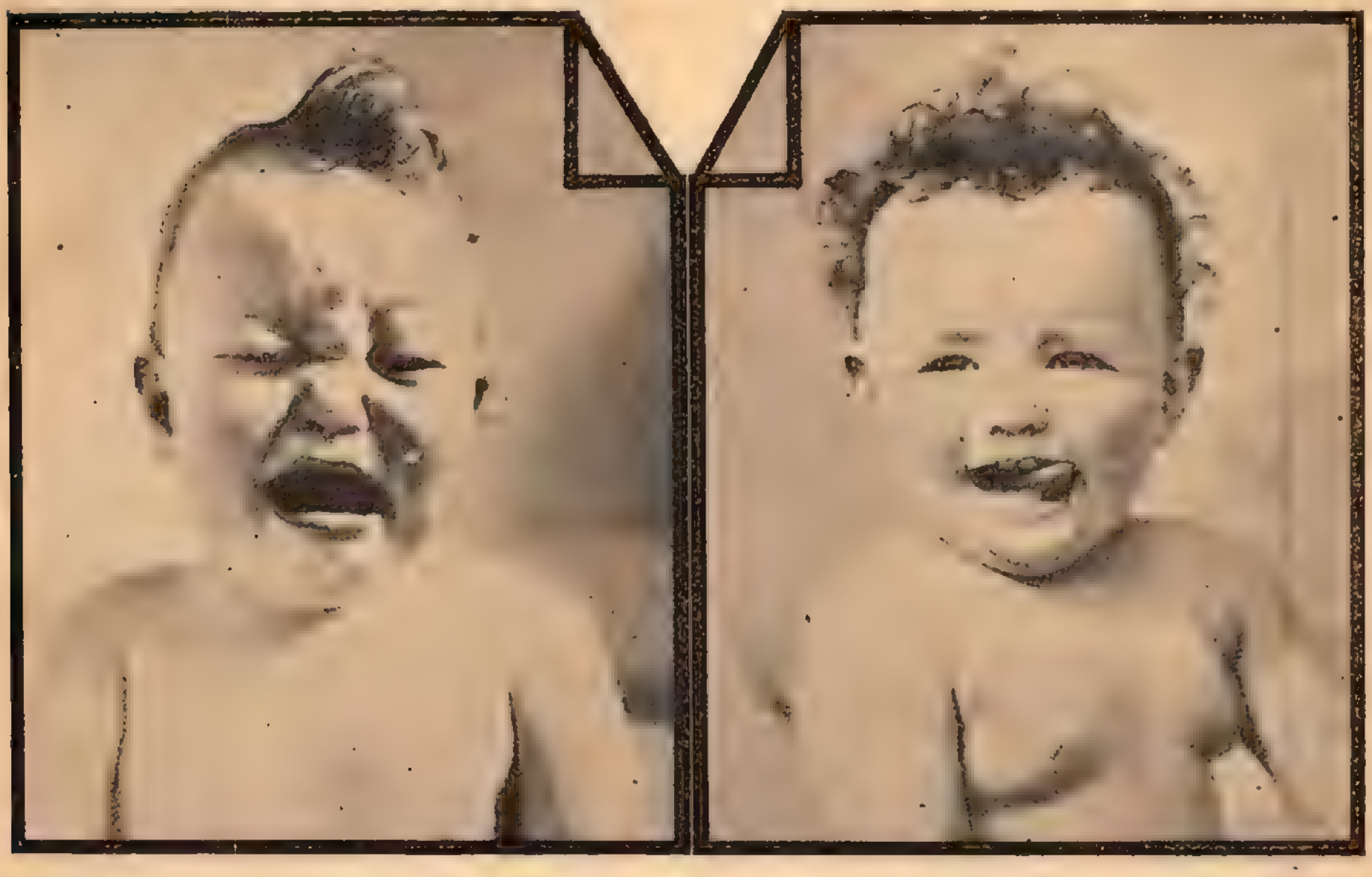

NEŞ'ENİN kökleri evvela sıhhatta olduğuna ve sıhhat da eyi bir veraset, eyi bir bakım ve müsait bir muhite tabi' bulunduğuna göre neş'e amillerinin evvela nerelerde aranması lazım geleceği pek kolay takdir olunabilir. Biz burada ne veraset, ne de çocuk bakımiyle alâkadar olmayıp sadece çocuk neş'esinin fizik ve ruhi şartlarını, daha doğrusu bu neş'e için en müsait olan maddi ve ma'nevi muhiti göstermeye çalışacağız. Çocuk ruhunun en yakın muhiti kendi bedenidir. Fakat bu bedenin de bir muhiti vardır: Tabiat ve Cemiyet.

Muhitin canlı şeylerin inkişafına olan te'sirini hayatiyatçılar çok zaman evvel tetkîk ettiler ve hattâ nebat, hayvan ve insan gibi bütün canlı varlıkların muhtelif şekiller ve renkler almasında muhitin en mühim amillerden biri olduğunu gösterdiler. Kelebek kanatlarındaki renklerin muhitin zıya te'sirlerine tabi' olarak değiştiklerini tecrübelerle ispat ettiler. Bir takım nebatların bâzı yerlerde kaba yapraklı, az dikenli, bâzı yerlerde çok yapraklı ve çok dikenli olmaları hep muhitin zıya, hararet, rutubet gibi fizik te'sirlerine tabi'dirler. Mersin, Antalye taraflarında patlıcan ve bamye birer ağaç haline gelirken İstanbul da böyle değildirler. İnsanın inkişafında da muhitin te'siri pek çoktur. Fazla olarak insan hem fizik, hem de içtimai muhitin te'siri altındadır. Hele henuz terü-taze ve sür'atle büyümeye muhtaç olan çocuklar için muhitin ehemmiyeti bir kat daha nezaket ve ehemmiyet kesb eder. Hava ve suyu güzel, mahsulâtı bol, meskenleri elverişli ve geniş yerlerde büyümüş çocukların sıhhat ve neş'eleriyle çorak, kıtlık, tıkışık yerlerde büyümüş çocuklar arasında büyük farklar vardır. Ve bu fark muhtelif alimler tarafından yapılmış anket ve tetkîklerle müspet bir surette tahkîk de edilmiştir. Bu tahkîkatın verdiği netice göstermiştir ki terbiye mes'elesinde en geniş ve şümullü vazife cemiyete ve onu idare ve terakkî ettirmek için lazım gelen teşkilata rehberlik eden hukûmete düşmektedir. Hangi cemiyet ki fizik ve içtimai muhitini insanlara en müsait bir hale getirebilecek bir teş-

kilata mazhar etmeye muvaffak olmuşsa orada terbiye de en geniş ma'nasiyle kudretli ve müessir olmuştur. Tarihte bunun pek çok misalleri vardır. Bütün meşhur medeniyetler bu tarzda bir teşkilat muvaffakîyetinin eserleridir. Bedeni, zihni ve ahlakî inkişaflarla muhitin şartları arasında sıkı bir münasebet olduğu anlaşıldıktan sonra neş'enin amillerini her şeyden evvel muhitte ve yaşamak şartlarında aramayıp çocuğun doğrudan doğruya cevherinde aramak abestir. Vakıa normal bir çocuk mizacı iytibariyle neş'e veya hüzne daha çok mütemayil olabilir. Fakat mizaç, hiç değişemez bir şey değildir. Muhit ve şerait mizacı da ta'dil eder. Neş'e ve hüzün sabit maye olmayıp muayyen bir muhit ve muayyen bir yaşama tarzının insanda tevlid ettiği uzvi ve ruhi *haller* den ibarettir. Nasıl ki kendi kendine aydınlık ve karanlık bir şey yoksa kendi kendine neş'eli veya hüzünlü bir çocuk da yoktur. Tecrübi tetkîklerle sabit olmuştur ki muhitin çocuk üzerinde yaptığı te'sirler irsiyetinin te'sirlerinden çok daha fazla olmaktadır.

Çocuk için tabiat muhitinden başka bir de cemiyet muhiti vardır ki o ancak bunun te'sirleriyle teşekkül eder. Hattâ bu te'sirler ne kadar kuvvetli, çok ve değişik olursa çocuk da o kadar inşirahla tekâmül eder. Yalnızlık içinde büyütülen çocuklar vehimli, pısırlk, iradesiz ve korkak olurlar. Köylülerle şehirliler arasında görülen pek bariz ruh farkları evvelkilerin çok az ve tenevvu'suz, ikincilerin pek çok ve mütenevvi' içtimai te'sirler altında bulunmalarından ileri gelir. Kalb hastalığı yüzünden mektebe gönderilmeyip evde terbiye edilen 11 yaşında bir çocuk zaif bir kanla beslenmiş olduğu için geç inkişaf etmekle beraber şiddetli bir muhayyileye sahip oluyor ve kendine hayali bir arkadaş yaratarak bununla dost oluyor ve her gün bu hayali arkadaş ile saatlerce konuşuyor. Hattâ çok kere buna sofrada kendi yanında bir yer de bulundurarak onunla birlikte yemek yiyor. Anne ve babası bu yeri muhafaza etmez veya bir suretle işgal ederlerse fena halde darılıyor. Ancak anormal çocuklardır ki cemiyet muhitinden hoşlanmazlar. Çünkü cemiyet içinde yaşamak dikkat ve zekânın kuvvetine mütevakkıftır. Anormallerde ise bunlar zaif olduğu için cemiyet muhiti onları pek çabuk yorar. Normal çocuklar ise neş'elerini arttırmak için akranlarını arar, onlarla hemhis olmak, başkalarının hoşuna gitmek veya bunların takdirlerini kazanmak isterler. Veyahut müşterek bir gaye için başkalariyle birlikte oyalanmaktan hazz ederler. Bütün bu temayüllerin tatmini çocuğu ma'nen doyurur. Aksi takdirde çocuk kendisi için marazi hulyalar, hırafe iytikatlar ve sihri akîdeler yaratır; ve hattâ bunu hayatını tehlikeye sokacak acip ve elîm tecrübelere kadar götürür. Çocuk, esasen mebzul olan enerjilerini muhitine, tabii olarak, sarf edemezse bunları kendi auhuna tevcih etmeye muztar kalarak kâh içini ve kâh etrafını olmadık his ve hayalât ve ızrarlarla tahribe başlar. Huysuz ve sinirli denen çocuklar ekseriya işte bu terbiyenin kurbanıdırlar. Bir de düşünmeli ki çocuk, her şeyi kendisi gibi kasıtlı ve istediğini yapar bir halde görür. Fazla olarak sihri bir kudrete sahip olduğunu da zann eder. Bu iki zehap mahallinde sarf edilmeyen çocuk kudretinin artık nerelere sarf edileceğini pek güzel tahmin ettirebilir.

YİNE annenin defterine devam edelim:

«Tıpkı kendin gibi zann etme, çocuğunu neş'eli büyütmek için büsbütün sana neş'e veren şeylere beyhude onu sürükleme. Senin ruhun senelerin ördüğü, kıtıştırdığı dolaşık saçlara benzemiştir artık..

«Çocuğun her şeyden evvel bir hayvandır. Onun hayatına, ruhuna inşirah vermek için evvela onu bütün tabii hayatına salıvermeğe gayret et.

«Eğer yavrunun ömrünün kısmı a'zamı zengin olup da apartmanının nakışlı dıvarları arasına, dantelli perdelerinin ölü ziyaları altına haps etmek istediysen bil ki çocuğunu günden güne öldürmeye aht etmişsin demektir. Günde bir veya iki saat dadısının koluna verip fantezi bahçelerde, sokak kaldırımlarında dolaştırmakta isen ona vereceğin zehri iki misli yapmaktan başka hiç bir netice elde edemeyeceksin.

«Zenginsen yavrunun kâşanesini dalgaların kayaları paraladığı bir sahile yakın, ağaçların, çimenlerin hışıltıları arasında, kuşların cıvıltısı yanında, böceklerin koğukları dibinde, zıyanın, güneşin seni kavuracağı bir yerde ve yavrunu tabiatın bütünlüğü içinde sarhoş edecek bir çimende kur...

«Görürsün nasıl çocuğunun gözleri parlamış, kollarını bir meleğin kanatlarının kendi hakîkî dünyasına açtığı gibi iki yanına açmıştır.

***

BEN bu duyuşla yavrumun sekiz yaşını beslet-
«tiğim bir tabiat dostluğundan iki üç ay-
«lık mecburi bir ayrılıktan sonra, bahara yakın bir
«gün şehrin sokaklarından geçerken yolumuza çimen-
«lik bir arsa çıktı. Bir de baktım: çocuğum tıpkı bir
«kelebek gibi çimenlere kapandı ve onları öpmeye
«başladı. Sonra vecd içinde yeşilliğin ortasında kalk-
«tı; başı güneşin zıyası altında kollarını iki tara-
«fa açtı. Bir derviş gibi müstagrak döndü, döndü...
«Onuu gözüne baktım; sanki bütünleşmişti. Tabiat
«ve hayatla karışmıştı...

***

«Sevgili anne ve baba... Görüyorsun ki yavru-
«nu tabiat ve hayatla karıştırmaya borçlusun. Eğer
«çocuğunu tabiatta yaşatmayı bilmez, etlerini güne-
«şin zıyasiyle karartmaz; ciğerlerini temiz hava ile
«sarhoş etmeyi ihmal edersen; kulaklarını kuşların
«samimi lisanından ebediyen mahrum eder, onu çi-
«menlerin üzerinde yuvarlanmaktan, sahilin kum-
«larına bulanmaktan, dalgaların tatlı sularını cildine
«temastan men' edersen onu bir cüz'ü olduğu ta-
«biatın ahenginden koparmış, tıpkı bir katilin zinda-
«na atılması gibi sen de yavrunu malikânenin dört
«dıvarı arasında çürümeye mahkûm etmiş olursun.

***

«Muhterem anne, ne senin tatlı ve alicenap
«nüvazişlerin, ne malikânenin şa'şaalı intizamı, ne
«kucağına attığın kara sürmeli bebekler, kadifeden
«sürpük bacaklı ayılar, bunların hiç biri yavrunun
«neş'esini ihya edemez... Rengârenk çiçekli nefis
«bahçen de ona kâfi gelemez.

«Ben bilhassa kendi tecrübelerimle de çok kuv-
«vetle inanarak çocuğu bunlarla sevindirmekten sa-
«kınıyorum. Çünkü bu sun'i
«vasıtaların her biri günün
«birinde yavrumda başka
«başka marazi aksler do-
«ğurmaya sebep olacağını
«düşünüyorum.

***

«Sevgili anne: tabiat
«senin için bir hazinedir.
«Ondan çocuğunun sıhha-
«tını, oyuncaklarını, eğlen-
«cesini ve neş'e hayatını
«bulacaksın...

«Tabiatı terbiyende
«bir vasıta olarak değil,
«bir esas olarak kabul et. Çocuğunu maddeten, ma'-
«nen bozmamak, marazileştirmemek için hiç olmaz-
«sa hayatının ilk yaşlarını onun saf ve tabii kuca-
«ğında geçirt. Ondan sonra çok ümitvar ol, çün-
«kü yavrun nefis îklimlerin gürbüz ağaçları gibi
«köklerini tabiata ve göğdesini bize yayacaktır.

***

«Fakat dikkat etmek lazım; çocuğumu tabiat-
«tan koparmayayım derken cemiyetten koparman
«hiç doğru olamaz. Onu neş'eli ve gürbüz yapayım
«derken vahşi bir hayvanın ham neş'esinden ve gür-
«büzlüğünden sakın... Çünkü yavrun evvela hayvan,
«fakat hiç bir zaman yalnız hayvan değildir. Küçük
«yaşta çocuğunun hayatının kısmı-a'zamını tabiatta
«brakmakla beraber onu orman kenarlarında, kırlar
«ortasında yapayalnız brakman mecnunane bir hare-
«ket olur. Çocuğun mütemadiyen tabiatla kaynaşmakla
«beraber insan ruhlariyle de kaynaşmaya mecburdur.
«Bunu mektep lazım olduğu derecede yapmaktadır.
«Fakat pek küçük iken de oyunları, hemen her sa-
«atinde kendi akranları, hiç olmazsa bir akranı ve
«o da bulunmazsa yabancı kimselerle değil, seninle
«bulunmalıdır. Mürebbiye ve dadıların sathi ruhla-
«rından sakın. Yahut bir ejderha gibi dikkat ve
«takayyüt lazım. Oyunlarını tabii usuller dahilinde
«zekâsına yarayacak bir yolda idare et. Ve günden
«güne her oyun onu cemiyete biraz daha yaklaştır-
«sın. Biraz daha ma'nalı ve kuvvetli yapsın. Çocu-
«ğunun ma'nasız ve ihtimamsız geçecek bir saati
«yoktur aziz anne...

***

«Bunlar hep müreffeh aileler için düşünülen
«bir vasıta olamaz. Orta halli veya fakîr aileler için
«de ta'kîb edilecek yoldur.
«Orta halli ve yavrulu bir
«aile evinin sayfiyemsi, hiç
«olmazsa bahçeli bir ev
«olması pek kolay te'min
«edilebilir. Fakîr fakat
«münevver bir anne ise
«bu hususta her türlü ve-
«saitten mahrum olduğunu
«görünce çocuğu odasının
«bir köşesinde oturtaca-
«ğına sokağa, evine en
«yakın açıklıklara hattâ e-
«yi terbiye görmemiş ol-

(Devamı 78 inci sahifede)

Cevahir Bedestanı

KENAN HULUSİ

KAPININ dışarısında uzun kordonlu bir saat yarımı gösteriyordu: içeri girdim.

Gözlerim her nedense, orta yerde çini bir soba aradılar. Kapısından girer girmez derhal yükselme hissini veren ve bir deve üstüne konmuş bir mahfeyi andıran bu yerde, çini bir sobanın eşyaya kızıllık verecek akslerini görmek isteyordum. Bana öyle geliyor ki, bu eşya bu kızıllığa ma'ruz satıhlarında, renklerini biraz daha açık gösterecek ve biz o solgun renkle bu alev arasında maddeden renge doğru istihale edeceğiz.

Uzun iskemleleri üstünde ve kocuklarına sarılmış oturan dükkâncılar - sanki - yaprakları dökülmüş büyük bir ağacın ötesinde berisinde ve dalların nihayetinde başlarını siyah tüyleri çine çekmiş mütecessis bekleşen birer siyah kargadırlar. O kargalar yaramaz bir çocuğun bir ok darbesiyle nasıl havalanır ve tekrar yerlerine konarsa, zairlerin ufak bir öksürüğü de bu adamları oturdukları yerden birdenbire fırlatacak, ve belki onlar da bir dakîka için uyanmış bulunacaklardır.

Nitekim ma'deni develer, altın zarflar, altın tabaklar, gümüş bıçaklar, kemik kaşık ve mercan saplarla dolu bir camekân önünde mutlak fazla durmuşum ki, uzun sakallı antikacı bu ziyaretçiden birdenbire süphelenmişti. Sabahtan beri kat'iyyen kımıldamamış vucudu ağır bir makina haliyle harekete geldi ve koca gövdesi camekân üstüne abandı.

Ben, ben de kendimden şüphelendim. Acaba, tabiatım birdenbire değişmişti de bu adam bir kehanetle onu fark mı etmişti. Ve şimdi ben, kim bilir nereme saklanmış elmas bir bıçakla ve parmaklarımın görünmez hareketiyle bu camı yavaş yavaş kesecektim, içinden şu altın zarf yok olacaktı.

Bu his içime, bir damla gibi, düşer düşmez ânide genişleyiverdi. O zaman iradesine hakim bir adam tavriyle ve metin adımlarla öteye geçtim. Fakat gözlerim tekrar çevrilince, antikacı o kadar şüphelenmiş olacak ki, gözlerine de kat'iyyen iytimad edemeyerek, büyük ve killi

elini dolap üstünde yavaş yavaş gezdiriyordu, uzaklaştım.

Kafam bir demir miğfer geçirilmiş kadar birdenbire ağırlaşmıştı. Artık hiç bir şey düşünemeyordun ve hele eşyaya bakmaktan tamamiyle korkar gibiydim.

YAKASINI kaldırmış, kafasını paltosu içine büzmüş, ellerini hiç bir şüpheyi çağırmamak için ceplerine sımsıkı sokmuş, yolun ortasından ve tam ortasından acayip bir zair geçiyor.

Ve işte bir dükkân, iç tarafları öne doğru çevrilmiş sarı hamam tasları bir renk hastasının gözleri kadar açık ve ma'nasız. Neredeyse yıkılacak hissini veren dolabın yukarısına, uzun püsküllü bir Aziz devri paşasının resmi asılı. Acaba, hangi çocuğun bir sarı defter kabına çıkarmak istediği bir çıkartma resmidir bu?

Az ötede, ma'deni çivilerle üstüne arapça bir ibare yazılmış tahta bir sandık duruyor. Seyyah mevsimi olmamakla beraber, Amerikalı bir kadın, ince parmakları arasında altın sapını tuttuğu tek gözlüğünü çivilerin sapına doğru yaklaştırıyor, gözlerini açıyor, vucudu haşyet içinde.

İlerleyordum. Fakat ayaklarım oldukları yerde birdenbire mıhlandı. Duvarlarında sedef kakmalı Arap hançerleriyle, dipçikleri kısa ve namlıları uzun Arap silahlarının, Türk yatağanlarının, Karadağı piştovlarının, İngiliz mavzerlerinin, demir miğfer ve paslı zırhların bir safı-harp intizamiyle yan yana dizildiği işte bir silahçı dükkânı. Ön tarafına koyduğu camekân içinde gümüş saplı, gümüş mahfazalı çerkes bıçakları, gümüş kamçılar ve altın kemerler var.

Az evvel ot bir minder üstüne ön bacaklariyle bir deve gibi çökmüş ve elinde eğeyle eski bir silah temizleyen silahçı, şimdi, ayağa kalkmıştı. Arkasındaki garip fon önünde, sağ elini paltosunun ilikli düğmeleri arasına sokmuş bu geniş omuzlu adam eski günlerini hatırlayan bir silahşora benzeyordu. Ve gözleri içinde devrilen bu güneşe karşı, kılıcına dayalı duran yaralı bir kahraman hayaleti kımıl dadı.

YÜRÜDÜM. İki tarafımda bütün eşya, bir nehir üstünde gibi akıyordu. İşte: müselles ve içi boş bir tahta çerçevenin kaidesine asılmış Bursa işlemeleriyle kaplı bir duvar. Ön taraftaki camekânda, beyaz ve kırmızı boncuklu baş örtüleri, yazmalar ve uçkurlar.

İlerde tahta bir mankene geçirilmiş kırmızı çuhadan ve sırmalı bir arnavut ceketi duruyor. İçerisinde gerçi bir vucut yok. Fakat o vehmi veriyor ki, hâlâ yaşayan bir ruh vardır. Eğer biraz daha bakacak olursam, eli derhal beline doğru gidecek ve boşlukta göğsüme kaldırılmış bir silah göreceğim.

Şu tarafta kapalı duran muşamba fenerler var. Bundan on beş, yirmi sene evveli hatırlayorum. Yanımda ihtiyar bir kadınla, elimizde böyle bir fener, mehtaplı bir havada bir yokuştan yavaş yavaş iniyoruz. Gözlerimi kapadım ve içimden bütün bir çocukluk geçti.

Yolun sağ tarafındaki bir ağızlıkçı dükkânı ne kadar pırıl pırıl. Mavi püsküllerden yukarı asılmış akîk tespihler sarı bir gülün dondurulmuş suyudur vehmini veriyorlar. Şehrin içinde, belki de tam ortasındaki bu yer şehirden uzak ve münzevi yaşayor. Bize öyle geliyor ki göğsündeki sımsıkı düğmeleri ile apoletleri ve kordonları parıl parıl yanan resmi uşakların yukardan tuttukları cam bir fenerle taş merdivenlere düşen akislerimizi çiğneyerek demir bir kapıdan buraya yavaş yavaş girdik.

Ve ansızın, boğuk ve derin bir ses bu toz sükûtu içinde uyuyan eşyanın üstüne ağır ağır döküldü. Başımı çevirdim; orada, az ilerde, Romalı bir muharip miğferine benzeyen tahta bir minarede, cüce bir adam, uzun iniltili bir ezan okuyordu. Acaba, dedim, acaba ne kadar zaman geçti, ve saat kaç oldu.

Kapının dışarısında uzun kordonlu bir saat yarımı gösteriyordu.

Güvercinliğimin Masalı

İSAAK BABEL den (*)

Çocukluğumda bir güvercinlik sahibi olmayı çok isterdim. Böyle şiddetli bir istek hırsını hayatımda duymadım. Babam tahta ve üç çift güvercin almak üzere bana para vermeyi va'd ettiği zaman dokuz yaşımda idim. Sene 1904... Nikolayev lisesinin ihtiyat sınıfına girmek için kabul imtihanlarına hazırlanıyordum. Ebeveynim Kerson eyaletinde, Nikolayev şehrinde ikamet ediyorlardı. Bu eyalet biraz zaman sonra ortadan kalkınca, bizim şehri de Odesa mıntakasına rapt ettiler.

Ancak dokuz yaşımdaydım ve imtihanlardan korkuyordum. Bugün, yâni aradan yirmi sene kadar bir zaman geçtikten sonra, bu korkunun sebebini iyzah etmek çok müşkül. Rusça ve hesap imtihanlarında beş numaradan aşağı almamaliydim. Bizim liseye kabul edilen yahudilerin adedi çok mahduttu: yüzde beş. İhtiyat sınıfa, kırk çocuk arasında iki yahudi girebiliyordu. Muallimler bu çocuklara çok kurnazlıkla gayet zor şeyler soruyorlardı, bizim kadar sıkı ve zor suallerle karşılaşan çocuk hemen hemen yoktu. Güvercinler almayı va'd eden babam da, bu iki dersten beşer, yâni, tam numara almamı şart koşuyordu. Sukutu-hayalden korkuyordum; sonsuz, uzun bir çocuk ümitsizliğinin uyanık geçen uykusuna dalmış gibi idim; nihayel bu endişelerle girdiğim imtihanda, diğer çocuklardan daha eyi numara almaya muvaffak oldum.

Fen şu'besine girmek fikrinde idim. Muvaffak olmamaklığım için her hileye teşebbüs eden muallimler, ne zekâmı, ne de istiydadımı nazari-dikkate alıyorlardı. Fen şu'besine girecektim ve iki beşim vardı. Marsilya ya buğaday ihrac eden hubuhat tüccari Kariton Efrusi, çocuğu için 500 ruble bahşış verdi; benim beşlerimi dörder buçuk yaptılar ve benim yerime, küçük Efrusi yi liseye aldılar. Babam çok müteessir oldu. Bana altı yaşımdan beri, bütün dersleri o göstermiş ve öğretmişti. Dört buçuk hikâyesi onu ümitsizliğe sevk etti. Efrusi yi, iki gemici külhan beye dövdürmeyi aklına koymuştu, fakat annem, onu bu fena fikirden vaz geçirdi, ve ben müteakîp senede girmek için, diğer bir imtihana hazırlanmaya başladım. Ebeveynim muallimimi ücretle hususi olarak tuttular, tamam bir sene ihtiyat sınıfla birinci sınıfın derslerini okuduk, her şeyden ümidimiz kesildiği için bütün vaktimi derslerime hasr etmiş, üç kitabı hemen tamamiyle ezberlemiştim. Gramer, hesap ve rus tarihinden ibaret olan bu kitaplardan çocuklar bir şey öğrenemeyordı, halbuki ben onları birinci satırından son satırına kadar ezber biliyordum ve bir sene sonra, imtihanda muallim Karavaev den o alınmaz numarayı, beşi almıştım. Küçük şehrimiz uzun zaman benim bu işitilmedik taliimle çalkalandı; babam o kadar acınacak bir tarzda gururlanmıştı ki onun heyecanlanan ve değişen hayatını, ne sevindiren, ne de ümitsizliğe düşüren ticaret âlemi tezahurlarını karşılayan za'fını düşünmek bana giran geliyordu.

Fikrimce, profesör Karavaev babamdan yüksekti. Demevi ve sert, eski bir Moskova talebesi idi. Otuz yaşlarında vardı. Yüzünün kırmızlığı, rençberlikle uğraşmayan köylü çocuklarının yanaklarını hatırlatıyordu; yüzü çok biçimsiz sivilcelerle dolu ve kıvılcım rengindeki saçları kedi tüyüne benzeyordu. İmtihana, lisede ve bütün maarif âleminde mühim bir şahsiyet add edilen, tedrisat ikinci münürü Piyatniski gelmişti. Bana Büyük Pierre i sordu; birdenbire bir unutkanlık, hatırlayamamaktan mütevellit bir ümitsizlik zihnimi kapanık bir hale soktu.

Halbuki Büyük Pierre hakkındaki bütün ma'lûmatı öğrenmiş ve hattâ Puşkin in ona dair şiirlerini ezberlemiştim. Bu şiirleri bir nefeste okudum; kitapta hatırladığım renkli insan çehreleri, birdenbire gözlerime girdi ve orada ıskambil kâatları gibi birbirine karıştı. Onlar kirpiklerimin dibinde kaynaşırken ben de titrek, fakat metin bir sesle, Puşkin in bütün mısra'larını okudum. Uzun zaman bağırdım; heyecandan çıldırmışçasına gürleyen sesimle şi'ri bitirinceye kadar hiç kimse müdahale etmedi. Bu hararetli anımda Piyatniski nin eğilmiş çehresiyle gümüş sakallarından ma'da gözüme bir şey görünmeyordu. Sözümü hiç kesmedi ve yalnız Karavaev e birkaç kelime söyledi; bu kelimelerin muallimimi sevindirdiğini hiss ediyordum. Sonra bana döndü:

— Pel a'lâ, çocuğum, gidebilirsin... dedi.

Koridora çıktım, ve orada, sırtımı beyaz duvara dayayarak, biten ümitlerimin hulyasiyle yorgun yorgun düşünüyordum. Rus çocukları etrafımda oynayorlardı; lisenin saati yanımda, tepemde muttarit tiktaklariyle za-

(*) 1894 de Odesa da doğmuştur. Tahsilini Ticaret mektebinde bitirmiş ve 15 yaşında yazı hayatına haşlamıştır. İlk iki sene, eserlerini fransızcadan başka bir lisanla yazmamıştır. Yazdığı eserlerin en büyüğü on sahifeliktir. Rusyanın en az fakat en olgun yazan bu kîymetli kalem adamı şimdi 37 yaşındadır.

man adımlarını sayıyordu; odacı delik bir sandalya üzerinde uyuklayordu. Bu adama bakınca kendime geldim. Çocuklar her taraftan sokuluyor ve yaklaşıyorlardı. Benimle alay etmek yahut kim bilir daha doğrusu, oynamak isteyorlardı, bu sırada Piyatniski birdenbire koridorda göründü. Yanımdan geçerken bir lahza durdu, liselilere:

— Çocuklarım, bu arkadaşınıza dokunmayınız, dedi ve eliyle omuzumu okşadı. Ve bana dönerek:

— Babana: (Tedrisat müdür muavini, birincilikle geçtiğimi şöyledi, de) dedi.

Yakasının altındaki madalyeler güneş gibi parlayordu; ve Piatnitski nin üniforma içinde dimdik duran vucudu, sert adımlarla uzaklaştı, ve müdür odasının kapısı arkasında kayp oldu. Odacı ona çay götürürken, ben de, eve, dükkâna koştum.

Mağazamızda bir köylü oturmuş; tatlı tatlı kaşınıyordu. Babam beni görünce köylüyü braktı ve sözüme bila tereddüt, inandı. Uşağına dükkaânı kapamasını emr etti ve bana armalı bir kasket almak için ikimiz birlikte Sobranya caddesine gittik. Beni, bu sevinçten çıldırmış adamın elinden zorla kurtaran zavallı annem sapsarı idi; beni gözleri yaşararak öpüyor, okşayordu. Liseye kabul edilenlerin isimlerini gazetelerin yazacağını, zamanından evcel mektep elbisest alırsak her kesin bizimle alay edeceğini söyleyordu. Annem sapsarı idi ve bana, bir hasta bakıcı gibi, acı bir merhametle bakıyordu, çünkü ailemizin ne kadar bedbaht olduğunu yalnız o biliyordu.

Ailemizin bütün erkânı taliin bu tecellisine iytimad ediyorlar ve hemen hazırlanmamızı isteyorlardı; şimdiye kadar tali' yüzümüze gülmemişti. Büyük babam, o sıralarda Belaya-Çerkov da hahamdı; mukaddesata karşı bir hareket için sonra oradan atıldı; kırk sene çok sefil ve fakîr bir hayat sürdü, ecnebi lisanları öğrendi ve 80 yaşında delirdi. Amcam Lev tahsilini Eşiva da yaptı; 1892 de askerlikten firar etti ve levazım reisinin kızını Kiyef hududu haricine kaçırdı. Lev amca bu kadını Kaliforniya ya, Los ancelos a götürdü, sonra terk etti ve çok fena şerait altında hayat geçirdiği zenciler arasında öldü.

Ailemizin diğer kısmı da Odesa da oturan deli amcam Simon, babam ve benden ibaretti. Babam hayatının fena bir tali' elinde oyuncak olduğuna inanmıştı. Annemin benden başka kimsesi yoktu. Bütün yahudiler gibi, kısa boylu, cılız idim ve mütemadiyen derslere çalışmaktan her vakit baş ağrısından ıztırap çekerdim. Raşel, annem, hiç bir şeye metelik vermezdi, ne kocasının dilenci gururiyle gözleri kamaşır, ne de ailemizin bir gün bütün arz sakinlerinin en kudretlisi ve en muhteşemi olacağına inanırdı. O, taliin bize teveccüh edeceğine kail olmazdı; yeni ve saltanatlı elbiseler giyildiğini istemezdi, yalnız bana, fotoğrafçıya büyük kıt'ada bir resmimi çektirmek için müsaade etmişti. Fakat annemin bu fikirlerine rağmen bir armalı kasket almaya mecbur olduk.

BİN dokuz yüz beş senesinin 20 Eylülünde, birincilikle kabul edilen çocukların isimleri lisede ilan edildi. Bu listede benim de ismin vardı. Bütün ebeveynim bu kâat önünde resmi-geçit yaptılar; hattâ büyük amcam Hoyil bile bu listeyi görmek için mektebe gitti. Çarşıda balık satan bu ihtiyarı, kendisini daima meth etmek illetine rağmen, çok severdim. İri elleri daima ıslak ve balık kaniyle kirlenmiş olur, girdiği yerde pis bir koko genizleri hırpalardı. Hoyil in yegâne muvaffakiyeti, 1861 deki Polonez ihtilali hakkında söylediği uydurma hikâyelerde idi. Uzak bir zaman evvel, Hoyil, Skvir de bir kabare işletiyormuş; Birinci Nikola askerlerinin Kont Godlevski yi kurşuna dizdiğini ve diğer Polonezleri öldürdüğünü görmüş.... Belki de böyle bir şey görmemişti. Bugün gayet eyi biliyorum ki Hoyil ümmi bir ihtiyar, safdil bir yalanciydi; fakat beni çok alâkadâr eden masallarını hiç bir zaman unutmadım. İsmimin yazılı olduğu listeyi okumak için gittiği liseden dönünce Hoyil şaşırmış, ve akşam fakîrane balomuzda, hiç kimsenin kendisini sevmediğini düşünmeden, dans etmiş, kocaman ayakkaplariyle halıları altüst etmişti.

Sevinçten çıldıran babam bir balo tertib etti ve arkadaşlarını bu baloya çağırdı: hububat tüccarları, emlak simsarları, ve alâtı-ziraiye sattığımız mıntakada bulunan ecnebiler, da'vetlilerin belli başlı şahsiyetlerini teşkil ediyordu. Bu ecnebilerden ma'da, bana Tevratla Ubrani lisanını öğreten ihtiyar Liberman ı da da'vet etmiştik. Mütemadiyen Besarabya şarabı içiyordu; eski adamların takması âdet olan ipek kordonları kırmızı yeleğinin altından sarkıyordu; benim şerefime Ubranice bir nutuk o'kudu. Bu nutkunda ihtiyar, ebeveynimi tebrik etti ve imtihanlarda bütün düşmanlarımı, şımarık Rus çocuklarını ve parasiyle saltanat süren zengin çocuklarını mağlub ettiğimi söyledi. Tarihi-kadimde Jüde Kralı David de, benim gibi, Golyat a karşı parlak bir galebe kazanmıştı. İşte zeval bulmaz milletimiz, bu suretle düşmanlarını zekâ ve zihin sahalarında mağlub etmişti, ediyordu ve kîyamete kadar edecekti de... Bu sözlerinden sonra, Mösyö Liberman ağlamaya başladı, ve hıçkırıklar arasında bir bardak şarap daha yuvarlayarak: "yaşa...,, deye bağırdı... Da'vetliler onu da aralarına alarak yahudi düğünlerinde hiç bir zaman unutulmayan eski bir kadril oynadılar. Balomuzda her kes neş'eli idi, votkayı hiç sevmeyen annem bile adam akıllı sarhoş olmuştu: bu sarhoşluğu arasında, rusların deli insanlar olduğunu söyleyor ve kadınların rus kocalarla birlikte nasıl yaşadıklarına hayret ettiğini kahkahalarla anlatıyordu.

Bahtiyarlık günlerimiz o kadar çabuk gelemedi. Annem mektebe gitmeden evvel bana sandüviçler hazırlamaya ve mektep levazımımı almak için dükkânlara koşmaya daha yeni yeni alışıyordu: bir kalem kutusu, bir kumbara, bir çanta, yeni ciltlenmiş kitaplar ve parlak kapaklı defterler... Dünyada hiç kimse yeni şeyleri çocuklardan daha çok sevemez. Küçükler yeni şeylerin kokusunu alınca, tavşan izinde koşan bir köpek gi-

bi delice bir sevince kapılırlar; hattâ büyüyünce de bu histen kurtulamayız, yalnız o vakit, bu sevincin adı teheyyüç olur. Yeniliğin taze ve rutubetli yumuşaklığını hiss ettiren şeylere malik olmak hususundaki bu çocuk hissi bana annemden geçmiştir. Sabahları daha ortalık karanlık iken kalkarak, büyük masanın bir kenarında çay içmeye ve kitapları çantama yerleştirmeye ancak bir ayda alıştım; evet, bu bahtiyar hayata bir ayda alıştım ve ilk üç aydan sonradır ki, güvercinleri hatırlayabildim.

Bütün levazımı bir kenara koymuştum: bir buçuk ruble ve büyük amca Hoyil tarafından yapılmış bir güvercinlik. Güvercinlik kestane rengi boyalı idi. Oniki çift güvercin için gözleri, bu gözlerin tahtadan oyma zarif ve küçük tavanları ve her birinin önünde tel kafesleri vardı. Her şey hazırdı. 20 Teşrinievvel Pazar günü, çarşıya gitmeye hazırlanıyordum, fakat nagihani felaketler beni yoldan alıkoydu.

Hoyil amca, talaşların üstünde ebedî istirahat uykusuna dalmıştı.

Anlattığım hikâye, yâni liseye kabulüm, 1905 senesi son baharında idi. Çar Nikola bu sıralarda rus milletine yeni bir şekli-idare bahşına muvafakat etmişti; köhne pardesülü hatipler, belediye önünde, kürsülere çıkıyor ve halka mutuklar söyleyorlardı. Gece caddede silahlar atılıyordu; annem beni çarşıya gitmeye bırakmayordu. 20 Teşrinievvel, sabahleyin, komşularımızın çocukları polis komiserliği karşısında uçurtmalarını uçuruyorlar, ve bizim saka da, bütün işlerini bırakmış, pomatalı saçları ve kırmızı yüzü ile caddede geziniyordu. Polis me'murunun yakasında evde örüldüğü belli ipek bir eşarp vardı; fotinleri şimdiye kadar görülmemiş tarzda mükemmel boyanmıştı. Polisin böyle resmi kîyafet haricinde giyinmiş olması annemi korkuttu, ve bu sebeple dışarıya çıkmama müssade etmedi; maamafi arka bahçeye geçtim ve ıstasyondan çok uzak olan çarşıya koşa koşa gittim.

Çarşıda, güvercin satan, İvan Nikodimiç i her zamanki yerinde buldum. Bugün, güvercinlerinden ma'da, tavşanları ve bir de tavusu vardı. Bir kamış üstünde tünemiş olan tavus, güzel başını her tarafa çeviriyor, etrafına bakınıyordu. Ayağına takılmış sicimin bir ucu İvan Nikodimiç in sandalyesine bağlı idi. İki tane sorguçlu ve diğer bir çifti de güzel ve dik kuyruklu olmak üzere iki çift güvercin aldım, ve bir torbaya koyarak mintanımın altında sakladam. Şimdi cebimde yarım ruble kalmıştı; adam bu para ile Krukov cinsinden diğer iki güvercin satmaya razı olmayordu. Kısa ve sevimli gagalariyle çok hoşuma giden bu kuşların yarım rubleden fazla kîymetleri yoktu; bununla beraber İvan dediğinden şaşmayor ve yüzünü çeviriyordu. Biraz sonra başka talip olmadığını görerek beni yanına çağırdı ve güvercinleri verdi.

Öğle üzeri yahut biraz daha geç, ayağı çizmeli bir adam meydandan geçti. Dik bacakları üstünde hızlı hızlı yürüyordu; yüzünün ortasında cana yakın gözleri parlayordu. Kuşçunun önünden geçerken:

— İvan Nikodimiç, dedi, öte berinizi toplayınız, ortalık karma karışık... Ribnaya caddesinde Babel baba öldürüldü...

Bu sözleri söyledi ve kuş kafesleri arasından atlayarak acele ile gitti. İvan Nikodimiç ciddi bir sesle:

— Yazık, yazık...

Dedi; tavşanlariyle tavusunu toplamaya gitti. Güvercinleri ceketimin altında sakladım ve çarşıdan kaçan insanlara baktım... Tavus en sonuncu olarak İvan ın omuzuna tünemiş gidiyordu. Orada son baharın neş'esiz güneşinden başka bir şey kalmamıştı. Hasır iskemlesiyle ve rengârenk bezlere sarılı sevgili kafesleriyle giden ihtiyarı gözlerimle ta'kîb ettim. Çarşıda kimse kalmamıştı: silah sesleri pek yakından geliyordu. Hemen ıstasyon istikametinde koşmaya başladım; parkı geçtim, tenha bir sokağa saptım. Sokağın öbür ucunda, üç tekerlikli arabasında, bütün şehri dolaşarak tütün satan kötürüm Makaranko yu gördüm. Bizim sokağın çocukları ondan sigara alırlar ve bu adamı çok severlerdi; ona doğru yürüdüm. Koşmaktan nefesim tıkanmış bir halde:

— Makaranko, dedim ve omuzunu okşadım, büyük amcam Hoyil i görmedinmi?

Cevap vermedi. Kaba ve ataletten şişmiş olan çehresi, derin çizgilerle örtülü idi. Korkunç bir şey hatırlamış veya işitmiş gibi, sandalyesinde kımıldandı; karısı Katüşa bize arkasını dönmüş, yere saçılan şeyleri toplayordu. Kötürüm adam:

— Ne buldun? deye bağırdı ve karısının cevabına tahammül edemeyeçekmiş gibi bir tavırla bütün vucudunu geri çekti.

Katüşa yerinden kalkmadan cevap verdi:

— Ondört tane çizme, altı tane yorgan, şimdi takkeleri de sayıyorum...

Makaranko:

— Takkelerimi, deye bağırdı; nefesi kısılmıştı; hıçkırarak ağlayordu; Katerina, Allah beni cezalaadırıyor... Başkaları her şeyi çuvallarla taşıyor, biz de ancak takke buluyoruz....

Ve sonra sönük gözlerini bana dikti. Mahzun bir tavırla:

— Beni de sanki Allah yarattı, dedi, bu ne berbat tali' yahu?...

Ve Makaranko geçmez bir illetin açtığı yaralarla lekeli elini bana uzattı.

— Torbanda ne var? dedi ve göğsümde durduğu müddetçe kalbimi ısıtan torbayı çekti aldı.

İri eliyle torbadaki güvercinleri attı ve son olarak bir dişi güvercin çıkardı. Kuşcağız, ayakları havada, onun nasırlı avucunda dinleniyordu. Makaranko:

— Güvercinler, ha, dedi, ve tekerlekleri eliyle çevirerek bana yaklaştı:

— Güvercinler ha, deye tekrar etti ve geri çekilmeme vakit brakmadan yüzüme şamarı indirdi.

Ve bu defa, yumruklarını sıkarak elinin tersiyle bir tokat daha vurdu; avucundaki zavallı güvercin şakaklarıma yapıştı. Katüşa nın kanbur sırtı gözümün önünde bir daha canlandı, ve yeni paltomla yere düştüm.

Takkeleri gözden geçirmeye devam eden Katüşka:

— Bu hayvaların ve onları sevenlerin nesillerini ortadan yok etmeli, diyordu, ne onlara ve ne de onları sevenlere tahammül edebiliyorum.

O hâlâ sözüne devam ediyordu. Fakat ben artık hiç bir şey işitemeyordum. Yerde yatıp kalmıştım, ve kuşun ezilmiş barsakları şakağımdan iniyor, yanağıma akıyor, gözlerimin etrafı görmesine mani' oluyordu. Yumuşak bir güvercin barsağı alnımda kayıyor, henuz aralık duran öteki güzümü de kapayorum, ve bütün kuvvetimle altımdaki sert toprağa yapışıyorum. Üzerinde namütenahi ayak izleri taşıyan bu toprak ne bizim hayatımıza, ne de hayatımızda iki dakikada bir geçen imtihanarı beklemeye benzeyordu. Uzaklardan, bir atlının geçtiği nal seslerinden işitiliyor, kundura sesleri azalıyor, ve sükût, felaket anlarında alelekser çocuklara arız olan o acı sükût, titreyen vucudumla, hareketsiz duran toprak arasında reçfeler yapıyordu. Benim toprağım ıslak derinliklerden gelen, mezarladan gelen, çiçeklerden yayılan bir koku veriyordu. Bu kokuyu hiss ettim ve korkmadan ağladım Pazar günlerinde gibi süpürülmüş bir caddenin ortasından, kanlı tüylerle süslenmiş olarak geçtim ve hayatımda bu kadar taştığını hiç görmediğim göz yaşlarımı yağmur gibi döke döke acı acı ağladım.

Sokaklarda tezahurat yapan alay caddenin köşesini dönmüştü. Boyanmış sakallı ihtiyarların taşıdığı çarın portresi, aizze resimleriyle süslü sancaklar bu kalabalığın üstünde yükseliyor ve ateş gibi, alev gibi kesilen ihtiyarlar, önüne geçilmez bir kuvvet halinde ilerleyorlardı. Ben, alayın geçmesini bekledim ve sonra eve geldim. Ev, bomboştu. Beyaz kapılar açık brakılmıştı; güvercinliğin önündeki otlar çiğnenmişti.

Binbir hulyanın, bir senelik ümitlerimin mahsulü olan zavallı güvercinliğim, bu çiğnenmiş otlar üstünde bir harabe haline gelmişti. Göz yaşlarım yine boşandı ve hıçkırıklarımı duyan Kuzma, yanıma geldi, parmağını dudaklarına koyup susmamı işaret ederek elimden tuttu ve salona soktu. Yerde talaş yığını üstünde göğsü, bağrı açık, sakalları diken, diken, ebedi istirahat uykusuna dalmış olan Hoyil amcayı gösterdi, başkasının duymasından korkuyormuş gibi kısık bir sesle:

— Zavallı dedeyi öldürdüler, dedi, onlara küfr ettiği için çok kızdılar ve öldürdüler...

Ölünün çıplak ayağına çizmelerini giydirdi ve sonra cebinden tarağını çıkararak sakalını taradı; ona, kendine göre bir muhabbetle bakarak:

— Ama bilsen nasıl küfr etti.. dedi, eğer tatarlara raslasaydı onu öldürmezlerdi. Fakat Ruslar... Ruslar kendilerince kabahat add ettikleri bır şeyi yapan adamı aff etmeyi o kabahati bizzat işlemek kadar büyük bir hiyanet sayarlar.

Ölen güvercinler... Ve sonra onu yapan adamın bu acıklı ölümü beni deli etmişti.

— Kuzma, dedim. beni kurtar, annemin yanına götür...

Kuzma, ölünün üstüne, belinden çıkardığı önlüğü serdi ve küçük elimi nasırlı avuçları arasında samimiyetle sıkarak:

— Babanın yanına gidelim, dedi, sabahtan beri seni arayor....

Ve Kuzma ile beraber, karışıklık esnasında ebeveynimin iltica ettiği eve gittik....

Yâkup Kadri nin Horatius Tercümesi

ABDÜLHAK ŞİNASİ

YÂKUP Kadri Bey eski zaman içinde en çok sevdiğini söylediği şair olan Horatius un eserlerini, bâzı istisnalarla, tercüme ile bir cilt halinde neşr etti. Yâkub un «Livre de chevet» sini teşkil eden ve yirmi seneden beri her fırsatta zikr ettiği Horatius «humanités» lerin istinatgâhlarından ve dünya edebiyatının pirlerinden biridir. Eski zaman içinde yükselen ma'betler arasından bize en yakın ve munis geleni onun eseridir. Horatius vaktinde de bir siyasiyat ve fırka adamı değil, barıştırıcı ve birleştirici bir üstattı. Sükûn ve reha verici bir fikir ve kalem sahibiydi. Yâkup Kadri nin bize nakl ettiği sahifelerinden ahengini bulmuş ruhlardan intişar eden bir sükûn sirayet ediyor. Yüksek ma'nasiyle bir Epikürien olan Horatius: «Her gün (Ben yaşadım) deyen kimsedir ki kendine sahip ve bahtiyardır!» diyor.

Horatius şehrin dağdağasından ve hâyu-huyundan uzakta kalan âsude kırlar içinde sakin malikânesinin sükûnunu ve inzivasını, sade ve âlâyışsız refahını o kadar munis bir tarzda ifade ve bu hayata muhabbetini o kadar ısrarla tekrar ediyor ki — içinde bâzan şehre tahassür etse de — bu kır hayatını samimi bir surette sevmiş ve her türlü ömre tercih etmiş olduğu sarahatla görülüyor. O, tabiatla o kadar mütahassistir ki bu iytibarla muasırı Virgilius u hatırlatmayor değildir. Bütün eserinde tabiat hakimdir. Bildiğimiz ve bilmediğimiz otların, sebzelerin ve ağaçların isimlerini, Kontes de Noailles in gençlik devresindeki ilk asri şiirlerinden evvel, hep burada buluyoruz.

Esaretin daha ilga edilmemiş olduğu bir zamanda, dünyada paranın az ve yemeklerle içkilerin daha zahmetle istihsal olunan kîymetli şeyler olduğu bir devirde, galeyanlı bir beşeriyyet içinde, bir çok tecrübeler geçirerek ve ince ince düşünerek yaşamış olan şair kendini mütemadiyen bu kır ve inziva hayatının şiir ve füsununa brakmak isteyor. Eserlerinde mütemadiyen sevgili dostlarından ve munis hizmetkârlarından, kölelerden ve «kendininkilerinden», yiyecekler ve içeceklerden, ve bâzan da geçici heves ve rabıtalarından bahs eder. Ne ailesinden, ne çocuklarından bahs etmeyen şair münzevi bir hayat geçirmişe benzeyor. Onun hakkında, bu tercümesinin başlangıcında, güzel bir etüt yazmış olan Yâkup Kadri bu hususta tafsilat vermeyor ve bir şey kayd etmeyor.

Horatius ma'kul, mu'tedil, ihtiyatlı, sabırlı, a'sabına hakim, menfaatını müdrik, nüfuzlar ve servetler peşinde koşmakta hiç bir istifadesi olmadığını idrâk eden bir adamdı, ve hayatını istediği gibi tanzim etmiş olduğu görülüyor. Eserini Çezar a takdim etmesi için emanet ettiği bir dostuna ne kadar teyakkuz ve ihtiyat tavsiye ediyor. Bir şairde bu, ne müthiş bir diplomat zekâsı!

Horatius yazı yazmağa *min-tarafillah* o kadar ram ve mahkûm idi ki bir şi'rinde: «Sözün kısası, ister rahat bir ihtiyarlık beni beklesin, ister şimdiden ölümün kara kanatları üstümde gerilmiş dursun, zengin veya fakîr, Roma da bulunayım veya başka bir yerde sürgün olayım, taliin dileğine göre, ömrüm ne suretle geçerse geçsin, mutlaka yazacağım!» diyor ve eyi yazmak için hem istiydadın, yâni mütemadiyen yeni görünmek ve mutlaka nev'i şahsına münhasır olmak sevdasında değil, fakat söylenmiş ve bellenmiş en doğru his ve fikirleri yüksek, selis ve sağlam bir ahenk ile ifade etmek isterdi. Kendisinden evvel yazılmış şeylerden onun nasıl istifade ettiğini görseler bizim acemi münekkîtlerimizin çoğu ona intihalci deyeceklerdi. Bununla beraber bu klasik vaktinde eskilere karşı yeniliğin müdafiiydi. «Şiir ve üslup şarap gibi eskidikçe eyileşen bir şey değildir!» diyordu. Hattâ bundan dolayı eski edebiyatın kızıl bir düşmanı olmuştu.

Horatius kemale irmek isteyen ve ancak mükemmeliyete ehemmiyet veren bir şairdi. O, edebiyatperestlerin, ilmi şiirle mezc etmeyi seven şairlerin ve san'atın kanunlarını düşünen san'atkârların bir piri, üstadı ve ulusudur. Bu şairin bir çok sahifelerinin mevzuu — eski ve yeni edebiyatçıların bir çoğunun olduğu gibi — doğrudan doğruya san'at eserinin felsefesi, tekniği ve ilmidir. Hulasa o bir «estet» dir. Mösyö André Gide gibi bir adam.

Arada bâzı ifadeleri bize sert ve kaba gelen bu eski zaman şairi yalnız bir *renesans* adamına benzemez, onda asri bir cephe, bir realist tarafı da vardır. Hattâ, işte, natüralistler gibi bize bâzan bu cihetten kaba ve adi geliyor ve bu yoldaki asri bâzı muharrirleri hatırlatıyor. Onun şi'rinin unsurları mütenevvi'dir ve realizmin garp kültüründe bu yolda nice eski an'anelere istinad ettiğini gösterir. Şark şi'ri daha dar bir vadide cereyan etmekle bir cihetten belki daha safi kalmıştı. Fakat bu tenevvu' ve bu realizmden de mahrum kalmıştır.

Şairin muhaverelerinden mürekkep bâzı hicviyeleri ise Anatole France ın «La Vie littéraire» inde bulunan bu yoldaki yazılarına bir numune ve meşk olmuşa benzer ve tamamen bu edibin, muasırlarımızı teshir etmiş olan üslubundadır.

Şairin en çok sevdiği ve eserlerinde en çok tekrar ettiği bir müşahedesi ve bir cümle tarzı vardır. O da insanların tabiatlarındaki muhtelif hususiyetleri, tezatları, ma'nasızlıkları ve cinnetleri yan yana saymak ve sıralamaktır: «Kimi şunu sever, kimi bilakis şundan zevk alır, kimi, benim gibi, yazı yazmassa rahat uyuyamaz, v. s.» «Ne kadar kafa varsa o kadar zevk vardır. Bunların sayısı binlere çıkar v. s.» La Bruyère de «Les Caractères» inde aynı noktai-nazar ve merakla bu muhtelif mizaçların tezatlarını sayıp söylemektedir.

Biz Horatius u bilhassa salim bâzı hislerimizi ve hayattaki tecrübelerimizin iriştiği bâzı hâkîkatları, sağlam bir tarzda söylemiş olduğu için seviyoruz: "Denizlerin ötesine aşmakla yalnız îklim değişmiş olur. Ruh değil... Gemiler, arabalar içinde saadet avına çıkmak ne beyhude zahmet, ne boş didinme!" O, bize muttasıl nasihatlar veriyor: «ketum ol, bir defa ağızdan kaçırılmış söz artık hep uçmakta devam eder!"

Ve nihayet bu Epikürien şairin ruhundan ve eserinden bile hakîkatlardan ve hayattan sızan hüzünlü bir hava eser ve biz, bu zamanlar, kırların tabii melaline benzer bir ses duymuş gibi oluruz. Zira hayat fanalık içindedir ve bunu kendi de bilir: "Hr şey sahibini değiştirir. Her şey başka kanunlara tabi' olarak değişir; hiç bir şeyden ebediyyen kâm almağa imkân yoktur." — "Ve yıllar kendileriyle beraber bize bir çok meziyetler getirirler. Fakat bir çoğunu da alıp götürürler." — "Ve işte bütün bu fanilerin işleri onlar gibi [kendileri gibi?] mahv olacaktır!" Vâkup Kadri de "Erenlerin bağından" gönderdiği nefis bâzı sahifelerinde bize bu ilham ve bu teessürle hitab etmişti.

Yâkup Kadri sevdiği şairini tercüme ederken ihtimal ki büyük bir zevk duymuştur. İhtimal ki de beğendiği bu cümlelerin saf ve şeffaf üslubunu nakl etmekteki müşkülat ile yorulmuş ve sıkılmıştır. Tercüme etmek istediği metne mutabakat sevdasiyle, (halbuki ele aldığı metin de bir tercümeden ibaretti!) lisanında her zaman o kadar asîl bir ahenk mevcut olan edibimiz bir takım nahiv hatalarına bile düşüyor. Metnin ilk sahifesindeki birinci türküde "kimisi" dedikten sonra "onları" diyor ve "birisi" dedikten sonra da "o biri" diyor.

Bir de Yâkup Kadri nin bu selis lisanında ve bu mu'tena nesirde kullandığı bâzı kelimeleri gûya türkçeleştirmek için kabul ettiği şekiller gariptir: "stoisizma, platonizma, epikürizma, hümanizma" ve hattâ "ritma" diyor. Şimdi biz de bu usule uyup "kemalizma", "kemalizmacı" mı deyelim? Ve eskiden beri lisana girmiş olan kelimeleri değiştirerek "sosyalizma, bolşevizma, romantizma ve klasisizma" mı deyelim? Kelimelerin sonunu böyle uzatmağa ne luzum var ve Fransızca telaffuz şekli yerine lisanımıza vaktiyle İtalyancadan girmiş olan kelimelerdeki şekle ittiba'da ne ma'na vardır? Zaten muharririn kendisi de nafile tatbîk etmek istediği bu usulü arada unutup yerine bizim gibi mesela: "Stoistler" diyor. Esasen bu şekillerin lisanın hususi dehası iytibariyle de doğru olmadığı muhtemeldir. Buna dair Ahmet Cevat Beyin yeni intişar eden ve tesadüfen "Horatius" tercümesiyle aynı zamanda okuduğum "Yeni bir gramer metodu hakkında layiha" ünvanlı büyük eserinde — 225 inciden 231 inci sahifeye kadar — beynelmilel eklentiler bahsinde mülahazamı te'kid eden iyzahat var: İlim ve mesleke delalet eden kelimelerin lisanımızda müsta'mel olan bugünkü şekillerini almış oldukları ve daha ziyade "concret" yâni müşahhas şeylere, cisimlere delalet eden cevheri isimlerin "izma" eklentisi ile nihayet buldukları görülüyor: "romatizma" ve "manyatizma" gibi.

Mütercim bir taraftan böyle bir türkçecilik gayretiyle, me'nus olmayan şekiller gibi kelimeler de kullanıyor: "Yergiler, yergici, övüntü, okurlar, (okumak bilenler değil, kari'ler ve okuyucular ma'nasına) "verimkâr" gibi. Fakat diğer taraftan da lisanına "Apoteoz" gibi Fransızca kelimeler karıştırıyor. Sonra cografya isimlerini de an'anevi irfanımıza göre değil, garp kültürüne göre istiymal ediyor. Rodos dediği bizim eski Rados adasıdır, Samos dediği de bizim eski Sisam adası!

Ehemmiyetsiz gibi telakkî edilen bu şeyleri bu kadar teferruat ile kayd ettiğimiz ma'zur görülmelidir, zira bunlar hep lisanımızda hüküm süren teşevvüşü gösteriyor. Bu tezebzübü mümkün mertebe izaleye elden geldiği, lisanımızın yettiği kadar çalışmalı değilmiyiz?

Modern Mekteplerimizden

CUMHURİYET memlekette geniş bir yapıcılık devri açmıştır. Yapılan büyük işler arasında yeni sistemlerle idarelerinin te'minine çalışılan modern mektepler vardir. Bunların en mükemmel bir numunesini Ankara ticaret mektebinde görüyoruz.

Bu mektep yalnız binasiyle, avlusuyle, fenni ve idman teçhizatı ile mükemmel bir modern mektep değildir; hattâ hacmi iytibariyle bu mektep mini mini sayılabilir. Fakat bu mektep terbiye ve tedris cihetinden müstesna bir mevkîi şimdiden haizdir.

Müdür Odası: Bir talebe mümessili direktif ediyor.

Mektepte spor işleri VOLEYBOL

Pedagojide, tedriste *ideal* talebenin her dersi hoşlandığı bir oyun gibi, bir spor gibi severek ta'kîb etmesi, onunla ruhi bir alâka ile iştigal edebilmesidir. Şevket Süreyya Beyin idaresi altında olan bu mektep, bir iki sene içinde, ideale yaklaşacak merhaleler atmıştır. Moskova da iktisadiyat ve terbiye tahsil eden genç müdür pedagojinin bu tatbikî pek müşkül prensipini her gün daha muvaffakîyetli olarak tatbîk edebiliyor:

Talebeler, her iki cinsten muhtelit olarak bankerlik, kooperatifçilik gibi bizim için, hat-

Ankara Ticaret Mektebi

Talebe arasındaki İstihlak kooperatifi.

tâ her millet için inkişaf vasıtalarının en mühimlerinden sayılan bilgileri, tamamiyle tatbikî bir surette ta'kîb ediyorlar ve nazari ma'lûmatı da muhavere ve münazara usulleriyle muallimlerinden alıyorlar.

Mektep bir bankanın, bir kooperatif şirketinin normal işlemesi için lazım her nevi' vesika, senet, defter ve saireyi hazırlatmış, mektebin muayyen dairelerini birer banka, birer kooperatif mağazası haline koymuştur. Talebeler bütün muamelatı yürütebiliyorlar; hattâ bir bankanın veya bir şirketin muamelelerini kontrol edip rapor verecek bir iktidarı da kazanmış bulunuyorlar. Geçen ay tertib edilen kooperatif haftasında talebenin bu gibi raporları ve hazırlanmış eserleri dikkati ve takdiri celb etmişti.

Cumhuriyet Maarif Vekâleti bu gibi mektepleri, iktisat ve hars müesseselerini vucuda getirdiğinden dolayı ne kadar iftihar etse sezadır. Bu mekteplerin çoğalmasını temenni ederiz.

Daktilografi dersine hazırlık.

Yazan: **NAHİT SIRRI**

KASABADAN yarım saat kadar uzaklaşmışlar, meyva bahçelerinin içinden gitmişlerdi. Belki on dakîkadır da, bu taşların üstünde oturmuş, suya bakıyorlardı. Önlerinde, bütün sathı boş ve rüzgârsız, dalgasız bir su vardı. Haziran güneşinin altında, Sabanca gölü yorgun uyuyordu. Ağaçlarda yaprak kımıldamayordu. Trenin geçmesine çok vakît vardı. Gölün üstünde tek kayık yoktu ve kasaba burnun öte tarafında kalmıştı. Ne kadar başbaşa idiler! Makbule yavaşça, âdeta korkarak, Sadık ın muntazam uzun parmaklı lakin büyük ve güneşten fazla yanmış elini tuttu. Sonra yavaşça sordu:

— Sadık, ne düşünüyorsun?

Sadık gölün sularına dalıp kalmış gözlerini, duyulamayacak kadar hafifçe içini çekerek kıza çevirdi. Kasaba çocuklariyle fakîr kadınlarının tren yolcularına küçük sepetler içinde sattıkları meyvalar gibi kızın güneşle kızarıp esmerlenmiş güzel yüzüne baktı. Belki suale, sıkıntı isyan haber veren bir sözle mukabele edecekti. Fakat Makule nin yüzünde o kadar bağlı, o kadar kendisine tabi' ve öyle endişeli bir ifade gördü ki, aksi ve hırçın bir cevap veremedi.

— Hiç bir şey düşünmeyorum, Makbule, dedi.

— Sadık, askerliğin biteli artık ayı buldu, biliyormusun?

— Bilmez olurmuyum?

Ses bu sefer bir az hırçın olmuştu.

"Bilmez olur muyum?„ Bunun ma'nasını Makbule şöyle tefsir edemez mi idi: (Kasabaya geleli bir ay olduğunu nasıl bilmem? Bir aydan beri senin yanında değilmiyim? Üç hafta evvel resmen nişanlandık. Pek yakında nikâhımız kıyılıp düğünümüz yapılacak. Hiç bilmez olur muyum?) Evet, cevabından bütün bu ma'naları anlamak ve çıkarmak da mümkündü. Lakin bunun için sesin daha yavaş, daha yumuşak, daha tatlı çıkmış olması iycab ederdi. Halbuki ses biraz dik, biraz sert çıkmıştı. Ve Sadık ın uzun ve yukarıları yüksek siyah kaşları azıcık çatılmış görünüyordu. Dudaklarının kenarlarında ise takallüsler, acı takallüsler vardı. Sanki birden çok sert rüzgârlar başlamış gibi, Makbule üşüdüğünü hiss etti. Şimdi onun sesi de hırçınlaşmağa başlayordu:

—Açık konuşalım, Sadık. Burada sen sıkılıyorsun. Bahriye hizmeti sana büyük limanlar gösterdi. O kadar Istanbulda kaldın, İzmiri gördün, dolaştın. Şimdi küçük bir nahiye merkezinde sıkılırsın elbette. Bunun tabii olduğunu inkâr edemem.

— Sana böyle bir şeyi, zann ediyorum ki, dokundurmadım.

— Söylemedin, hattâ dokundurmadın ama, bunu görmemek için kör olmak lazım. Esasen senin geldiğin güne kadar bende de Istanbul hasreti vardı. Hem ben Istanbulda çok bir zaman kalmamış olduğum halde burada sıkılıyordum, burada yaşamak güç geliyordu. Fakat biliyormusun beni asıl mahzun eden ne?

Cevaptan büyük bir şey beklemeyerek, Sadık:

— Nedir? deye sordu.

— Şu ki: sen geldiğin için, seninle evleneceğimiz için artık ben hiç bir şeyi özlemeyorum, hiç bir yerin hasretini çekmeyorum. Halbuki ben sana hiç bir hasreti unutturamayorum!

— Bu bahsi artık kapayalım, Makbule.

— Seni mes'ud edemeyeceğimden korkuyorum.

Sadık geniş, fazla geniş omuzlarını silkti. Sonra nişanlısının iki elini bir eliyle tutup öteki eliyle de bu mahpus elleri okşadı.

— Sen istediğin kadar içimi korku ile doldurmağa çalış. Ben çok meş'ut olacağımızdan kat'iyyen eminim, dedi.

Makbule ellerini çekerek ayağa kalktı, gözlerini Sadık ın gözlerinden ayırıp gölün sularını seyr etti. Bu sular onun rakîbesi idiler. Sadık ı kadınlara karşı cenk ederek muhafaza etmek iycab etse hiç korkmayacaktı. Onun aşkına ve ona karşı her kadından daha kuvvetli olduğuna öyle mutlak bir emniyet besleyordu. Fakat önlerinde serilmiş yatan bu göl sularının bin misli, yüz bin misli büyük ve dalgaları çılgın sular vardı, ve onları görüp onlardan ayrılalı Sadık ın siyah gözlerinden bu dalgınlık ve hüzün gölgesi silinmeyor, önlerinde açılan müşterek hayatın cazibesi de bu gölgeyi silemeyordu.

* * *

ÇOCUKLUKLARININ en uzak günlerinden beri kendilerini nişanlı bilirlerdi. Sabanca nın en zenginleri sayılan iki komşunun tek çocukları idiler. Küçücükten beri beraber oynayarak büyümüşlerdi ve bu en küçük

yaşlarından beri birbirlerine öyle merbut görünmüşlerdi ki, büyüdükleri zaman bu iki çocuğu birbirlerine vermek her iki tarafın da birden hatırına gelmiş ve bunun başka türlü olmasını kimse düşünmemişti. Sadık ın askerliği biter bitmez evleneceklerdi.

Ve askerliğini bahriyeli olarak gemilerde yapan Sadık, her me'zuniyet aldıkça Sabancaya gelmişti ve her gelişinde Makkule onun karşısına daha gelişmiş, daha güzelleşmiş olarak çıkıyordu. Makbule hakikaten güzel bir genç kız olmuştu. İstanbul un en mu'tena bir yerinde de pek sade bir kiyafetle şöyle bir yürüse, yine bütün başları kendisine çevirecek kadar güzeldi. İzinli olarakSabanca ya hele en son gelişinde, bu sade elbiseler içinde de Istanbul un ipeklere, kürklere ve elmaslara bürünüp geçen nice kadınından çok daha güzel ve kendisine sevgilerin en mutlakiyle merbut genç kızın yanında bütün hayatını geçireceğini düşünmek, Sadık ı âdeta sarhoş gibi yaşatmış, izin günlerinin nasıl geçip gittiğini fark bile etmemişti. Ve gemiye dönüşünden sonra da, terhis tezkeresine kavuşacağı günler ona çok uzun görünmüştü. Fakat artık hizmeti-askeriyesini tamamen bitirip kasabaya döndüğü zaman, ilk iki üç günün sevincinden ve hararetinden sonra içine garip bir hüzün çökmüştü. İki evde de nikâh ve düğün hazırlıkları hummalı bir faaliyet hayatı yaşatırken, onu derin bir hüzün gittikçe daha fazla kaplayordu.

Çünkü Makbule nin, kudretli bir yaz güneşinin bin bir ziyası altında baygın yatan ve içten içe ürperip gerinen denize çok benzeyen ışıklı ve alevli büyük mavi gözleri vardı.

Sadık denizi özleyordu.

Yalnız denizi özleyordu.

Meyva bahçeleri içinde kayp olan küçük sabancayı seviyor, bu çok sakin, en büyük eğlence ve hareketini Ankara ve Konya trenlerinin geçip gitmesi teşkil eden fazla sakin kasabada yaşamak kendisine hiç hazin bir şey görünmeyordu. Dört tarafı vadilerle, dağlarla ve ormanlarla kuşatılmış, ovalar ortasında veya dağlar üstünde kurulmuş büyük bir şehirden, pek büyük bir şehirden de gelmiş olsa, orasını özleyip aramayacak, o büyük şehirdeki velvelenin, zevk ve ihtirasın hasretini duymayacaktı. Fakat Sadık denizlerden gelmişti ve denizin hasretine dayanamayacağını hiss ediyor, onun bin bir sesini, bin bir rengini, nüvazişlerini, isyanlarını ve işvelerini özleyordu.

Deniz... Denizi engin, beyazımtrak surette mavi, bomboş görmüştü. Onu daha güneş doğarken, daha dalgalar, daha rüzgârlar uyurken, gemide vazife nöbeti olanlardan başka her kes henüz uyurken görmüş, ve onu böyle yalnız seyr etmekten sevgilisini hiç bir gözün görmeyeceği yerlere saklamış fazla kıskanç bir aşıkın bu sevgiliye baktıkça duyacağı hazzı almıştı. Denizi sonra mehtaplı gecelerde, en zengin bir Hint racasını kıskandıracak kadar elmaslarla parıltılara müstağrak bir hudutsuzluk içinde görmüştü. Ve onu büyük fırtına günlerinde, dalgalarla rüzgârlar arasında gûya ki bir dev güleşi olurken, kâh semalara çıkacakmışçasına yükselen ve kâh arzın dibine inmek istercesine alçalan gemi bir oyuncak gibi oynar ve bütün gemiciler sapsarı kesilir, bâzan kaptanlar ve dümenciler yere yuvarlanmamak için kendilerini bağlatarak çalışırlarken seyr etmişti. Sadık onu güneşin doğduğu ve battığı saatlerde sayısız renklere bürünmüş görmüştü. Onun sularını pembe, kızıl, beyaz, mavi, esmer ve simsiyah görmüştü. Fısıltıdan göğremeğe kadar her sesle konuşurken dinlemiş, ona bembeyazdan ve masmaviden kıpkızıla ve kapkaraya kadar her renge bürünürken bakmıştı.

Ve Makbulenin sevdalı kumral başı kendi omzuna

dayandıkça, bâzan Sadık başını çevirmeyor, kızın yüzünü görmemek için başını çevirmeyordu. Çünkü Makbulenin mavi gözleri vardı. Büyük mavi gözleri ışıklı ve alevli mavi güzleri vardı. Tam öğle saatlerinde kudretli bir yaz güneşinin bin bir zıyası altında baygın yatan ve içten içe ürperip gerinen denize çok benzeyen gözleri vardı. Bari sevgilisinin gözleri sadece kestane rengi veya sadece siyah olsaydı! Yeşil, mavi ve lacivert, bunlar denizin en çok büründüğü renklerdi, ve onun için Makbule nin gözleri mutlaka ya siyah ya da sadece kestane rengi olmalıydı. Her gün göreceği bu gözlerde Sadık denizin renklerini hep gördükçe denizin hasretini unutamazdı ki!

Sonra bu küçük Sabanca gölü de ona hep denizi hatırlatıyordu. Bu gölün fırtınaları yoktu. Fırtınaları olmadığı için sükûn saatlerinin de kîymeti yoktu. Bu göl nihayetsiz ufuklara malik değildi, ve üzerinde demirden kal'elere benzeyen sefinelere değil küçük, hakîr kayıklara binilerek dolaşılabilirdi. Ve üzerinde dolaşılırken, sadece daha serin bir hava teneffüs ediliyordu. Deniz rüzgârlarının ihtişamlı aksleri duyulmayor, baş döndüren serbestliği hiss olunmayor, ciğerleri şişiren ve bir şehrin dar sokakları içinde yaşamağı artık imkânsız bir şey gibi gösteren o büyük, en giranbaha kokulardan daha nefis kokulu havası teneffüs olunmayordu. Lakin bu küçük su da ne kadar denizi hatırlatıyor, denizi hatırlamamayı ne kadar imkânsız kılıyordu!

Ve Sadık hiss ediyordu ki, denizi unutamayacak, onsuz yaşayamayacak, onun hasreti beline bir zincir gibi dolanmıştır, kendisini hiç umulmadık bir saatte çekip götürecek!

* * *

SADIK IN bu arkadaşı da askerliğini bahriyeli olarak yapmış ve dün tezkere alarak annesinin elini öpmeğe gelmişti. Fakat o fakîrdi ve kasabada evleri, dükkânları ve kasaba etrafında büyük arazisi yoktu. Çok eski bir küçük evde yaşayan ak saçlı bir anasından başka bir şeyi yoktu. Onun yanında iki gün kaldıktan sonra hemen İstanbula dönecekti. Bir büyük vapura tayfa olmuştu. Sadık ın meyva bahçelerinden birinde bir çardak altına oturmuş konuşuyorlardı.

Arkadaşı tayfa yazıldığını ve uzak memleketler görmeğe gideceğini söyleyince, sadık:— Burada bir iş tutabilirdin. Ananı niçin yalnız bırakıyorsun? dedi.

Öteki omuzlarını silkti:— İstanbula her uğrayışta gelir anamı görürüm. Ne yapayım, deniz çekiyor. Denizin hasretine dayanamayacağım.

Gözleri tasdîkle, ve sevgi ile ve hasretle dolmuş, Sadık başını sallayarak mırıldandı:— Evet, deniz çekiyor! Sonra sordu:— Nereye gideceksiniz?

— Şimdi ilk önce Tunus, Cezayir, Fas... Sonra Çine ve Japonyaya kadar bir yolculuk olacakmış...

Sadık ın, ismi Muhsin olan bu arkadaşı pek az mektep görmüş, fakat çok zeki ve çok içli bir çocuktu. Bir şair gibi konuştu:

— Düşün Sadık. İsmini bile ömrümüzde duymadığımız limanlar. Siyah, sarı, bakır rengi insanlar. Kim bilir ne acayip erkekler ve kadınlar, ağaçlar, hayvanlar. Kulağa kim bilir ne tuhaf gelecek diller. Düşün: sabahleyin bomboş bir denizde gidiyordun. Sonra akşama bir limandasın. Kocaman bir şehrin limanındasın. O şehirde kaynaşan yüz binlerce insanı ilk defa olarak görüyorsun. Hepsinden de ertesi günü ayrılacaksın. Kocaman bir şehir gözünün önünde ufalacak, ufalacak, ufukta belirsiz bir şey haline girecek!

Sadık onu susturdu. Söylemeğe, arkadaşının bir hakîykat yapacağı hulyasını yüksek sesle anlatmağa ve yaşamağa ihtiyacı vardı:

— Seneler böyle geçecek! Seneler... Sonra bir gün ihtiyar olduğun zamanda, köşende yaşarken, kendinle yaşıt ihtiyarları âdeta bir çocuk zann edeceksin. *Ne kadar az yaşamışlar deye acıyacaksın onlara.* Onlar Hindistan adlı bir memleket varmış dedikleri vakîtte, sen düşüneceksin: "Öyle ya, Hindistan. O kadar uzak da değil. Kaç kere yolum oraya düştü. Dokuz kere mi, on kere mi? Geçmiş gün, hatırımda eyi kalmamış. Hattâ bir keresinde Bombay da gemi mal almak üzere iken serbest kalmıştık da"... Sonra durup düzelteceksin: "Yok, yalnış bu Cava da olduydu" deyeceksin. Bilsen, Muhsin, bilsen! Geldim geleli, hemen her gün bir iki saat odama kapanıp haritaya bakıyorum. Her biri başka bir renge boyalı memleketlerin sahillerindeki her liman ismi, beni ayrı çağıran bir ses kesiliyor.

— Fakat sen kulaklarını tıkamışsın!

— Para etmeyor ki: Yine duyuyorum!

— Öyle ise gel: hem seni benim gibi tayfa olarak da almazlar. Telsizde kullanırlar.

— Ya Makbule? Bir kaç güne kadar nikâhını kıyılacak. Adapazarından gelen terzi evde Makbulenin gelinliğini dikiyor!

— Gemicilerin sevgilisi, anası, kardeşi, her şeyi denizdir. Biz denizle evlendik!

— Makbule yi betbaht edemem, Muhsin!

— Onu bugün olmazsa yarın betbaht edeceksin. Bu yanlış yoldan ne kadar tez dönersen o kadar eyi olur. Makbule hanım gençtir, güzeldir, babasının malı da var. Eyi bir kismeti çıkar. Daha evlenme falan yokken ayrıl. Birbirinizi daha çabuk ve kolay unutursunuz!

— Çocukmusun? Evde terzi gelinliklerini dikiyor!

— Dikkat et: o gelinlik entarisinin ipekleri seni en büyük gemileri tutan zincirlerden daha sıkı saracak!

Birden ikisi de titreyerek ayağa kalktılar. Oturdukları eski çardağın arkasında bir gürültü olmuştu. Düşen ve sonra kalkıp seğirten bir vucudun yapacağı görültüler olmuştu. Ayak sesleri, çok çabuk uzaklaşan, kayb olan ayak sesleri. Ve ikisinin de gözlerinde aynı endişenin, korkunun gölgeleri belirdi.— Makbule olmasın? deye düşüdüler ve:— Makbule mi idi acaba? deye birbirlerinden sordular.

Sadık arkadaşını hemen orada brakarak koştu. Meyva bahçelerinin arasından geçen dar yolda nişanlısına rasgelmeden koştu. Istanbul a giden trenin geçme vakti yaklaştığı için, elma armut doldurulmuş küçük sepetler taşıyan kadınlar ve çocuklar istasyona doğru acele acele gidiyorlardı. Hepsi de Makbule yi görmediklerini söylediler.

Sadık genç kızı babasının evinde de bulamadı.

(Bitmedi)

MUHİT in İlavesi

PUPA YELKEN

TELEVİZYON

Yazan : HASAN HALET

GÖREBİLMEK kabiliyeti tabiatın bize verdiği en büyük niymetlerden biridir. Görme hassamız olmasaydı hayat ve tabiat hakkında o kadar az ma'lûmatımız olurdu ki... Bütün öğrenebileceğimiz şeyler muayyen ve mahdut bir kaç şeyden ibaret kalırdı. Bir ata yalnız ses çıkaran bir "şey" deyebilirdik. Lamise hissimizi kullanarak bu "şey" in büyük ve tüylü olduğunu öğrenir, fakat gözlerimiz olmadan atın nasıl bir "şey" olduğu hakkında bir fikir edinemezdik.

Yalnız dinleyebildiğimiz zaman pek az mütehassis oluruz. Bir futbol maçının seslerini dinlemek oyunu gözle görmekten çok farklıdır. Her ne kadar gözlerimizle evelki hadiselerden topladığımız izler, hayaller, hisler tahayyül kabiliyetimizle bir çok eksikleri tamamlayabilirse de oyunu işitemeden görmek bizi daha ziyade tatmin eder. Hem görebilmek hem de işitebilmek hiç şüphesiz ki daha şayanı-arzudur. İşte resimleri ve bahusus sinemaları telsizle neşr edebilmek çok ehemmiyetlidir.

Televizyon az bir zaman zarfında her günkü hayatımızın mühim bir ihtiyacı olacaktır. Dünyada cereyan eden vak'aları öğrenmek ve gözle görebilmek, tecessüs hislerimizi tamamiyle tatmin edebilmek ve her vak'adan mümkün olduğu kadar çabuk haberdar olmak... İşte yirminci asırda yaşayan bizleri cetlerimizden tefrîk eden hususiyet...

Mükemmel bir televizyon aleti keşf etmek için her gün ciddi tecrübeler yapılmaktadır. Bu sebepten bugün muvaffakiyetli add olunacak bir alet yarın için elverişsiz ve demode olabilir. Her ne kadar sevk ve neşr usulleri değişebilirse de televizyonun ruhu ve esası aynı olarak kalacaktır.

Bütün bir resmi veya bir sahneyi aynı anda telsizle sevk ve neşr etmek henüz mümkün değildir. Şimdiye kadar ta'kîb edilen usul gönderilecek resmi veya sahnenin resmini binlerce küçük ziyadar noktalara ayırmak ve sonra sevk etmektir. Bu küçük ziya noktaları o kadar büyük bir sür'atle gönderiliyor ki bizim görme hissimiz resmi veya sahneyi ani olarak sevk edilmiş zann ediyor ve gözlerimiz de öyle görüyor. Binaenaleyh televizyondaki ilk adım resmi koyuluk ve açıklıklarına göre gayet ufak ziya noktalarına ayırmaktır. Yapılan müteaddit tecrübelerle bir iki usul elde edilmiştir. Ekseriyetle tatbîk edilmekte olan usulde resim gayet kuvvetli ziya ile aydınlatılmakta ve aks eden ziya huzmeleri büyük bir sür'atle devr eden disklere vaz' edilmiş bir takım adese tertibatından geçirilmektedir. Bu disklerden birincisi otuz

Televizyon aletinin bir kısmı.

BAIRD Televizyon aleti.

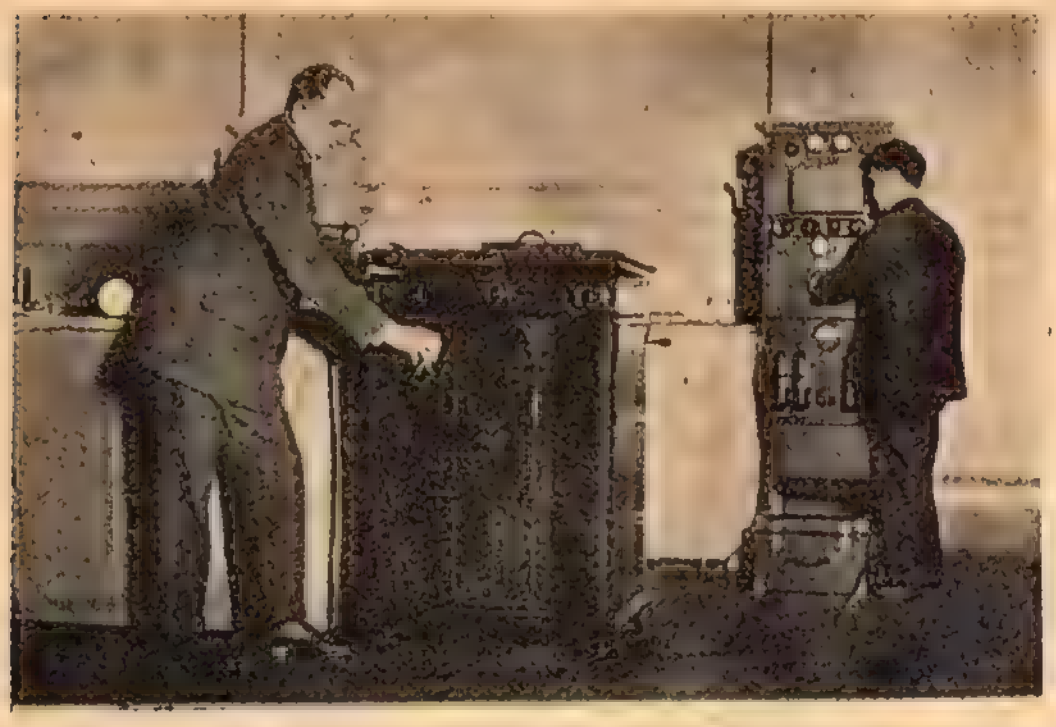

Sözleri telsizle neşr etmeden anlaşılmaz bir şekle sokan ve ahizede yine tabii hale çaviren bir alet.
[Gizli muhabere için elyevm kullanılan bir usul.]

adeseyi havidir ve dakikada 800 devir yapmaktadır. İkinci diskin adedi-devri 4000 ve üçüncününkü ise ikinciye nispetle daha azdır. Resimden aks eden ziya bu adeseleri havi disklerden geçtiği esnada binlerce küçük ziya noktalarına ayrılmaktadır.

Televizyon aletinin diğer kısmını ziyaya gayet hassas olan bir tüp teşkil eder. Senelerce evvel selenyum unsurunun ziyaya gayet hassas olduğu kimyagerler tarafından keşf edilmişti. Bu unsurdan bir elektrik cereyanı geçirildiği zaman ma'ruz kalınan mukavemet, ziyanın şiddetine göre değişir. Binaenaleyh bu cereyan bir resmin açık ve gölge olan noktalarını ta'yin ve işaret edebilir. Ancak resimler birbirini sür'atle ta'kîb ettiği zaman selenyum vazifesini hakkîyle ifa edemez. Maamafi muhteri'ler selenyum tübü yerine fotoelektrik tübü kullanmaktadırlar. Bu sayede televizyonda büyük islahat ve tekâmül te'min edilebilmektedir. Fotoelektriği teşkil eden hassas cam tüp resimleri bir nevi' cereyana, daha doğrusu enerjiye tahvil etmekte ve bu enerji telsizle bir ahizeye sevk edilmektedir. Televizyonda enerjiyi neşr eden mevceler radyo mevcelerinin aynıdır. Ancak şiddeti zaman zaman değişen elektrik cereyanı ziyanın kesafetini kontrol etmek için kullanılmaktadır. Bu ziya müteaddit devvar disklerden geçerek ziya noktalarına ayrılmakta ve her ziya noktası tekabül ettiği tam ve doğru yere isabet ettirilmekte ve bu suretle resim bir perde üzerine aks

Bu alet kesif sisler (Noktovizör) de etrafı görmeyi mümkün kılmaktadır.

Televizyon ahize aletinin içi.

Bir televizyon stüdyosu.
Sağda oturan adam şarkı söylemekte ve sesi mikrofondan radyo ile neşr edildiği anda kendisi de önündeki küçük pencereden televize edilmektedir

etmektedir. Renkler henuz elde edilmemiştir. Fakat yakın bir atide bunun da mümkün olabileceği şüphesizdir.

Perde üzerinde görülen resim hakikî bir resim değildir. Kesafetleri değişen binlerce noktanın birbirini sür'atle ta'kîb etmesinden hasıl olan ve insana gölge ve açıklık hissini veren bir hayaldir.

BU keşfi daha pek yeni olmasına rağmen şayanı hayret yapan bir hususiyet vardır. Eyi bir resim neşr edebilmek için saniyede 100,000 tekerrür ve mesela bir futbol maçı için de saniyede 4,000,000 tekerrür husule getirmek iycab etmektedir. Fakat şimdi elde edilebilen en fazla tekerrür adedi saniyede 50,000 dir. Adi bir sinema makinesinde hareket eden cisimlerin resmini tabii gösterebilmek için saniyede 16 resim geçirmek lazımdır. Filmin sür'ati azaldığı zaman perde üzerinde resmi ta'kîb etmek güçleşir. İşte bu sebepten en net resimlerin bile televizyonda niçin donuk ve bir az bozuk çıktığı anlaşılır.

Televizyonda ta'kîb edilen gaye fotograf neşr etmek değil, yaşayan şeyleri olduğu gibi göstermektir. Fotografların sevkî nispeten kolaydır, çünkü resmin neşr edilip tekrar meydana çıkarıldığı zaman arada geçen vaktin ehemmiyeti yoktur. Fakat televizyonda resim hiç olmazsa saniyenin on altıda birinde sevk ve iyrad edilmelidir. En yeni aletlerde bile sevk edilecek resmin gayet kuvvetli bir ziya ile aydınlatılması lazım gelmektedir. Fakat bu mahzurların fotoelektrik tübünde yapılacak islahat ve tekâmülle bertaraf edileceği ümid edilebilir.

Her gün kullanılan eşyanın televizyonla görülmesi henüz mümkün olmamaktadır. Bir sahneyi adi gündüz ışığiyle sevk edebilmek için aletin bugün kullanılanlardan 500 misli kadar daha hassas olması lazım gelmektedir. Sinemanın ilk keşfiyle bugünkü sesli filmlerin muvaffakîyetle tatbîk edildikleri zaman arasında ne kadar vakît geçti ise şimdilik tecrübe halinde olan televizyonla ilerde mükemmel ve hakikî bir şekilde olacak televizyon arasında da o kadar bir vakît geçmesi lazımdır.

Televizyonun meydana koyduğu ihtimallerden biri de görünmeyen ziya ile ru'yetin kabil olabilmesidir. Gözlerimiz tulü-mevçleri muayyen olan bir cins ziyaya yâni alaimi-semadaki renkli ziyalara hassastır. Ultra Violet, İnfra Red, X ve sair şua'lar gözümüzle görülemez. İnfra Red şua'ları "hararet şua'ları" Röntgen şua'ları gibi görülmez, fakat hassas bir tübe nufuz ve te'sir ettirilebilir. Hararet şua'ları karanlık bir odada fotograf almak için kullanılmıştır ve bu hususiyet senelerden beri fennin ma'lûmu bulunmaktadır. Spektrumun "hararet" şua'ları yanındaki şua'ları kullanarak gece karanlığında ru'yeti mümkün kılacak aletlerin keşfi edileceği günler pek uzak değildir. Böyle aletler bu hararet şua'larını gözümüzle görülebilen adi ziyaya çevireceklerdir. Şimdilik bilinen bir hakîkat varsa o da İnfra red şua'larının sise harikulade bir surette nufuz ettikleridir. Bir sis veya bulut tabakasından güneş kırmızımtrak gözükür. Zira kırmızıdan ma'da diğer bütün şua'lar buhar kürecikleri tarafından emilir. İnfra Red şua'ları sise adi ziyadan 16 defa daha kolaylıkla nufuz eder. İstîkbalde böyle bir aletle mücehhez bir vapurda kaptan en kesif sislerde bile etrafını görebilecek ve aysbergler ve diğer vapurlarla bir musademe olmadan bir buzlu cam üzerine aks edecektir.

Görmenin radyo ile işitmek kadar kolay olacağı zamanlar gelecektir. Hattâ aynı anda telsizle hem görmek hem de işitmek kabil olacaktır. Evlerimizde koltuklarımızda otururken dünyada cereyan eden vak'aları gece gündüz yakınımızdaymış gibi görüp işitebileceğiz. Bütün bu kolaylıkların yaşayış tarzımızı tamamiyle değiştirmeyeceğini bize kim te'min eder?...

Ölen Saadet

Ruhumun en karanlık en gizli bir yerinde,
Bir sevgilim vardı ki, ben vardım gözlerinde.
Akşamları baş başa dertleşirdik koytuda.

Hüznümü paylaşırdı, avuturdum onu ben.
Mehtaplı gecelerde sahilleri gezerken,
Birleşen gölgemizi seyre dalardık suda..

Kucaklardı ümidin hayali, neş'emizi.
Bir sevinç perde perde gelip sarardı bizi,
Gözlerimiz görürdü aynı şeyi uykuda...

Lakin mes'ut günlerin yadından başka bugün,
Bir saadet kalmadı unutnldum büsbütün
Her fani sevinç gibi eriyor şimdi bu da.

EMİN HALİL

Bir Cinayet Daha

Jean Barancy den *Tercüme eden : AHMET KASDİ*

ÇOCUK:

— O halde red mi ediyorsun?.. deye mırıldandı.

— Redd ediyorum. Zaten sen de biliyorsun ki, bu mümkün değil.

— Oh... Damien baba... Siz, siz de biliyorsunuz ki, Marinette ve ben birbirimizi seviyoruz.

İhtiyar omuzlarını kaldırdı, ve Firmen çaresiz bir şekilde mahv olan tasavvurunu mudafa için söyleyecek şey bulamadı. Eyi kalpli ihtiyar onu çok me'yus, münkesir görünce, yanına yaklaştı ve elini yavaşça omuzuna koydu:

— O kadar ye'se ne luzum var çocuk, dedi, redd ettiğimi söylemekle iş hemen bitmiş olmaz ki...

— Ah...

— Şimdi beni dinle. Marinette in, sen de biliyorsun, bir yuva kurabilecek eşyası yok. Sonra ben de istikbalini te'min edebilecek halde değilim. Ölürsem ona bu küçük evle, bizzat yaptığım tahta takunyaların ticareti kalacak.

— Böyle şeyler söylemeyiniz, Damien baba; fakîr olmasının hiç ehemmiyeti yok, ben onu seviyorum.

— Yoook... Bu kâfi değil. Sen de fakîrsin, eğer sevişmek gayet güzel bir şey ise, unutmamalı ki, yiyecek şey bulamamak da gayet çirkindir.

— Benimle beraber bir yuva kurarsa, hiç bir zamen sıkıntı çekmeyecektir.

— Paramı biriktirdin?

— Biriktirceğim.

— Öyle ise hemen işe başla; ben kararımı sonra vereceğim: ben kızcağazımı ancak, parası olan bir adamla evlendireceğim.

— Fakat, ben de çalışkan, namuslu bir gencim, şimdiye kadar bir kere bile olsun, kabareye gitmedim....

— Bu sözünle benimi kasd ediyorsun, çocuk?

— Böyle bir şeyi nasıl hatırınıza getirebiliyorsunuz? Bileydim, söylemezdim....

— Yeter... Eğer sen kabareye gitmeyorsan, ara sıra öyle eğlenceli yerlere uğramanın fena bir hareket olması lazım gelmez.... Bir kaç kadeh içki insanı öldürmez. Ve nihayet ben hur bir insanım.

— Sizi tenkîd ediyor değilim, Damien baba.

— Hah.... Bir de bu eksikti... Çok konuştuk, haydi çek bakalım arabanı.. Marinette i alacağın zaman bu çürük ve boş kafanı değiştirmiş olmalısın....

Onu elinden tuttu, kapıya kadar götürdü ve:

— Darılmak yok, doğru değilmi? deye ilave etti. Onu alabilmek için zengin olduğun zaman gelirsin, görüşürüz. Eğer o vakte kadar Marinette, kız kalırsa seni tercih edeceğimden emin ol. Ve sakın benim fena bir adam olduğum zannına kapılma...

Fena adammı; hayır, ihtiyar takunyacı fena adam değildi; yalnız, şeytan kadar inatçı idi. Size sorarım: Marinette i çılgınca seven Firmen e vermemek ve bu suretle kalbinin bütün kuvvetiyle bilmukabele onun da Firmen i sevmesini nazarı-iytibara almamak, bahtiyarlığına mani' olmak değilmidir? Ve sanki başka bir adam ona talip olacak da, bir araba dolusu paramı verecek zann edersiniz?

Siz, ihtiyar adam, bu sözlerimi siz de dinleyormusunuz? Küçük kızınızın güzel gözleri ve muhteşem altın saçları bütün Monclair gençlerinin kalbini teshir ediyor, sizden daha az inatçı olmayan küçük kızınız, Damien baba, emelinin, artık hiç güneş görmeyecek olan gözleri önünde müebbeden öldüğünü görerek me'yus, neş'esiz bir kız haline girecektir. Ve bu hal de sizin için felaket olacakter.

BAKALIM hangisi kazanacak? Marinette, kendisine talip olanlar arasından bir koca intihabını redd edeli beri; takunyacı müteessir olmaya başlamış, fakat yine hiç bir zaman Firmen i kabule temayül etmemişti.

— Küçük kız, boş yere beklemekten elbet bıkacak, yorulacak, deye düşünüyordu.

Fakat küçük kız bıkmayor, yorulmayor ve zaman da geçiyor. Memleketin gençleri— hattâ en zenginleri — onunla evlenmek istediler, redd etti. Damien:

— Tahammül edemeyeceğim... diyordu. Benim gibi eski bir insan gençliğin bu isyanına rıza göstermemelidir, çünkü bu hal, büyük babasına itaat etmemesini teşvîk edici bir mahiyet alacaktır.

Onun bu sözünü dinleyen bir arkadaşı:

— Daha fazla beklemeden, onu sevdiği gence vermelisin, deye nasihat etmişti.

— Sebep?

— Sebebi şu ki, bu müphem vaziyette neticenin ne olacağı belli değildir. Unuttuğunuz bir nokta varsa o da, zavallı kızın akîbetidir. Haydi, arkadaş, Firmen i redd etme. Ondaki gençlik, sıhhat, çalışmak aşkı en hakikî zenginlikler değilmidir?

İnatla dolu başını sallayarak:

— Hayır, deye cevap verdi: gençlik geçer ve sıhhat zail olur. Sonra akîbetleri ne olacak?

Arkadaşı dayanamadı:

— Artık seninki, darılma ama, hayvanca bir inat... dedi.

Fakat o, ihtimal ki ma'ruz kaldığı müşküllerin sevkiyle olacak, inadında devam ediyordu.

Marinette sararıyor ve Firmen zayıflayordu. Zavallı çocuk zenginleşmek için bir çare düşünmekle, kafasını kırarcasına, meşgul oluyor, fakat bu kafanın günden güne boşalmakta olduğunu görmekten başka bir netice elde edemeyordu. Cesareti kırılıyordu; ümitlerini kayb ediyor, hattâ düşünmek kabiliyetinden uzaklaşıyordu. Kendisine derdini soranlara:

— Deli olacağım, o kadar berbadım ki., diyordu...

Ve, fiilhakîka. tamamiyle değişmişti. Tarlalarda çalışırken bütün şevkiyle türkü söyleyen, her vakît başı dik yürüyen, beyaz dişlerini gösteren gülümsemesi dudaklarından silinmeyen o mes'ut çocuk şimdi, tahammül fevkînde ağır bir ye's yükü altında bunalmış bir ihtiyar gibi zorla konuşuyor ve sessiz sessiz yürüyordu.

Ölünün çehresine biraz daha yaklaşınca, birdenbire geri çekiliyor ve cesaretine rağmen ürküyor.

Her kes takunyacıyı haksız buluyor; yavaş yavaş etrafında soğuk bir ihtiraz havası esiyordu. Hattâ dostlarından bâzısı, bu hoşnutsuzluklarını anlatmak için ondan uzaklaşıyorlardı. Fakat ona göre bu muamelelerin, bu tavırların hiç bir ehemmiyeti yoktu. İnadında hâlâ ısrar ediyordu. Yalnız, kendisini avutmak için, sık sık kabareye gidiyordu. Bir gün ona:

— Bu inat yüzünden başına bir felaket gelecek, dediler.

Ve hiç şüphesiz ki, bu sözü söyleyen adam, bir keramet gösterdiğini iddia ediyor değildi.

* * *

Üç ay sonra, Saint-Florent yortusu geldi, Damien baba yirmi seneden beri böyle müstesna günler için sakladığı en güzel redengotunu giydi, ayak kaplarını boyadı, ve yalnız paskalye ile Saint-Florent gibi en büyük bayramlarda giymekle beraber, redengotla yaşıt olduğu için şüphesiz biraz demode ve sararmış olan en eyi şapkasını dolaptan çıkardı. Bugünün onun için çok büyük ehemmiyeti vardı, çünkü her sene takunyacıların Majolles deki resmi ziyafetine riyaset ederdi.

Bu suretle giyinmesi tamamlanınca, yetmiş iki yaşını omuzlarında bir tüy hafifliğiyle taşıyor gibi dimdik, neş'eli ve sevinçli, daha şafakta evden çıktı.

Marinette ona, dörtyol ağızına kadar refakat etti, sonra gününü, çamaşır yırtıklarını diktiği köylü kadın yanında geçirmek üzere geri döndü.

BÜYÜK babası akşamın altısına doğru, Monclair e altı kilometre mesafede olan Majolles den araba ile gelecekti. Bu zaman fasılası Marinette e hiç de uzun görünmedi.

Arabanın muvasalatinden birkaç dakîka evvel işini bitirdi, yanında çalıştığı kadından müsaade alarak arabayı yolda beklemeye gitti; Fakat araba her vakîtki yerinde durmadı, ve hattâ beygirlerinin hareketini yavaşlatmadan yoluna devam etti ve hayrette kalan genç kız onun, güneşin parlattığı toz dalgaları arasında uzaklaşmasını seyr etti.

Muhakkak ki büyük babası arabaya yetişememişti, yayan gelecekti; canı sıkıldı. Onun sağlam olduğunu bilmekle beraber, uzun yürüyüşler yapmasını istemeyordu. Sonra hava da sıcaktı, fakat Majolles ile Monclair arasındaki yol üstünde, susamış müşterileri uzaktan çağırır gibi kapıları önünde serin gölgelikler uzanan iki lokanta vardı.

Birkaç zamandan beri büyük babasının kendini fazla içkiye kaptırmış olması da kızın ayrıca canını sıkıyordu. Muhakkak bugün yine o lokantalardan birisinde keyfini tamamlamakla meşguldü. Zaten her vakit "birkaç kadeh içki insanı öldürmez," demezmiydi? Evet, fakat sonu ne olacaktı... Daha geçikirmiydi acaba? Sonra nasıl gelebilecekti?

Bir aralık o lokantaya kadar gitmeyi tasarladı, sonra vaz geçti. İhtimal o, yolun daha kısa kısmından, çamlıktan gelirdi ve bu takdirde birbirlerine tesadüf edemezlerdi. Evde kaldı, bir sandalye alarak kapının önünde oturdu.

Kilisenin büyük saati yediyi, sekizi çaldı, takunyacı meydanda yok. Maamafi Marinette onun nerdeyse geleceğini ümid ediyordu; Haziranda günler uzundur ve hiç şüphesiz ihtiyar, akşam serinliğinde yola çıkmayı tercih etmiş olacaktı.

Sandalyesi salkımların tırmandığı duvara dayalı, genç kız hâlâ sabr ediyor ve karşısındaki ağaçların sararmış yeşilliğine gözleri dalmış, kalbinin ve hayalinin nişanlısı Firmen i düşünüyor.

Aman... Yarabbi, köyde neler oluyor?... Bu gidiş gelişler nedir? Köylülerin her vakit sakin olan çehrelerindeki bu telaş nedir? Marinette in birdenbire zihni karıştı ve kalbi yakın bir felaketi hiss etmiş gibi çarpmaya başladı.

Grup grup toplanan köylüler, gizli gizli konuşuyorlar ve evlerine geç kalmış olan çiftçiler birbirlerine soruyorlardı.

— Gördünüzmü?

— Nerede olduğunu eyi biliyormusunuz?

— İşte bir mes'ele daha...

Her keste bir şaşkınlık var... Dehşet ifade eden jestler bu şaşkınlığı arttırıyor.

Marinette yarım kalmış cümle parçalarından başka bir şey işitememeyor, hiç bir şey anlayamayor, kalbi çarpıyor, nefesi daralıyor. Kalkıyor, bu gruplardan birisine yaklaşıp sormak isteyor, fakat helecandan dizleri bükülüyor ve birkaç adım yürüdükten sonra yere düşüyor.

Zavallı çocuk yanılmamıştı: Damien baba öldürülmüştü...

* * *

YARIM saat sonra, bütün Monnclair altüst olmuştu. Korkunç haber her tarafta işitilmiş, gözlerde dehşet kıvılcımları yanmıştı: bir küçük çocuk bedbaht takunyacıyı yüzü kan içinde bir çukurda bulmuştu. Korkudan her tarafı titreyerek:

— Başını kesmişler, iki parça yapmışlar, diyordu.

İşin başlangıcı bilinmeyordu, fakat hadise meydanda idi. Hukûmet tahkîkata vaz'ı-yed etmişti, bütün mes'ele birkaç saat sonra anlaşılacaktı.

Nahiye müdürü, kır bekçisi ve - Marinette i tesliye etmek için kalan birkaç kadından ma'da - bütün köy halkı, bir sürü halinde, cinayet mahalline giderken, Firmen de doktor aramak için acele ile atladığı atını dört nala sürüyordu. Kim bilir? Belki de Damien in göğsündeki hayat körüğü tamamiyle sönmemişti....

Şimdi sakin, masmavi ve berrak bir gece başlamıştı, yarasalar kanat çarpıyordu; yıldızlar gökte harikulade bir safiyetle ışık veriyor, ve ateş böcekleri otlar arasında parlak noktalar halinde uçuyor; ayın şua'ları altında yol, uzanan orman, uyuyan çiçekler, bir tülle örtülmüş gibi görünüyordu.

Bu şairane sükûneti, telaşla koşuşan köylülerin yüksek ve helecanlı sesleri ihlal ediyor, gürültüden ürken kuşlar yuvalarında cıvıldaşıyorlardı.

Birdenbire köylüler sustular ve durdular. Rehberlik eden çocuk çukurda uzanan cesedi parmağiyle göstermişti.

Her ağızdan bir feryat çıktı ve kana, çamura bulanmış olan bu ruhsuz vucut karşısında başlar açıldı. Nahiye müdürü Firmen in ve doktorun gelmesini beklerken bir taraftan da vak'ayı tespit hususundaki vazifesine başladı.

Nahiye müdürü kimseye bir şey sorabiliyormiydi? Hayır... Teessürü ve talakati onu resmi vazifesi haricine sürükleyordu, katili tel'in ediyor, ölüye ağlayor, zavallının meziyetlerini sayıyor ve bu namuslu adamın ölümüne sebep olan yaranın nerede olduğunu bulmasını kır bekçisine emr ederek sözlerine nihayet veriyordu.

Takunyacının elbiseleri de, yüzü gibi, pıhtılaşmış kanla örtülü idi.

Nahiye müdürü söyler ve kır bekçisi bu sözleri not ederken ağacın yanında bir köylü elinde bir fenerle

hadise yerini aydınlatıyordu. Maktulün dayandığı ağacın yaprakları hafif bir rüzgâr altında fışıldayor, çürük kökte bir kurt sesi sükûneti ihlal ediyor, bu faciadan sinirlenen bir bülbül inci notalarını geceye serpiyordu.

Birdenbire, bu kalabalık itişti, kakıştı, uzaklaştı. Firmen in çağırdığı doktor bir at üzerinde dört nala geliyordu.

Doktor acele atından atlayor, bu kan ve ölüm manzarası karşısında heyecanlanmadan çukura iniyor ve ellerini bulaştırmaktan korkmadan ölünün başını kaldırıyor. Fakat eyice göremediği için feneri yaklaştırmasını kır bekçisinden rica ediyor. Yanına diz çöken kır bekçisinin tuttuğu fenerin soluk ışığı ile kısmen aydınlanan bu çehreye bakarak:

— Zavallı ihtiyar, deye mırıldanıyor.

Ölünün çehresine biraz daha yaklaşınca, birden bire geriye çekiliyor ve cesaretine rağmen ürküyor ve bir feryat koparıyor.

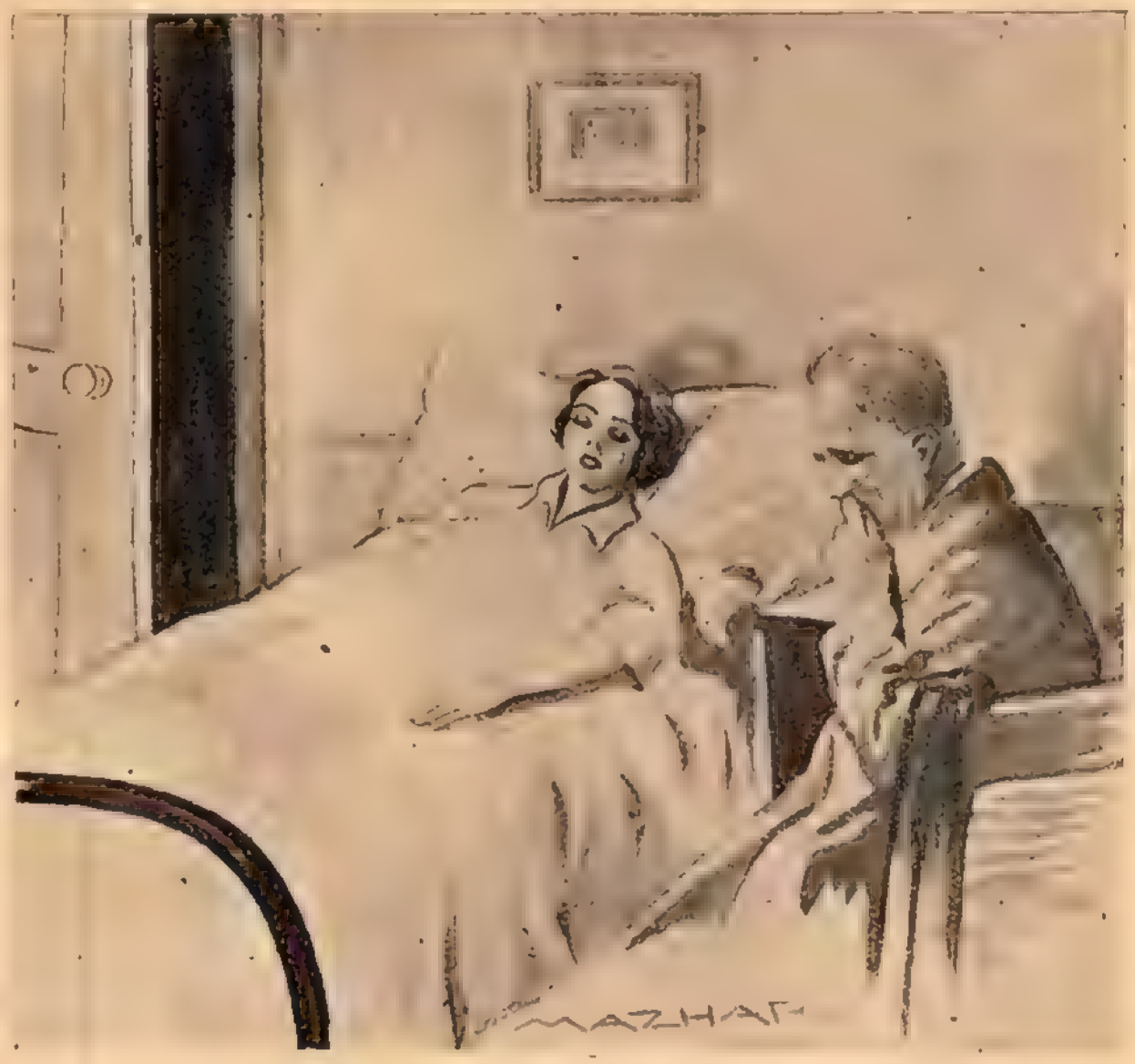

— Marinette ciğim, sevgilli kızım, deye ağlayordu.

Takunyacı şiddetle ayağa kalkıyor ve şaşkın gözleriyle kanlı ellerine bakarak bağırıyor:

— Bana hangi şeytan bu mu'zipliği yaptı? Neredeyim?... Bu adamlar ne deye başıma toplanmış?

Doktor, nahiye müdürü ve köylüler bir hortlak gördükleri vehmine kapılmışlardı; içlerinde soğuk kanlılığını en ziyade muhafaza edebilen doktor ona yaklaşıyor; yüzüne bakıyor ve neresininin ağrıdığını soruyor.

İhtiyar bir kahkaha basarak:

— Neremmi ağrıyor? deye cevap veriyor: benimle alaymı ediyorsursun oğlum?

Zavallı ihtiyar ihtimal ki delirmişti. Fakat hâlâ gülerek sözüne devam ediyordu:

— Her vakit söylerim, birkaç kadeh içki insanı öldürmez.

— Lakin her tarafınız kan içinde....

— Evet doğru, ama hiç bir tarafımda bir ağrı, sızı yok... Bu, gayet muhakkak bir şey.

Cebinden büyük mendilini çıkardı, ellerini ve yüzünü sildi ve ancak o vakit, fenerin soluk ışıyı altında, kana benzeyen bu rengin gayet basit bir boyadan ibaret olduğunu gördü.

KEDERDEN ölmek derecesine geldikten sonra, Marinette şimdi de sevinçten ölmek tehlikesi geçiriyor ve büyük baba, onun yatağı yanında, hiç eksilmeyen sayıklamalarını görerek ümitsiz ümitsiz ağlayordu.

Beyaz ve zaif elleriyle her ilacı iten, redd eden bu çocuğu kurtarmak için ne yapmaliydı?

Takunyacıyı kirkaç kadeh içki öldürememişti, fakat işte bu küçük onu öldürecekti...

Saint-Florent günü, Damien baba kabarede gecikmese, bilhasa başını ve aklını döndüren o şarabı içmeseydi, çukurdaki ağaç altında uyumayacak ve bu suretle de, köyüne giderken yoldan geçen küçük ressam Celestin onunla böyle bir alaya luzum görerek, yüzünü gözünü kırmızı boya ile boyamayacaktı.

Zavallı çocuk, bütün köyü yerinden oynatan ve hukûmeti birbirine katan bu fena mu'zipliğinden çok korkmuştu. On beş yaşında bir çocouğun Damien baba gibi

bir ihtiyarla alay etmesi çok tuhaftı... Ne çare... Bu tabii bir netice idi: kendisini bilmeyen, haysiyetini düşünmeyen bir adam, başkalarında nasıl hürmet ve riayet hissi uyandırabilirdi? Bu yaşta bu kadar sarhoşluk olur şeymiydi.

MARİNETTE çok hasta, Marinette ölecek... Vucudunun o gül rengi nerede? Dudaklarındaki o tatlı tebessüm nerede?

Karyolasının içinde, yüzü çarşaflar gibi bembeyaz görünüyor, gözleri kapalı, hiç kımıldanmayordu, alnına dökülen altın saçları ile kilisedeki genç aizze resimlerini hatırlatıyordu. Oh... Zavallı çocuk... Görmeyor... Fakat belki henuz söylenen sözleri işitiyordur? Ebedi uykunun kapalı gözlerine yaklaştığını hiss eden tali'siz ihtiyar büyük baba, onu çocukluğunda uyuttuğu tatlı sözleri hatırlamak ve söylemek isteyordu. Nasıl hatırlayacaktı, bu büyük teessür benliğini altüst etmişti.

— Marinette ciğim, sevgili kızım, deye ağlayordu. Seni ölümden kurtarmak için ne yapayım, söyle? Gitmek istediğin Cennetteki melekler sana kavuştukları için memnun olacaklar... Sana yemin ederim... Bundan sonra sarhoşluk yapmayacağım... Senin kumral başçağızında benim beyaz kafamdakinden daha haklı düşünceler var... Kal, beni yalnız brakma, gitme.... Sensiz benim halim ne olacak? Ah... Firmen e seni vermediğim için ne kadar divanelik ettim... Sana ıztırap çektirdim ve şimdi benden intikam alıyorsun, değilmi? Fakat dinle, yaşamak ister ve meleklerin yanına gitmekten vaz geçersen seni ona vereceğim. O, hayatında bir kerecik olsun kabareye gitmemiş... O benim gibi sana ıztırap çektirmeyecek...

Sözlerine devam edemedi. Birisi kapıyı vurmadan içeri girdi. Bu, Firmen di. Damien baba onu görünce ye'sle başını sallayarak:

— Her şey bitti, dedi, söylediklerimi işitmeyor bile. İçeriye gir, zavallı yavrum, gir ve onun elini tut, müsaade ediyorum.

Firmen itaat etti ve me'yus bir halde, karyolanın yanında diz çökerek yorganın üstünde duran soğuk elleri, ellerinin içinde kucakladı. Ve sonra birdenbire:

— Daha her şey bitmedi; Damien baba... deye bağırdı. Elleri kımıldanıyor ve baksanız a, gözlerini açıyor...

— Sahi... Sahi... Ah Firmen ciğim, ona doktorun verdiği ilaçtan içirebilsek? Doktor bu ilacın onu yataktan kaldıracağını te'min ediyordu, fakat bir türlü içirmeye muvaffak olamadım.

— Beraber uğraşalım, baba.

Beraber uğraştılar ve içirmeye muvaffak oldular.

Kunduracı, Firmen i kucakladı ve:

— Marinette yataktan kaltığı gün senindir, dedi.

* * *

ÇANLAR bütün hiziyle çalınıyor.

Gökte güneş ve gözlerde sevinç var. Çanlar bütün hiziyle çalınıyor.

Bu çanlar Marinette in, sevgilisiyle evlenmesini bütün köylülere haber veriyor: Firmen parasız bir çocuk, fakat çalışkan, namuslu ve sonra, ömründe bir kere bile olsun kabareye gitmemiş.

Çanlar kütün hıyiyle çalınıyor, sonra yavaş yavaş susuyor; bu ma'deni seslerin ihtizazı havadan son defa olarak geçiyor ve nihayetsiz ufunklarda kayp oluyor.

Güzel ve bahtiyar çift iki sıra mütecessis gözler arasından kiliseye girerken, ihtiyar sarhoş Damien baba, son defa olarak düğün yemeğinde içeceği şarabı düşünöyor; kulelerinde sessiz sessiz duran çanlar, kendi aralarında, *eyi biten her şeyin eyi olduğunu* söyler gibi hafif hafif sallanıyorlar...

AĞUSTOS

"Oniki Ay Demeti„ nden

Kanatları üstünde yaz bir sıcak rüzgârın
Uyuyan nefesiyle yükselerek gidiyor,
Eriyip damla damla ruhundan kayb ediyor.

Bir yolcu selamlayor yaprakları, dalların
Kalpleri heyecanlı bekleyor son saatı...
Yazın son nefesleri geziyor tabiatı.

Boynu bükük sarı ot bir katırtırnağının
Kokusunu duymayor cansız ruhiyle artık.
Her yer şimdi uyuyor son bir uykuyla artık.

Yaz yükseldi üstünde bir defne yaprağının.

VAHDET GÜLTEKİN

Paris de Açılan Müstemlekât Sergisi

Muazzam Angkor ma'bedi

MÜSTEMLEKELERDEKİ içtimai ve iktisadi hayatı canlı numunelerle göstermek üzere Paris de büyük ve görülmedik bir sergi açılalı bir ay oluyor.

Bu sergide vncuda getirilen te'sisata akıllara hayret verecek derecede mühim paralar sarf edilmiştir. Yapılan maddi fedakârlıkları kari'lerimizin gözü önüne sermek için koyduğumuz resimler, serginin geceleyin elektrik ziyaları içinde yüzen harikulade ihtişamını göstermektedir.

Cezair paviyonundan bir kısım

Fas paviyonundan bir manzara

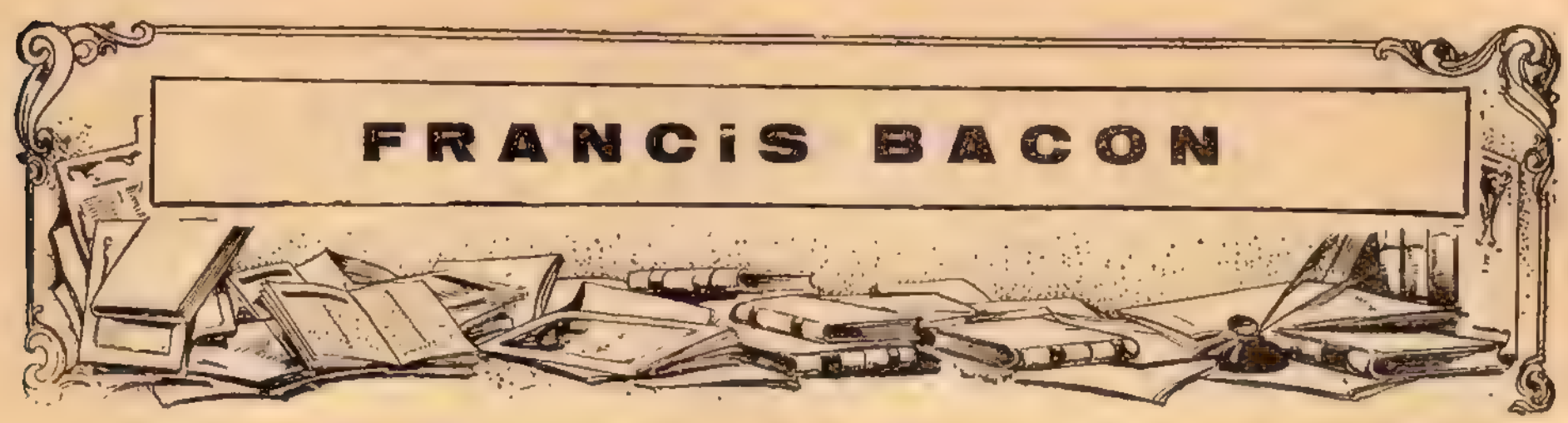

Yazan: İBRAHİM HOYİ

BACON UN hayatını tetkîk eden her hangi bir kimse, bir muharrir veya bir edebiyat meraklısı, tabiatındaki karışık ve zıt noktalarla karşılaşınca ekseriya büyük bir hayal inhisarına uğrar. Tetkîk eden eğer nasirin perestişkârı ise, onda o kadar çok kusur görür, garabetler sezer ki, onları affa ve sükûtla geçmeğe mecbur kalır. Yok, eğer mevzuunun vefasızlık ve hasisliğini adalet terazisinde tartmak isterse, o zaman da öz muhakemesinin doğru olup olmadığını ta'yin etmek cesaret ve asaletini kendisinde bulabilir.

Bâzıları Bacon u Allah ın büyük niymetlerine mazhar olup da, fani dünyanın hasis maksaktları uğruna bu vediaları israf eden; zulüm, istipdat, ihtirasla dolu şan, şeref mevkî' ve para için bol bol harcayan... birisi olarak ta'rif ve itham ederler. Biz bütün bu fikirleri bir tarafa brakarak, hükümlerimizi bu büyük nasirin hayatından çıkarırsak şu iki şahsiyeti tecessüm ettirebiliriz:

1— Soğuk kanlı, hesabi, hodbin, politikacı Bacon.

2— Hakîkati, *Hakikat* olarak seven, ona ibadet eden mütefennin ve edip Bacon.

Şurasını da iytiraf etmeliyiz ki Bacon ahlakî za'fı ile entelektüel kuvvetini bir arada mezc eden, şahsi menfaatları için her türlü şüpheli işlere girmekten çekinmezken, bu yanda tabiatın sırlarını hall etmeğe uğraşan, çok zeki bir insandı.

Bacon ailesi iytibariyle yüksek tabakaya mensuptur. Babası kralın baş mühürdarı, annesi de asil bir İngiliz lordunun kızıdır. İşte bu vesilelerle ve şahsi meziyetlerinden dolayı pek küçük yaşta saraya intisab etmişti. Kraliçe Elizabeth bile ona «benim küçük has mühürdarım» deye iltifat ederdi. Bacon oniki yaşında iken Kembriçe girdi. Fakat burada ancak iki sene kalabildi. Sebebini soranlara şu cevabı vermişti:

«Mektepte tedris edilen terbiye usulü esas iytibariyle yanlıştır. Aristo nun sistemi ise (ki o zamanın felsefi kanaatlarının başı idi) çocukça hayalâttan başka bir şey değildir. Çünkü bu kadar asırdan beri hiç bir meyva vermemiş, bilakis kuru dikenli otlar yetiştirmiştir...»

Ondört yaşındaki bir çocuğun böyle bir cesaretle, kabul edilegelen bir sistemi tenkîd edişi cidden hayrete değer. Ertesi sene tahsillerine devam maksadiyle İngilterenin Paris sefiriyle Fransaya yollandı. Orada istatistik ve diplomasi kurlariyle meşgul oldu.

ARADAN iki sene geçti. Babasının ölümü üzerine Londra ya döndü. Parasız kalmıştı. Amcasına müracaat etti. Amcası Bacon u hayale tapan, boş bir genç olarak bellemişti. Binnetice yardım etmek şöyle dursun, Elizabeth in yanında bile onun iytibarını düşürmeğe çalıştı. Bacon da hukuka girdi. 1582 de de baroya kabul olundu. Bu arada yazmış olduğu (Devrin en büyük doğumu) eseri, kendisinin hukukî iştigalatı arasında felsefeyi brakmamış olduğuna bir delildir. Ve bu yazısı felsefenin (inductive) sistemini müdafaa eder. Bir çok hakîkatlerden bir kanun meydana getirilmesi esasını göstermeğe çalışır. Ve şüphesiz, asırlarca kullanılan (déductive) sisteminin tam aksine bir mektep usulüdür.

Bacon *terrakî* isimli meşhur müdafaasında şu üç şeyi taleb ediyordu:

1— Tabiatın serbest bir surette tetebbu' ve tetkîkî.

2— Nazariye yerine hakîkatlerin keşfi.

3— Neticelerin ispattan ziyade tecrübe ile sağlamlaştırılması.

Bu saydıklarımız bugün için fennin mebadisidir. Fakat büyük nasirin devrinde inkilapçı, hattâ ihtilal dolu fikirler olarak tanılıyordu.

Bacon avukatlıkta büyük muvaffakiyetler kazandı. Hitabeti ve mantıkının kuvveti her yerde şöhret bulmuştu. Jonson bile ondan takdirle bahs ediyordu. (Mülahazalar) ın neşri de şöhretini artırmıştı. Fakat Bacon daha doymamış, memnun olmamıştı. Kafasında binlerce projeler dönüyordu. Tali'siz İrlanda yı emin bir sulha kavuşturmak, İngiliz kanunlarının ıstıfası, kiliselerin islahı, tabiatı tetkik, yeni bir felsefenin zeminlerini kurmak... İşte bunlar, projelerden bâzıları idi. Bu arada sırf şahsi menfaatı için politikanın kirli yolunda da yürümekte bir beis görmeyordu. Kraliçenin tehlikeli fakat genç gözdesini elde, dostluğunu istismar ederek kendi mevkîini sağlamlaştırıyordu. Nihayet mukarrer olan netice çattı. Kraliçenin gözdesi vatana hiyanetten dolayı muhakeme edildi. Ve en çok *Bacon un ithamatiyle* iydama mahkûm oldu. Her ne kadar Bacon burada kendisini tebrie için, adaletin karşısında boyun eğdiğini söylerse de, biz bunu kabul edemeyiz. Bü soğuk kanlılığı, ve ahlakî hicabın (teessürün) kendisinde olmadığına bir delil de aşk ve arkadaşlık hakkında yazdığı eserdir.

Francis Bacon

Elizabeth in saltanat devrinde Bacon daima ve daima yüksek mevkî'ler için çalıştıysa da, her seferinde ya amcasının mumanaatına uğradı, yahut da bizzat Elizabeth in adam seçmesindeki titizliğinin kurbanı oldu. 1603 de yeni Kral Birinci James in tahta çıkmasiyle, nasir bütün gayretiyle göze girmeğe çalıştı. Ve az bir zamanda kralın en yakınlarından biri oldu. Kendisine (Lord) luk unvanı verildi. Bir müddet sonra da yeni yeni ihtiraslı emellerini hakîkat sahasına çıkaracak bir vasıta te'min etti: zengin bir kadınla evlendi. (1605) de neşr ettiği (Öğrenmenin terakkîsi) eseri zenginliğin ve refahın doğurduğu fikri uyanıklık ve coşkunluğunun bir meyvasıdır. 1613 de baş müddei-umumi ta'yin edilen Bacon makamının nufuz ve kuvvetini maddi menfaatları için sui istiymal ederek bir çok düşmanlar kazandı. Fikrince mümkün mertebe Kral taraftarlığı ve mevkîinin yükselmesi için her fırsattan istifade ederse (fen) âleminde daha ziyade yararlık gösterebileceğine kani' idi. Bu senededir ki Bacon, devrinin siyasi cereyanlarına ne kadar kuvvetle nufuz ettiğini gösteren (Hukûmet notları) nı neşr etti. 1617 de babasının vazifesine, has mühürdarlığa ta'yin edildi. Bir sene sonra da Hazine nazırlığı gibi yüksek bir me'muriyete seçildi: 1620 de ise en büyük eseri olan Aristo nun meşhur (Organon) una telmihan yazdığı (Novum Organum) u çıktı.

MAAMAFİ Bacon siyasi şöhretinin zevklerini pek öyle kana kana tadamadı. Çok tan beridir James (Ceyms) hukûmeti aleyhinde için için kaynayan kasırga birden Bacon un başında patladı. 1621 de toplanan parlamentoda James ve tevabiine iytimatsızlık beyan edildi, ve baş müşavire hücumlarda bulunuldu. Bacon da açıktan açığa rüşvet almakla o kadar israrla itham edildi ki, hazine nazırı edip, memlekette siyasi suiistiymaller tekerrür ettiğini, ve bunlardan bâzılarına kendisinin sebep olduğunu iytiraf etmek mecburiyetinde kaldı, ve hakimlerinin hissiyat ve vicdanlarına sığındı. Halbuki meclisin musamaha af ve merhametle uğraşacak vakti yoktu. Hemen kararını verdi: Bacon 40,000 İngiliz liralık nakti ceza ödemeğe, vazifesinden azl ve Kralın seyahatları esnasında hapse mahkûm edildi. Aynı zamanda da meclis ve mahkemeden, bir daha kabul ve intihap olunmamak kaydiyle, kovuldu. Her ne kadar hapsi bir kaç gün sürdü, ve para cezası büyükce bir mîktar tenzil edildiyse de Bacon için siyasi hayatta rol almak ümidi tamamiyle

(Devamı 79 uncu sahifede)

Mes'ut

ODADA on kişi kadar vardılar. Nazmi den başka hepsi genç genç çocuklardı. İçlerinde yalnız o, Nazmi evliydi ve bu çok gülen, çok söyleyen kümeyi, yalnız o dikkatle dinleyor gibi idi. İçlerinden biri, çok güzel bir genç:

— Sonra... deye asabi asabi güldü.... Sonra.... Evlenmek.... Dünyada bu kadar saçma şey olurmu.... Evlenilirmi azizim. Bilhassa bu zamanda insan, evlenmek için budala olmalı.

Ve sözünün etrafında uyandırdığı te'siri anlamak için arkadaşlarının gözlerine baktı... Hepsi onu tasdik ediyorlardı:

— Şüphesiz budalalık...

— Canım zaten kaç kişi evleniyor ki...

Her kes işin alayında...

Nazmi nin kurşuni gözlerindeki müşfik merhamet biraz daha arttı... Dudaklarından hafif bir tebessüm uçtu:

— Niçin gülüyorsun Nazmi Ağabey?... Sanki sen evlendin de ne oldun? Bak daha kırkına gelmeden saçların ağardı.

— Ben evlendim ve evlenenlerin bir çoğu gibi mes'ut oldum yavrum...

Hepsi birden güldüler:

— Puf... Evlenenlerin bir çoğu gibi... Alaymı ediyorsun Allah aşkına?

— Muhakkak, çocuklar muhakkak ki yuvanın sükûnu insanı mes'ud eder.

— Hangi yuvanın hangi sükûnu?... Bu nerede var ki....

— İnsanca yaşamasını bilen her çiftin yuvasında....

Biran her kes sustu. Nazmi:

— Peki, dedi, siz evlenmeyeceksiniz de ne yapacaksınız, ne olacaksınız?

— Hiç, dediler, nemi olacağız? Mes'ut olacağız... İşte bizi ferah ferah geçindiren aylığımız, vesaitimiz var.. Sonra.. Gece saat kaçta gelirsek gelelim bizimle kavga etmeyen bir annemiz var... Daha ne?

— Anneleriniz daha kaç sene yaşar?.. Muztarip ve üzgün zamanlarınızda size kim arkadaşlık eder?.... Sizi kim teselli eder?... İhtiyarlık zamanınızda size kim bakacak?....

Biraz duraladılar, sonra dudak bükerek:

— Kim olursa... cevabını verdiler.

Nazmi yine hafifce güldü:

— Gelin çocuklar... Şu saçma sapan fikirlerden vaz geçin... İçinizde güzel, insanca hislere yer verin biraz...

Yine sustu, biraz düşündü:

— Bakın size nasıl evlendiğimi anlatayım... Ben de gençken sizin kadar, hattâ sizden fazla çılgın ve düşün-

Tahayyüller?

Yazan : İSMET AVNULLAH

cesizdim. Otuzuma yaklaştığım halde evlenmek aklımın civarından geçmeyor, evlenenlerle alay ediyordum. Annem öleli haylı zaman olmuştu... Ortaköyde bir pansiyonda oturuyordum. İşim gücüm çapkınlık etmekti. Ekseri zamanlar mes'uttum. Fakat.... Bâzı zamanlar kimsesizlik bir hançer gibi kalbime batar ve beni rahatsız ederdi.

Bir gün... Bir akşam üstü... Beşiktaştan bir hastamdan dönüyordum. O gece, yalnız geçireceğim bir geceydi ve ben düşünceliydim. Geçtiğim yol az aydınlık, caddeye yakın bir sokaktı. Birden kulaklarıma tatlı ve hafif bir ses geldi. Bir an döndüm ve bu sesin sahibini aradım, Gözlerim, perdesi yarı açık kalmış bir odada, narin bir gölgeye ilişti... Bir genç kız hafif hafif şarkı söyleyerek sofra kuruyordu. Bugün gibi hatırımdadır: arkasında kolsuz, beyaz keten bir rop vardı... Cama arkası dönüktü ve kıvır kıvır siyah saçları ensesinden taşıyordu. Bu dekor, bu beyaz örtülü, çiçeklerle süslü küçük masa, bu insana neş'e ve sükûn veren tertemiz küçük oda ve bu narin hayal beni olduğum yere mıhladı. Şimdi genç kızı profilden görüyordum: ne ince, ne tatlı ve ne ma'sum bir yüzü vardı.

Bir, bu odayı süzdüm, bir de kendi hayatımı düşündüm. Yarabbi... Bu kirli hayata nasıl tahammül edebiliyordum... Nasıl piştiği bilinmeyen lokanta yemeklerini, nasıl yıkandığı ve içinde kim bilir kimlerin yemek yediği bilinmeyen pis yüzlü tabaklarda nasıl yiyebiliyordum?... Öyle gürültü içinde, etrafında böyle narin ve müşfik bir hayal dolaşmadan, böyle bir çift tatlı göz, samimi bir şefkatle bakmadan insan nasıl ve niçin yaşar deye düşündüm.

Onun boyasız, tertemiz dudaklarına bakarken, o tanıdığımız boyalı dudaklardan da, tiksinmeden onlara dokunan dudaklardan da iğrendim.

Yoldan geçenlerin ayak sesi bana, fazla daldığımı ihtar etti... Yavaş yavaş oradan uzaklaştım. Artık hemen her gün o yoldan geçiyordum. Bir kere de onu, alçak duvarlı bahçelerinde bir beyaz iş işlerken gördüm. Ne asil, ne tatlı ve ne müşfik bir yüzü vardı....

Kurşuni gözler birden uzak ve mes'ut bir hatıra ile yandılar.

— Sonra?...

— Sonra.... Onu ailesinden istedim. Nişanlanmadan evvel birkaç kere görüştük. Yüzü kadar asil ve temiz fikirleri, yaşından umulmaz kudretli ve kuvvetli görüşleri vardı....

İffet le dokuz senedir evliyiz. Biliyorsunuz, iki çocuğumuz var. Bu dokuz senelik müşterek hayatımızda bir an bile birbirimizi incitmedik.

Hikâye bitiiği zaman hepsinin gözlerinde mes'ut bir tahayyülün parıltıları vardı.

MÜSPET BİR ŞEY

Yazan : EMİNE SAFFET

ETEM ef. elinden geleni vermek, canını esirgememekle tanınmıştı. Eyiliklerini gizlemek, sağ elinin verdiğini sol eline sezdirmemek hususundaki gayretine rağmen otuz sene zarfında yorulmaz bir şevkle imdadına koştuğu zavallıların minneti ister istemez duyulmuş, küçük kasabada onu sevdirmişti. Halk ondan bahs ederken: "Canını esirgemez" derlerdi. Yakın komşusu ve otuz senelik ahbabı olan Kerim bey de: "Ben öyle lafa bakmam, müspet şey isterim. Ömrümde tesadüf ettiğim yegâne müspet şey de şu bizim Etem efendi" deye fetvayı vermişti. Bâzan kendi kendine düşünür, düşünür: "Canım şu yaptıklarını gizli tuttuğuna göre bildiğimiz bâzı zenginler gibi ismim gazetelere geçsin, şöhret kazanayım deye değil, küçük bir evde sade bir hayat sürüşüne göre öyle meb'uslukta filan da gözü yok. Demek ki eyiliği bir şey mukabilinde değil sırf eyilik deye yapıyor. Tam insan, iliğine kadar insan" kararını verir, biricik oğlunun bu değerli adama benzemesi için samimi dua eder, Etem efendiyi tanımak sayesinde insanlığa inandığını önüne gelene söylerdi.

Bir kaç sene içinde ortaya çıkıp sıraya girmiş olan küçük kasabada bu otuz senelik ahbap ihtiyarlar en eskilerden sayılır, her kes onlara hörmet ederdi. Etem efendinin bekâr kalışına acıyanlar az değildi. İşte asıl böyle adamlar evlenip hayırlı evlat yetiştirmeliydi amma kim bilir. Allahın işine akıl ermez; kîsmet etmemişti işte..

Bir akşam Kerim beyin evinde sobanın iki yanındaki koltuklara kurulan iki dost dışarda esen sert son bahar rüzgârının ıslıklarını dinlerken Kerim bey: "Azizim, dedi, bak artık havalar soğuyunca soba başına sığınıyoruz. Hani o yan yana saatlerce yürüdüğümüz zamanlar. Zann ederim artık "azat" borusunun çalınması yakındır. Ben bir türlü karar veremeyorum. Sen ne dersin, şu ahret, Allah filan sahihten var mı dersin birader?"

— Ahreti bilmem fakat Allah vardır, eminim.

— Canım görmediğin şeyden nasıl emin olabilirsin? Bu dünyada şöyle elinle tutup da işte Allah bunda deyecek bir şeye rasgeldin mi hiç? Yoo... Ben öyle kuru laftan anlamam. Bana müspet bir şey göster. Bak susuyorsun.

Bu sırada sırtında paltosu ve elinde şapkasiyle Cavit kapıda göründü; Kerim Bey:

—Şey, Oğlum Cavit gel yabancı yok. Etem ef. ile yalnızız. [Cavidin bir işareti üzerine:] Neden?... Eh pek a'lâ geliyorum. Kuzum birader beni biraz ma'zur gör. Oğlanın hususi bir deyeceği var galiba...

Yalnız kalan misafir koltuğu biraz daha sobaya yaklaştırarak başını arkaya dayadı, gözlerini kapadı ve mırıldandı. "Elimle tutmuş gibi bilirim amma hemen Allah bu türlüsünü kimseye öğretmesin.„

Bu halde ne kadar kaldığının farkında olmamakla beraber saatin çalmasiyle birden silkindi. Kerim beyin kendisini tam bir saat yalnız braktığını hesab ederken ev sahibi içeri girdi. Acaba eyice akşam olup karanlık bastığından mı nedense Kerim bey biraz daha solgun görünüyordu. Kapıyı dikkatle kapayarak mecalsizce yerine oturdu; daha doğrusu kendini attı. Feri sönmüş gözlerini arkadaşının gözlerine dikti, yutkundu; kesik bir sesle söze başladı: "Cavit hırsızlık etmiş. Borsada oynamak için azar azar kasadan para alarak hep kayb etmiş. Yarın hesaplar tetkîk edilecekmiş. Eh ne de olsa evlattır. Ele güne karşı namus yine benim. Tabii parayı yerine koyacağım. Maddi ciheti bu kadar. Ma'nevi cihetine gelince... Ah Etem efendi ne saklayayım dünyalar başıma yıkıldı. Hayatta tutunacak yerim bu çocuktu. Bitti. Onu kayb ettikten sonra benim artık yer yüzünde işim ne? Bir de karşıma çıkmış da benimle alay eder gibi nedametten, tövbeden bahs ediyor, adam olacağına, kendisiyle iftihar edeceğime yeminler ediyor. Düşman filan derler ya, boş şey. Şu kendi oğlumun eliyle aldığım yaranın acısını hangi düşman silahı bana verebilirdi. Bunca senelik emeğim, emellerim, tasavvurlarım, hep birden yıkılıverdi. Çaresiz dert buna derler işte.

— Yok azizim. Bak seni böyle bir zamanında faidesiz sözlerle teselli etmeği dostluğumuzun ciddiyetine yakıştıramam. Olan şey pek ağır, pek acıklı. Ne desen hakkın var. Yalnız hiç bir şeyi iyzam etmemeli. Şimdiye kadar her haliyle sana memnuniyet ve iftihardan başka bir şey vermemiş olan şu çocuğa biraz emniyet göster, zaman ver. Düşene tekme vurulmaz, el uzatılır, Kerim bey. Eminim bu gençlik hatasını sana kat kat unutturacak, ahir vaktinde yine duanı alacaktır.

— Hayır, komşum, hiç öyle değil. Sen oldum bittim böyle saldılsin. Maalesef ben böyle kolayca inananlardan değilim. Bir mücrimden namuslu adam yapan bir kuvvet varsa bana göster, hemen inanayım. Müspet şey isterim. Bu andan iytibaren benim evladım ma'nen ölmüştür. Onun arkasından yaşamanın bana ne kadar ağır bir yük olacağını da sana olsun ta'rife hacet yok değil mi? Yok söze davranma. Ne desen nafile. Bana müspet bir şey söyleyemeyeceksen hiç bu bahse avdet

etmeyelim. Yaramı deşme bari. Biraz sert söyledimse kusura bakma; yüreğim yanıyor.

— Öyle şey mi olur hiç. Aramızda ayrı gayrı mı var? Bana müsaade et de gideyim. Sen biraz istirahat et. Böyle mes'eleler bir dakikada halî edilemez.

— Evet biraz yalnız kalırsam belki sükûnet bulurum. Kuzum yarın yine gel. Benim sana gelecek halim yok. Ne de olsa dertleşir açılırım.

— Elbet Elbet. Allaha ısmarladık.

Evine dönerken, Etem efendinin düşünceleri pek kara idi. Kendi evladı gibi sevdiği çocuğun kabahatine mi yansın, ihtiyar babanın haklı kederine mi? Ah dünyada kimsenin dört başı ma'mur olmayordu işte. Zavallı Kerim Bey...

— Ah Etem efendi, ne saklayayım, dünyalar başıma yıkıldı.

EVDE, emektar Zineti hanımın sobanın önüne bırakıp ısıttığı terlikleri giyerek sofraya oturdu ise de yemek bir türlü boğazından geçmeyordu. Az çok her kese yardım ederken şimdi en aziz dostunun derdi karşısında böyle seyirci mi kalacaktı. Bu iş ötekilere benzemeyordu, bu müşkül, para ile halî edilecek şey değildi. "Varımı versem yine faidesi yok" deye üzülürken birden şöyle bir irkildi. Sofradan kalkıp yandaki odaya geçti, enine boyuna dolaşmağa başladı. Bir müddet sonra omuzlarını silkti: "Olur şey değil. Böyle bir şeyi Allah bile insana emr edemez" deyerek mindere oturdu yine kalktı. Aynanın önüne geldi, kendi tasvirine hitab ederek: "Ey mürai adam. Bütün kasaba halkı seni eyi, cömert bir adam biliyorlar. Yetimlerin, dulların duasından ismin hiç eksik olmayor. Halbuki sen en candan dostunun, en acıklı bir zamanında yardımına koşmakta tereddüd ediyorsun. Herkesin (canını esirgemez) deye bildikleri sen şu dakikada bir şey esirgeyorsun. Halbuki halkın teveccühünü, emniyetini ödeyecek fırsat bu fırsattır. Amma bu candan da kîymetli imiş. Bahası, uyarı yokmuş... Amenna... Sonra? Bunun böyle olması Kerim beyin şu anda çektiği azabı teskin etmek, ona yeniden ümit ve hayat vermek mümkün iken ellerini kavuşturup kendi keyfine bakman için bir ma'zeret teşkil edermi? Haydi bakalım adamsan bunu şimdi göstereceksin" deye söylenerek kararını verdi. Hırkasını ve terliklerini çıkarıp yeniden giyindi, paltosunu ve şemsiyesini alırken Zineti hanıma seslendi: "Ben belki geç gelirim. Anahtarı alıyorum. Sen yat nineciğim."

Kerim beyin evine doğru yürürken kendisinde âdeta hummalı bir adam hali vardı. Bir hastanın son deminde ömrünün bütün safhalarını gözden geçirmesi kabilinden Etem efendi de geçen hayatının uzak bir kaç senesini bir sinema şeridi gibi seyr ediyor, titreyor, ürperiyordu. Ah o seneleri unutmak, unutturmak için neler yapmış, daha nelere de hazırlanmıştı. Şimdi bir iki cümle ile bunca emeğini heba edecek, hali öldürecek, maziyi canlandıracaktı. Hemen hemen iki büklüm olmuş belini doğrulttu: "Etem efendi canını esirgemez kuzum" deye artık önüne geldiği evin kapısını çaldı.

KERİM bey başını kaldırıp kapıdan içeriye giren Etem efendiyi görünce acı bir istihza sezilen yorgun bir sesle sordu:

— Hayır ola. Bu saatte burada işin ne? Sen herkese bir deva bulursun. Bana da ne getirdin bakayım?

— Müspet bir şey istemiştin. İşte onu getirdim. Ne yaparsın; karınca kaderince derler ya...

— Kuzum birader latifeyi brak. Şimdi sırası değil, biliyorsun. Bugünkü gün benim sırtıma yirmi senenin barını birden bindirdi. Ah şu çocuk ah... Ne kadar da sever, ne kadar da özenirdim...

— Biraz da müsaade et de ben konuşayım Kerim bey, biraz da beni dinle.

— Komşum gücenme amma canımı sıkıyorsun. Ben sana mu'cizeler devri geçmiştir. Düşen kalkmaz, kurt kuzu olmaz, misal getir, müspet bir şey göster diyorum. sen karşıma geçip yine bana bin dereden su getireceksin, değil mi?

— Değil. Ben sana o istediğin müspet şeyi getirdim. Dinle. Kırk sene evvele kadar hatıranı yokla. Haniya İstanbulda "haylaz paşa-zade" deye anılan bir Nihat bey vardı. Vaktin gazeteleri zaman zaman kendisiyle meşgul olurdu, nihayet bir dolandırıcılık vak'asından sonra on sene hapse mahkûm olduydu... Tabii bu havadisleri duymuşdun.

— Evet, öyle bir şey hatırlayorum. Eyi amma bu adamdan bana ne.

Sırtında paltosu, elinde şapkasiyle Cavit, kapıda göründü.

— Kerim bey bana eyi bak. O adam benim. Bana emniyetin, hörmetin vardır zann ediyorum. Senin gibi bir adamın teveccühünü kazanmak için biçare Nihad ın haylı nedamet getirmiş ve islahı-hal etmiş olması iycab eder değil mi? Al işte sana müspet bir şey. Zavvallı Cavit benim yaptıklarımın binde birini yapmadı. Ondan ümidini kesmeğe, nedametinden şüphe etmeğe hakkın yoktur. Ben hapse girerken ihtiyar halam ağlayarak boynuma sarılıp. "Evladım, demişti, ben hepsini cahilliğine bağışlayorum. Eminim sendeki temiz kan, emdiğin helal süt üste gelecek, sen adam olacaksın. Allahtan ümit kesilmez. Tövbe et yavrum, niyaz et, adam olmağa çalış. Meramın elinden bir şeycik kurtulmaz." Bu sözlerin bende braktığı te'sirî anlatamam. Haniya âdeta kuyuya düşmüş bir adama uzatılan merdiven kabilinden bir şey. Ona tutunup tekrar basarak yükselmeğe aht ettim. Allah mademki beni insan olarak yaratmıştı, ben de insan olacaktım. Hapisten çıktığımdan beri, otuz senedir işşu köydeyim, En yakın komşum sensin. Elimden geldiği kadar adam olmağa çalıştım. Fakat ne de olsa insan oğlu çiy süt emmiştir. Tashihe mühtaç hallerim varsa senin herkesten eyi bilmekliğin iycab eder. Söyleyip islah etmeme hizmet edersen sevaba girersin...

— Sus, adam, sus, beni ağlatacaksın. Bana dünyada en büyük eyiliğt edip, yeniden hayat bağışlarken, bu uğurda en kîymetli şeyini feda ederken benim sana eyilik edebileceğimden nasıl da mahviyetle bahs edebiliyorsun. Eğer dediklerin doğru ise seni islah eden kuvvetin ne olduğunu bilemem, her halde müthiş bir şey olacak. Bildiğim bir şey var: Nihat bey Etem efendi olabilmişse benim oğlum da adam olur. Gel kardeşim kucaklaşalım. Etem efendi canını esirgemez öyle mi? Halkın ancak bu kadara aklı erer değil mi? Ah ne yazık ki bana ettiğin eyiliği onlara iylan edemeyeceğim. Ah, sen bana ne verdin biliyormusun?

— Lafı uzatma, müspet bir şey verdim işte. Haydi Cavid in yanına gidelim.

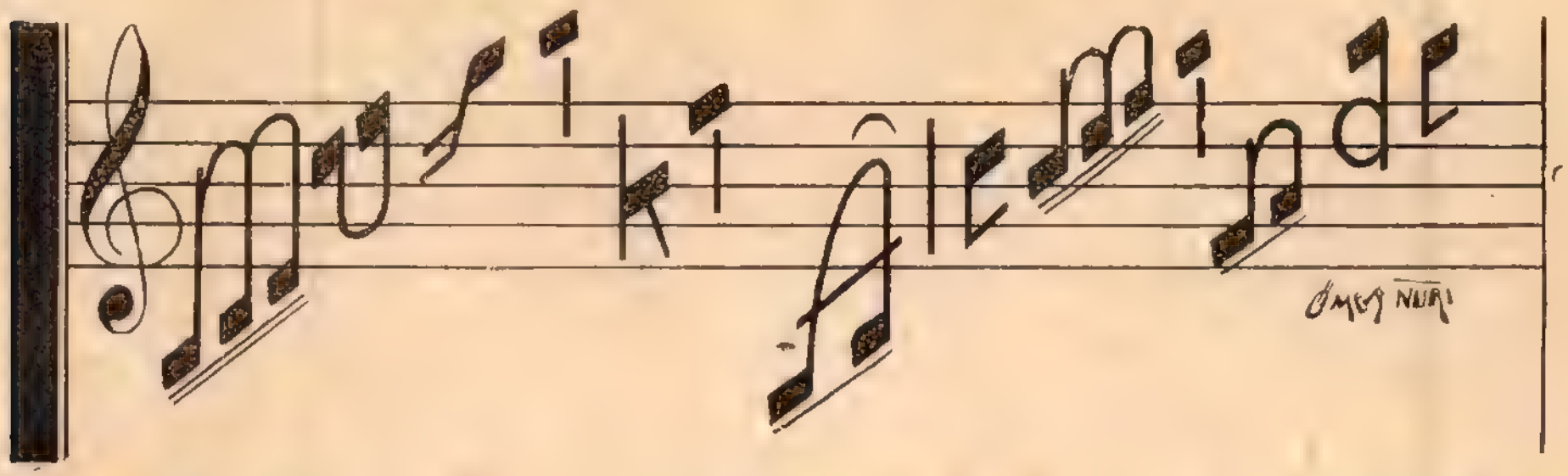

Glück ve Piccini

Yazan: MEB.

ŞÖVALYE Glück ismi altında anılan CHRİSTOPHE GLÜCK 1714 senesinne, Haut-Palatinat da doğdu.

Prag da musikî tahsil etti. 17 yaşında İtalyaya, Martini babadan compozisyon dersleri almağa gitti.

Glück burada, «Artaxerce», «Démétrius», «la chute des Géants» isimli, rağbet görmeyen, ve bugün adı bile anılmayan bir kaç opera yazdı.

Viyana ya giderken rasladığı Floransalı Ranieri di Calzabigi, Glück ün musikî ile canlandırmak istediği ma'nayı anladı ve büyük bestekâra tezli bir kaç opera yazdı.

Glück de bu suretle ifade kudretini tekemmül ettirerek musîkîyi, âdeta dile getirdi.

Bu yeni sisteme göre bestelenen Orphée — 1762 de —, Hélène — 1769 da — görülmedik bir muvaffakîyet kazandı. Bu eserlerin sayesinde Bologne şehrine o kadar çok ecnebi akın etti ki, masrafları bir kış mevsimi için dokuz yüz bin frangı buldu.

Glück ün dehası İtalyaya yalnız şeref ve zevk vermeyor, bu suretle, büyük bir kazanç vesilesi de oluyordu.

Buna rağmen büyük san'atkâr umumi telakkînin aksine olarak, dramatik musikîye italyancadan fazla fransız lisanının uygun olduğunu düşündü ve bu dili en sezilmez inceliklerine kadar tetkîk etti.

Viyana da tanıştığı Rollet valisi Racine in «İphigénie» sini Glück için opera şekline koydu. Glück eseri bestelemek için tam bir yıl çalıştı ve 1774 de nihayet Paris e geldi.

Koca san'atkâr o zamanlar altmış yaşını bulmuş olmasına rağmen bir çok gençleri yıldırabilecek müşküllerle dolu yepyeni bir cidale atılıyordu.

Vaktiyle Glück den bir kaç ders almış olan kraliçe Mari Antuvanet in himayesi ile İphigénie oynaudı. Layık olduğu muvaffakîyeti kazandı.

Aynı senenin 2 Ağustosunda temsil edilen Orphée de, alman bestekârının dehasını artık her kese tanıttırmış oldu.

Halk ve musikî meraklıları umumi provalara ilk defa Orphée ve Alceste operaları vesilesiyle iştirâk edebildi.

Opera binasını o kadar büyük bir kalabalık sardı ki, binlerce insan ancak polisin müdahelesi ile kapıdan geri çevrilebildi.

Bu provalar yalnız musikînin yeniliği ile değil, biraz da bestekârının garabeti ile halkın merakını ve zevkîni ayaklandırıyordu.

Glück musikî başlamadan evel perukasını, caketini çıkarır, sanki yapayalnız evinde imiş gibi başına bir gecelik takkesi geçirirdi.

Eser çalınıp bittikten sonra da en büyük asilzadeler, prensler san'atkâra giyeceği, takacağı şeyleri tutar uzatırlardı.

Orphée ile Alceste eserlerinin arasında «Sihirli ağaç», «Muhasara altındaki belde» adlı iki küçük opera daha besteledi.

23 nisan 1776 da Alceste intişar etti. Glück bu eserinde «İphigénie» dekinden de fazla bir kudret göstermişti.

Buna rağmen Paris halkı bu güzel eseri hiç

anlayamadı. Tam küçük MOZART ın Paris e geldiği yıldı.

Küçük san'atkâr Alceste in ilk temsilinde bulunuyordu. Halkın gösterdiği kayıtsızlık MOZART ı o kadar kederlendirdi ki küçük musikî üstadı ağlayarak Glück ün koynuna sarıldı:

— Bu vahşileri.. bu taş yüreklikleri heyecanlandırmak için daha ne yapmalı ki...? deye bağırdı.

Glück:

— Üzülme.... Onlar beni 30 sene sonra anlayacaklar! Dedi.

***

YİNE 1776 senesinde, tam o sıralarda idi ki meşhur intalyan bestekârı Piccini Parise geldi ve bu suretle de Glückçülerle Picciniciler arasındaki o müthiş cidal başladı.

1728 de Napoli civarında Bari de doğan NİCOLO PİCCİNİ musikî tahsilini Durante ve Leo gibi kudretli muallimlerin elinde, Napoli de tamamlamıştı.

Daha küçücük yaşta iken büyük bir musikî istiydadı göstermişti. Bir gün Bari başpapazının sarayındaki klavsenlerden birinin başına geçmiş ve kendi kendine çalmağa başlamıştı. O aralık bitişik salondan küçük san'atkârı işiten başpapas bu hayranlık verici kudreti işlemek ve ilerletmek için çocuğun ebeveyni ile görüştü ve PİCCİNİ bu sayede 14 yaşında SANTO-ONOFRİO konservatuvarına gönderildi.

Piccini 1776 da kraliçe Mari Antuvanet tarafından Paris e çağırıldığı zaman, Napoli ve Roma tiyatrolarına 130 kadar eser vermiş bir san'atkârdı.

Paris e gelince, önce Quinault ın Marmentel tarafından tertib edilen operaları üzerinde çalıştı. 1778 de çalınan Roland adlı eseri büyük bir muvaffakîyet kazandı.

Artık bütün saray ve şehir halkı Glückçüler, ve Picciniciler deye ikiye ayrılmıştı.

Nicola Piccini

Eski hocasını ihmal edip yeni gelene iytibar eden kraliçe, İtalyan musikîsini göklere çıkarırken, kral da alman musikîsinden vazgeçmeyordu.

Bu iki san'at mektebinin lehinde ve aleyhinde kitaplar basılıyor, haltâ bu uğurda kanlı düellolar oluyordu.

O sıralarda opera müdürü Berton bu iki fırkanın reislerini barıştırmak için büyük bir ziyafet verdi.- Glück le Piccini sofra başında öpüştüler. Fakat buna rağmen, ertesi sabah yine de «Harp» başladı. Nihayet ikisi de kudretlerini ölçecek bir müsabakaya giriştiler ve «İphigénie en Tauride» mevzuunu bestelemeğe başladılar.

Bu yarışta Glück Piccini yi yendi. Fakat her iki san'atkârın taraftarları bir türlü yatışmak bilmedi.

Glückçüler Piccini nin san'atını, kudretini nasıl sersemce bir inatla inkâr ediyorlarsa, Picciniciler de aynı şeyi Glückçülere karşı tatbîkten geri kalmayorlardı.

Temsil akşamları da opera salonunda bu yolda bir çok muhavereler geçiyordu. 1777 de Journal de Paris de çıkan makalenin bir kısmını alıyoruz:

«Geçen hafta operada M. L. Şövalye Glück ün «Alceste» adlı eseri oynanıyordu. Matmazel Levasseur Alceste rolünü yapıyordu. Genç artist ikinci perdenin sonunda o güzel sesi ile şu:

« Kalbimi koparıyor, parçalayor » türküsünü söylerken, birisi:

— Aman matmazel, kulaklarımı parçalayorsunuz! deye bağırdı.

Glück ün musikîsi ile coşan sandalya komşusu da:

— Yerinde bir çift yeni kulak bitecekse ne mutlu size! deye cevap verdi.»

Kavgalar ve münakaşalar bu kadarla kalacak olsa yine şükr edilebilirdi. Fakat ölümle neticelenen nice düellolar, döğüşler oluyordu.

Glück le Piccini nin her ikisi de çok değerli

san'atkârlar olduğuna göre bu kavgalar büsbütün yersiz düşüyordu.

Glück seneler geçtikten sonra kîymeti daha eyi takdir edilen dâhi bir bestekârdı. Piccini nin de şayanı-dîkkat bir mahareti ve istiydadı vardı. Hünerin önünde deha çekildi: Glück 1780 senesinde Fransadan çıktı. Piccini ye meydanı boş braktı.

Artık Piccini bütün azameti ile zafer tahtına kurulmuşken, başlıca italyan sahnelerinde bir çok muvaffakîyetler kazandıktan sonra 1782 de Paris e gelen SACCHİNİ ile karşılaştı.

1734 de Pouzzoles da doğan G. SACCHİNİ musikî tahsilini Piccini gibi Napoli de Santo-Onofrio konservatuvarında görmüştü.

İmparator 2 nci Jozef Sacchini yi kraliçe Mari Antuvanet e tavsiye etti. Kraliçe de san'atkâra opera kapılarını açtı. Müteaddit kilise havaları da bestelemiş olan Sacchini nin başlıca operaları arasından şunları sayalım: «Scipione in Cartagine 1770, Chimène 1784, Dardanus 1784, AEdip à Colone 1785 v.s.

Sacchini 1786 da Paris de öldü. Bu suretle Piccini ile uzun zaman boy ölçüşemedi ve Glück ü yenen italyan san'atkârı epey bir zaman Fransa sahnesinin yegâne ilahı olarak kaldı.

Piccini 1782 de Paris musikî mektebinin müdürlüğüne ta'yin edildi. İhtilal bu mevkîini elinden aldı. San'atkâr İtalyaya döndü. Fakat 1799 senesinde Directoire hukûmeti onu yeniden çağırdı. Piccini nin bestelediği en güzel fransızca operalar şunlardır:

Roland 1778 de, Atys 1780 de, Didon 1783 de, Zénobie, Alexande aux İndes, Cecchina, Olympiade adlı italyanca piyeslerinin de büyük bir kîymeti vardır.

Piccini nin eserleri bâzan ifade tarzında kuvvet ve ateşi kıt olmakla beraber, büyük bir zarafetle bezenen, içe işleyen, temiz, pürüzsüz nağmelerden can alır.

Piccini 1800 de Passy de öldü.

***

YUKARIDA söylediğimiz gibi Glück Paris den 1780 senesinde ayrılmştı. İsmini unutulmaz bir tarzda zaman kitabına kazacak olan operaları

SUFLÖR

Bir ses iki nağme den:

—Bir köstebek gibiyim şu küçücük hücremde:
Gıcırdayan sahnenin dibinde benim yerim,
Hem şöhret sadakası veririm, böyle hem de
Her aktör ayağının altında çiğnenirim!

— Sakın şikâyet etme, sakın sen bu halinden,
Onlar yere bakarlar, sen semaya bakarsın.
Onlara karşı bir şey geçmesin hayalinden:

Sen şöhret dilenmeyen yegâne san'atkârsın!

GÜZİN VAMIK

ona epey bir para getirmişti. Viyana ya çekildi ve 1787 senesi 15 Teşrinisanisinde burada öldü.

Glück ün kırk ikiyi bulan operalarının sonuncuları Echo et Narcisse le Siège de Corinthe büyük bir rağbet kazanmadı.

Fransadan ayrıldıktan sonra neşr ve tatbîk ettiği musikî ıslahatı nihayet zamanla, Piccinicileri bile yendi. Orphée yaratıcısı, MOZART a:

— Onlar beni 30 sene sonra anlayacaklar.» dediği vakît yanılmamıştı.

***

MUSİKÎ, san'atların en çetinlerinden biri olduğuna göre, her bestekârın kendine uygun bir çalışma tarzı vardır:

Glück ün, ilham kapılarını açmak için kullandığı şekil belki de en garibidir.

Glück, klavsenini çimenlik bir yere taşıtır, mavi kubbenin yakıcı güneşi altında, yanında bir kaç şampanya şişesi ile çalışırdı. İtalyan bestekârlarından Sarti ise ilham persini ancak karanlık, kapalı büyük bir odada, gecenin sessizliği içinde, muhakkak yere konulacak bir lambanın matemli ışığında bulabilirdi.

Biraz evel bahs ettiğimiz Sacchini de yanında karısı ile çok sevdiği kedi yavrularaı olmadan bir tek nota bile yaratamazdı.

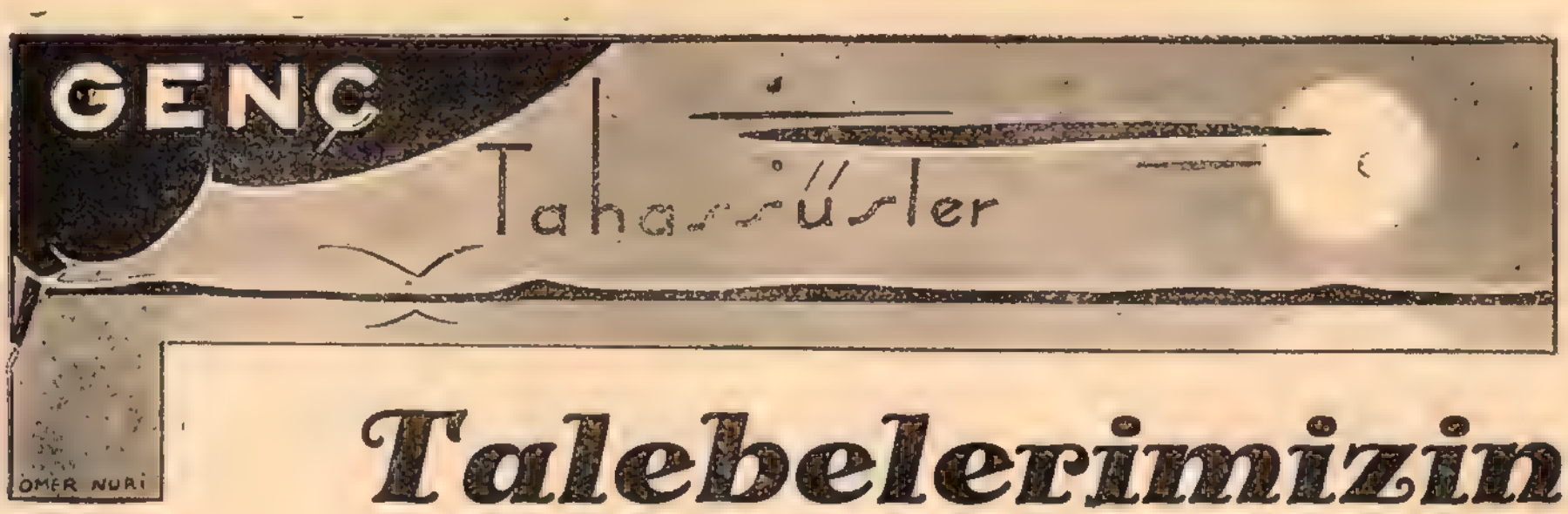

Talebelerimizin

VATANA TAHASSÜR

Matemli bir kuş gibi ağlarım, inilderim,
Dört tarafı denizle çevrilmiş bir zindanda.
Bâzan dönüp ruhuma "Yeter artık sus!" derim,
Der ki "Ancak susarım mes'ut Ana Vatanda."

Vatanımın çölleri şimdi gülistan olmuş,
Bahçevan bahçesinden ısırganları yolmuş.
Yurdun eski karası hep boyanmış yeşile,
Süslenmiş baştan başa muvazi çizgilerle.

Eski ahret kokulu saraylar yıkılmış ta
Taşından müncilerin heykelleri yapılmış,
Sarsarmış en kuvvetli kaleyi bir bakışta,
Gidip te görsen şimdi Türk askeri nasılmış!

Kıbrıs — *AHMET RATİP*

KERVAN...

Ta!.. uzaklardan.. geliyordu
uzaklardan!..
uzak..
ufuklardan!

Göklerde: elle tutulacak bir uğultu var
ufuklar:
yine bir kervana gebe!..

Yer gök uğulduyor...
Kuşlar sus pus
dereler susmuş
ağaçlar:
elpençe divan durmuş!

Uğultu:
İri bir kuş gibi dolaşıyor göklerde
"Kervan" belirdi bir mısra' gibi
gökle yerin
öpüştüğü yerde

Kervan!..
Ta!..
Uzaklardan.. geliyordu.
uzaklardan..
Yabancı uzak!..
ufuklardan...

Kervan!.. geldi de geçti.
anam!...
Hâlâ kulaklarımda uğultusu.
Uzak...
Ufuklarda kayb olan kervanım,
Ardında bir duman kalan kervanım.

BEDRİ RAHMİ

GİDİYORUM

Çölde bir yolcu gibi yalnızlığım içinde
Kavrulup gidiyorum.
Pervasız serçe gibi hep ganimet peşinde
Savrulup gidiyorum.

Bir kış güneşi gibi bulutların esiri,
Görünüp gidiyorum.
Ne belli bir yerim var, ne de sevdiğim biri,
Sürünüp gidiyorum.

CAHİT SITKI

Güzel Şiirleri

SABAH RU'YASI

Çıplak omuzlarına mehtabı hale yap da,
Semalardan süzülüp bu gece ru'yama gel!
Saçlarını ruhuma gür bir şelale yap da,
Yıkasın o yangını sulara, aya bedel...

Kolların hüzmelerden örülmüş bir çift kanat,
Vucudun fecirlere bürünüyorken yüksel;
Bir seher uykusunda sayıklayorken bir at
O çiçekli ülkenin ufkunda erken yüksel!

E. F.

DEĞİRMEN TAŞI

Ekinlerin eziyor kalplerini durmadan,
Akıtıyor önüne beyaz, bembeyaz bir kan
Hızlı hızlı dönerek hırçın değirmen taşı.

Coşarak zikr ediyor, suların kuvvetiyle,
"Nefesler" heceleyor, takırtılı sesiyle,
Bir derviş cezbesiyle çılgın değirmen taşı...

Su taşımaz, güneşten bağrı yanınca oluk;
Kalbi atamaz olur, artık alamaz soluk,
Gözü bağlı at gibi dönen değirmen taşı.

Emektar işçi gibi, gençlik çağı geçince,
Kuvvetli vucudüna zamanla felç inince,
Atılır bir kenara sakat değirmen taşı.

İBRAHİM ŞEVKET

NİSYAN

Bir hıçkırık peşinden ah kalbim parçalandı,
Gözlerimde beliren hayaller hep yalandı.
Bin bir gece masalı gibi o da efsane...
Kapattım defterimin yaldız yapraklarını,
Sevgilim sen seçiver saçımın aklarını,
Nisyan olan yılları sayıver tane tane...

NECMETTİN NECİP

NİNEME

Gümüş bir taç giydirmiş zaman senin başına,
Ak örgüler boynuna dizilmiş nineciğim!..
Bir sahife olmuş da alnın doksan yaşına
Mazinin satırları çizilmiş nineciğim!..

Ben bahtımın rengini taşırım saçlarımda,
Sen beyaz tellerinle bir su gibi berraksın!..
Genç yaşımda hayata ederim belki veda'.
Bırak da göz yaşlarım ak saçlarına aksın!..

TARIK

KÖYÜM

Uzaktan sanırsın bir kâşanedir,
İçine girince bir viranedir,
Evleri, yurtları hep harabedir,
Fakat benim için bu bir lanedir.

Etrafta bir iki bakkal dükkânı
Ötede gözükür kahvesi hanı,
Damları yıkılmış, çökmüş tavanı,
Fakat benim için bu bir lanedir,

Sokakta bir tepe gübre tınazı,
Bir çocuk güdüyor bir sürü kazı,
Koklayıp duruyor yeri bir tazı,
Fakat benim için bu bir lanedir.

Vizeli *H. GÖK ALP*

Bir Sinek Yüzünden

Dr. Düring Diebitsch den *Tercüme eden : M. KEMAL*

[Geçen nushadan devam]

Akşam oluyordu. Cin-Me hakkında bir karar vermek lazımdı. Hagen genç kızı, babasının evine gitmesi lazım geldiğine îkna' için bütün talakatini kullanıyordu. Fakat hepsi boşuna... Genç kız bunları dinlerken o kadar bitap ve ıztıraplı görünüyordu ki nihayet delikanlı susmaya mecbur oldu, Cin-Me de gözlerini uzun müddet kapadı ve sustu. Bir aralık birdenbire gözlerini açtı. Yabancı bir âleme ait bakışlarını ona çevirdi.

Bu bakışların acayip te'siriyle Hagen sordu:

— Ne isteyorsun ?

Genç kız bir müddet sonra sakin bir tavırla cevap verdi:

— Ölmek isteyorum.

Sarışın başı kızın narin elleri üzerine düştü. Müteredditve çekingen sordu:

— Dadın gelinceye kadar burada kalmak istermisin Cin-Me ? Benim yanımda..

Genç kızın solgun yüzü bu sualle aydınladı:

— Ah, bu mümkün olsaydı...

Delikanlı birdenbire korktu ve korkusunu iytiraf etti:

— Bir adamın, bir avrupalının evinde kalmak sana çirkin bir leke sürülmesine sebep olmayacakmı ?

— Benim mevkîimdeki bir insan için bütün bu düşünceler luzumsuzdur !

Bu cevap onu tekrar sarstı. Bu cevap iki ma'naya alınabilirdi. Acaba kendini fazla bir dedikodunun te'sir etmeyeceği kadar düşkünmü görüyordu ? Yoksa her hangi bir sözün onun yüksek gururuna irişemeyeceğinimi kasd etmişti ?

Böylece Cin-Me beyaz evde kalmak müsaadesini almıştı. A-Vung kibar bir çinli kızın tuvaleti için lazım olan elbiseleri ve sair ufak tefeği hazırlayordu.

Küçük ev, tekmil etrafını ihata eden üstü örlülü balkondan ma'da oda ve mutbahtan teşekkül ediyordu. A-Vung büyük pirinç koryolayı çin usulünce düzeltti.

Cin-Me artık iskemlelere ve sair eşyaya dayanarak yürüyebiliyordu. O, bu ihtiyar hizmetçinin kendi bulunduğu yeri ailesine haber vermesi ihtimalinden korkuyordu. Halbuki A-Vung bunu aklına bile getirmeyordu. O her iki gencin hatır ve hayalinden bile geçmeyecek tarzda düşünüyordu: o, Cin-Me yi Sing-Sung kızlarından biri ve Hagen in sevgilisi zann ediyordu. Ve kızın hal ve harekâtındaki kibarlığa hayret ediyordu. Bu sebepten dolayı büyük bir tecessüsü yoktu. Senelerdenberi avrupalıların hizmetinde çalışa çalışa ihtiyarlamış, pek çok şey görmüş, işitmişti. Hayatında hayret edebilecek bir şeye tesadüf etse bile bu hayretini göstermemeye alışmıştı.

Karanlık basarken Hagen gitmeye kalktı. Daha doğrusu gitmesi lazım geldiğini düşündü. Fakat Cin-Me çok tabii ve kibar bir tavırla:

— Biraz daha otur, bu akşamı benim yanımda geçir....

deye ısrar edince gülümseyerek tekrar yerine oturdu. "Benim yanımda" demişti. Birdenbire evin hakimesi oluvermişti ve onu nezdinde bir müddet daha alıkoymakla kibar bir ev sahibesi lutufkârlığını gösteriyordu. Hagen düşünceye dalmıştı.

Genç kız onu yanında alıkoyabilmekten tatlı ve mes'ut bir gurur hiss ediyordu.

Sıcak bir akşamdı. Bin türlü yaz çiçeklerinin kokusu, ağustos böceklerinin uyutucu seslerinin temposuna karışıyordu. Ve bu. yeknesak sesler ebediyyen cevapsız kalacak ebedi sualleri andırıyordu.

Hagen yaz gecesinin sihrine bu kadar acayip surette kapılmasına hayret ediyordu.

Cin-Me de iskemlesinde sessizce uzanmış, aynı suretle bahçedeki ve gökteki ışık dolu fevkaladeliğe dalmıştı. Uyuyan bir kuş kadar sıcak ve hafif elleri, Hagen in elleri içinde idi.

Hagen ona gökteki yaldızlardan, kendi memleketinden, çok dindar olan küçük kız kardeşinden, hiç bir silsile ta'kîb etmeden, bahs ediyordu. Cin-Me sordu:

— Dindar ne demektir ?

— Fenalıktan kaçan ve çok dua eden insan...

— Dua nedir ?

— Allahına hitab etmek. Allahla konuşmak.

— Allah kimdir ?

Ma'sum bir çocuk sadeliği ve ciddiyetiyle iyrad edilen bu ebedi sualin büyüklüğü ve zorluğu karşısında bir dakîka delikanlının başı döndü. Vereceği cevabı düşündü. Ve nihayet kalbinin derinliğinden gelen bilgileri iymanının sıcak kuvvetiyle te'yid ederek ona iyzah etti. Genç kız başını arkaya doğru eğmiş, iri siyah gözlerin

yıldızların ardında yeni ve mu'cizevi bir şey arar gibi semaya dikmişti. Yavaşça mırıldandı:

— Bu ne güzel şey....

Birdenbire bütün vucudu hafif bir titreme ile sarsıldı. O zaman Hagen, genç kızın henuz yorgun olduğunu ve istirahate ihtiyacı olduğunu düşündü. Onu odasına kadar götürdü. Kolunu hafifçe genç kızın beline dolamıştı, kısa bir dakika genç kız ona yaslandı ve son derece temiz bir tebessümle baktı. Hagen de gözlerini ondan ayırmaksızın:

— Yarın yine geleceğim, deye fısıldadı.

A—Vung onun arkasından iytina ile bahçe kapısını sürmeledi.

A—Vung çin usulüne göre onun bütün hizmetlerini görüyordu.

BÜTÜN bu gece ve ertesi günü geç vakit işinden kurtuluncaya kadar Hagen ru'yada gibi yaşayordu. İçinde müphem bir sıkıntı vardı.

Nihayet küçük eve vasıl olduğu zaman genç kızı dünkü gibi sararmış yüzü ve kapalı gözlerle şezlonga uzanmış buldu. Uyuyor gibi gözüküyordu. Kendi hediyesi olan Japon kimonosunu kızın arkasında görünce kalbi sıcak bir sevinçle doldu. Zira biliyordu ki bir çinli kadın için çıplak vucut üzerine kolsuz ve yakası açık japon kimonosu giymek pek hoş görülmeyen bir harekettir. Genç kız onu arkasına geçirinceye kadar nefsiyle epeyce mücadele etmiş olacaktı.

Ona hediye ederken bizzat kendi kız kardeşinin de aynı kimonoyu giydiğini ve Cin-Me yi de bir defa bu kiyafette görmek istediğini söylemişti.

Cin-Me bugün saçlarını da Mançuri tarzında tanzim etmemiş, bilakis düz tarayarak ensesi üzerinde toplamıştı. Bu haliyle Hagen e her zamakinden daha sevimli göründü. Yalnız renginin uçukluğundan endişe ediyordu.

Birdenbire gözlerini açtı. Derin gözlerinin acayip ve karanlık ma'nasiyle delikanlının yüzüne baktı. Hagen in evvela sevinçle çarpan kalbi duracak gibi olmuştu.

— Ne oldu?

Budaklarını mecalsizce kımıldatarak cevap verdi:

— Dadı geldi.

— Bu seni sevindirmeyormu?

Genç kız hafifçe doğruldu. Devrilmemek için gayret sarf ediyordu.

— Ne yazık ki, dedi, iş işten geçti. Dadı çok geç geldi.

Hagen korku ile sordu:

— Çokmu geç?... Neden?..

— Ya... Benim bulunduğum yeri haber almışlar. Buraya geldiler. Beni eve götürecekler... Fazla sorma... Evet, böylesi güç, fakat en doğru hareket..

Tebessüm ediyordu. Hafifçe Hagen in elini tuttu:

— Sen de geç geldin...

Hagen daha başka şeyler sormak isteyordu Fakat genç kız o kadar muztarip görünüyordu ki onu sualleriyle fazla rahatsız etmekten çekindi. Örtülerini biraz düzeltti. Başının altına bir yastık daha koydu ve yanına oturdu. Gözlerini ondan, onun güzel, fakat kalb parçalayıcı hazin tebessümünden ayıramayordu.

— Böyle gülme artık, Cin-Me... dedi. Senin bu gülüşün bana dokunuyor.

O zaman genç kızın gözleri doldu ve iki damla yaş, yanaklarından aşağıya yuvarlandı. Hagen kızın yanakları üzerindeki yaş izlerini öpmekten kendini alamadı. Genç kız başını onun kalbi üzerine hafifçe dayamış, derin derin nefes alıyordu. Onda, hıçkırıklarla ağlamak isteyen bir çocuk hali vardı.

Onları tekrar baygın gül kokuları ve acayip böcek sesleriyle dolu yaz gecelerinin sihri ihata etmişti.

Hagen in aklından olmayacak şeyler geçiyordu.

Şimdiye kadar imkânsız add ettiği düşünceler zihnini işgal ediyordu: Onu beraber Almanyaya, annesinin yanına götürmek ve anlayamadığı muamma dolu ıztırabı genç kızın dudaklarından içmek isteyordu.

Hiç bir şey söylemeden yavaşça genç kızın, kimononun sıyrıldığı narin omuzunu okşayordu. Birdenbire eğildi ve onun yıldızların ışığında bir fil dişi beyazlığiyle meydana çıkan genç göğsünden, ta kalbinin üzerinden öptü. Genç kızın vucudu hafif bir titreme ile sarsıldı. Kollarını delikanlının boynuna doladı ve fısıldadı:

— Sen ey kalbime en yakın olan insan.

Delikanlının gözleri, genç kızın derinliğinde ışıklar titreşen gözlerinin yumuşak siyahlığında eriyordu...

Böylece bir müddet durdular. Geçen zamanın dakikalar veya saatler olduğunun farkında değildiler. Onlar artık zamanı ve dünyayı unutmuşlardı...

BAHÇE kapısında ışittikleri seslerle kendilerine geldiler. Cin-Me nin gözlerinde parlayan bütün saadet ışığı birden söndü. Doğruldu ve hayretle haykırdı:

— Hemen bu kadar erkenmi?

Bahçe yolunda ayak sesleri peyda olmuştu ve evin arkasındaki avludan doğru, yere bırakılan ağır bir cismin çıkardağı ses işitildi. Genç kız;

— Git şimdi... Derhal buradan git....

Deye inledi. Anlatılamaz bir dehşet Hagen in vucudunu istiyla etmişti. Genç kızın kolundan tuttu ve fısıldadı:

— Mademki onları ta'kîb etmek sana bu kadar ıztırap veriyor, gitme... Burada kal... Burası benim evim, senin evin Cin-Me....

Genç kızın vucudu, içinden gelen bir hıçkırıkla sarsıldı. Yanan alnını yavaşça onun ellerine dayadı. Biraz sonra daha sakin, fakat kat'i bir ciddiyetle:

— Şimdi git artık... dedi.

Hafif kollariyle onu itmeğe çalışarak merdivenlerden aşağı indirmek isteyordu.

— Seni yalnız brakamam.....

Genç kız ona ıztırapla bakıyordu. O esnada dışarıdan, avludan bağıran bir kadın sesi işitildi. Cin-Me:

— Dadım.. dedi. Çehresi sapsarı kesilmişti:

— O halde çabuk olmalıyım. Beni affet... Bir yudum su versen e...

Delikanlı bardağı dudaklarına uzattı. Genç kız içiyor ve bir eliyle, can çekişiyormuş gibi onun elini sıkıyordu.

Dışarıda ayak sesleri yaklaşıyordu. Birdenbire kapı açıldı. Telaşla içeriye giren bir kadın genç kızın elinden bardağı kaptı. Yüzünü kızın yüzüne yaklaştırmıştı.

— Çok geç...

Deye haykırdı ve geri çekildi.

Cin-Me gülümseyordu:

— Dadı, benim çin elbiselerim....

Cümlesini tamamlayamadı. Ani bir ihtilaçla vucudu kıvrıldı ve yere yuvarlandı. Dudakları mosmor olmuştu.

Bütün bunlar o kadar sür'atle cerayan etmişti ki Hagen hiç bir şey anlayamamıştı. Yalnız gözü önünde, dehşet verici hadiselerin geçtiğinin farkında idi. Kızı baygın zann etti ve yardım etmek istedi. İhtiyar kadın onu şiddetli bir hareketle men' etti.

— Ah... dedi, O öldü. Zavallı beyaz gül öldü.... Sizin verdiğiniz su ile beraber zehir içti, zehir yuttu. Ah, köpekler... Onu öldürdüler... Buraya geldiler, zehir getirdiler... Hem kendi hem de ailesinin namusunu kurtarmak için ölümden başka çare olmadığına onu inandırdılar. Evet, biliyorum. Ona, muhakkak, dediler ki: "Saraydan kaçtın.... Kendini bir ecnebiye teslim ettin. Günahın bir tane değil. Sen iki defa günahkârsın...". Buna inandırdılar ve benim zavallı beyaz gülüm onların istediğini yaptı...

İhtiyar kendini yerden yere atıyor ve bağırıyordu. Sonra dizlerinin üstünde yürüyerek ölüye yaklaştı ve onu kollarının arasına aldı. Başını kalbine bastırıyordu:

— Son sözleriyle kendi elbiselerini istemişti... Ailesini utandırmaktan çekiniyordu. Doğru dürüst çin elbiseleriyle mezarına gitmek isteyordu...

Kadıncağaz hıçkırarak ağlayordu.

A-Vung sessizce odaya girdi.

— Böyle bağırma... dedi. Bu iş başka türlü olamazdı. Bu hareketiyle namusunu kurtardı. Ve şimdi yine namuslu bir insan gibi cenazesi kaldırılacaktır. Dışarıda adamlar bekleyor. Ailesi bu işin çabuk bitmesi için emir verdi.

Hagen bu zamana kadar duvara dayanmış kımıldamadan duruyordu. Acaba ru'yamı görüyorum deye düşündü. Pencereye yaklaştı. Dışarıda cenazeyi kaldıracak adamlar kemali-sükûnetle nargilelerini içiyorlar ve bekleyorlardı. Aralarında bir de tabut vardı.

Hagen ıztırapla gözlerini kapadı. Olduğu yerde sallanıyordu.

Eğildi. Penceredeki güllerden beyaz bir konca kopardı ve onu titreyen elleriyle Cin-Me nin kalbi üzerine koydu. Sonra kapıya döndü. Benzi kül gibi olmuştu.

Koridorda A-Vung a rasgeldi. Ona yavaş, âdeta duyulmaz bir sesle:

— Seni kovuyorum.

Dedi ve evden acele acele uzaklaştı.

A-Vung da küçük mavi bohçasını topladı ve arkasından çıktı... Efendisi, onun, Cin-Me nin bulunduğu yeri haber verdiğini sanmıştı. Ve bunun için kendisine yol vermişti. Halbuki o tamamiyle kabahatsızdı. Kızın saklandığı yerden hiç kimseye bahs etmemişti. Bu ecnebiler ne kadar dikkatsizdiler.

Kraliçenin casusları vardı ve tabii bu casuslardan bir kaçı da Cin-Me nin dadısını tarassut altına almışlardı. Kızcağızın yazdığı küçük pusula dadının eline geçmeden evvel bunlar tarafından okunmuştu. Sonra da Cin-Me nin akrabaları meseleden haberdar edilmişlerdi.

Eğer o kendisini öldürdü ise bunda A-Vung un de kabahati vardı?.. Maamafi ona göre de Cin-Me için bundan daha doğru bir hareket olmazdı, Kızın cenazesi yine âdet olduğu gibi merasim ve a y i n l e rle kaldırılacaktı. Beyazlar giyinmiş kadınlar dört gün onun mezarı başında bağıracaklar, ağlayacaklar, babasının evinde dört gün dört gece davullar çalınacaktı. Daha ne isteyordu ki?

İnsanları çok olan çinde hayat, bizde olduğu kadar kîymetli ve ehemmiyetli değildir.

Hagen ona bir fincan içinde su verdi.

∴

HAGEN ertesi gün sefarethanede görünmedi. Evine ve küçük köşküne adamlar gönderdiler. Bunlar evde her tarafın kapalı olduğu ve kimse bulunmadığı haberiyle geri döndüler.

İki gün sonra Hagen perişan bir halde sefirinin yanına çıktı. Benzi sapsarı idi. Sanki bu iki gün içinde beş on sene ihtiyarlamıştı. Sefirden, azl edilmesini ve Avrupaya iadesini rica ediyordu.

Hasta olduğunu ileri sürüyordu.

Çalışkan ve müsteit genci seven sefir ona, birkaç aylık me'zuniyet almasını, Japonyaya gidip tepdili-hava etmesini tavsiye etti.

Fakat Hagen bu teklifleri kabul edecek gibi görünmeyordu.

Sefarethaneden çıkarken kâtiplerden biri seslendi:

— Atınızı bu hale getirecek kadar koşturacak ne vardı, Hagen? Delimi oldunuz?

— Belki de...

Hagen öyle bir tavr ile cevap vermişti ki hayretten kâtibin gözünden monoklu düştü.

— Bana bir eyillik etmek isterseniz, dostum, zavallı hayvana bir kurşun sıkarak ıztırap çekmekten kurtarınız.

Bu sözlerle uzaklaştı.

∴

O akşam hareket eden ekspres Hagen i Berlin e götürüyordu. O canlı ve neş'li genç celi bir adam olmuştu. Ve Çin i hatırladıkça vucudu nefretle sarsılıyordu....

∴

Homère den *Tercüme eden: Yaşar Nabi*

Hulâsa: *Ülis esatiri bir şöhretl haiz olan Trova muharebesine iştirâk, Trova şehrini zapt ve tahrib eden kahramanların bu muharebeden salimen kurtulanlarından biridir. Fakat Ülis bütün arzusuna rağmen hemen vatanına avdete muvaffak olamamıştır. Çünkü onun mertliğine ve kahramanlığına aşık olan ilahe Kalipso Ülis le evlenmek arzusuna kapılmış ve onu derin mağaralarında arzusu hilafına senelerce mahpus tutmuştur.*

İnsanların en yiğitlerinden biri olan Ülis in böyle hazin bir akibete uğraması diğer ilahları müteessir etmiş ve ilahlar arasında akd edilen bir içtima' neticesinde onun kurtarılması kararlaştırılmıştır. İlahların en büyüğü Jüpiter Kalipso ya Ülis i serbest bırakmak emrini vermek üzere Merkür ü gönderiyor. Kalipso emre itaat ediyor ve Ülis memleketine dönmek üzere gemiye biniyor. Fakat oğlunun gözlerini kör ettiği için Ülis den nefret eden ilah Neptün gemisini batırıyor. Diğer bir ilah, İno' ona acıyarak sihirli örtüsünü veriyor ve bu sayede onu tehlikeden kurtarıyor. Ve Ülis bir çok maceralardan sonra Teakiyalıların memleketi olan bir yerde karaya çıkıyor. Orada Ülis Teakyalılara başından geçenleri ve "Sirse" nin emriyle ahrete yaptığı bir seyahati anlatıyor:

11 inci Fasıl

GEMİMİZİN yanına gelerek onu suya indirdik, direği diktik, yelkenleri açtık; ve, ihtiyacımız olan kurbanları gemiye aldıktan sonra, kalbimiz mahzun, gözlerimiz yaşlı, sahilden ayrıldık. İlahe bize müsait bir rüzgâr gönderdi, yelkenlerimiz şişti ve buna kürekçilerimizin gayreti ve pilotumuzun hüneri zamm olunca rahatça yol alıyorduk. Bu suretle güneş batıncaya kadar bütün gün gittik, ve gece dünyaya zulmetlerini yaydığı zaman, gemimiz denizin ucuna vasıl oldu. Simmeryalılar orada ikamet ederler ve orası daima bulutlarla örtülu ve derin bir zulmet altındadır. Güneş ne semada yükselerek yıldızları kayb ettirdiği ne de, semadan denize atlayarak yıldızlara bütün ışıklarını terk ettiği bir zamanda onları aydınlatmaz; ebedi bir gece bu zavallıların üstüne muzlim yelkenlerini gerer. Orada gemimizi karaya çektik, kurbanlık hayvanlarımızı indirdik ve sonra Sirse nin bize ta'yin ettiği mahalli buluncaya kadar sahil boyunca koştuk. Oraya vasıl olur olmaz, Perimed ve Örilok hayvanları tuttular, ben de, kılıcımı çekerek, murabba' şeklinde bir kol boyu bir çukur kazdım, ve orada bütün ölüler için yapılması bize emr edilmiş olan yere dökme merasimini yaptık: birincisi süt ve baldan, ikincisi şaraptan, üçüncüsü de unla karıştırdığımız sudan.

Oradaki ruhlara isteklerimi söyledim ve onlara İtaka döner dönmez mer'alarımdakilerin en güzeli olan kısır bir inek kurban etmeyi, şereflerine her türlü eşya ile dolu bir odun yığını yakmayı ve bilhassa Tireziyas için sürülerimin ayrıca çiçeği, sim siyah bir koç kesmeyi adadım.

Bu ölülere isteklerimi ve dualarımı bildirdikten sonra, kurbanları aldım ve çukur üzerinde boğazladım. Kan bol bol aktı; Ereb in dibinden, her taraftan ruhlar geldi. Genç kadınlar, genç erkekler, uzun çalışmalar neticesi kurumuş ihtiyarlar, bahar çağında ölmüş genç kızlar, İlah Mars ın kurbanları, ve silahları hâlâ kan renginde olan geniş yaralarla örtülü cengâverler karma karışık bir halde görülüyordu. Hepsi keskin çığlıklarla çukurun etrafına toplandılar; soluk bir korku beni sardı. Adamlarıma kestiğim kurbanları soymalarını, yakmalarını ve cehennemin ilahlarına, kadir Plüton la sert Proserpin e dua etmelerini emr ettim. Ben de, elimde kılıç, Tireziyas ın sesini işitmeden evvel ruhların kana yaklaşmalarına mani' oluyordum.

İlk karşıma çıkan ruh, henuz gömülmemiş bulunan Elpenor oldu. Vaktimiz dar olduğu ve başka işlerimiz de bulunduğu için onun cesedini cenaze merasimini yapmadan Sirse nin sarayında brakmıştık. Onun gördüğüm haline çok acıdım; göz yaşlarımı tutamadım ve ona ilk önce hitab ederek, dedim ki:

— Elpenor, bu muzlim mahalle nasıl geldin? Yaya olmana rağmen, gemi ile gelen ve müsait bir hava ve rüzgârdan istifade eden benden evvel gelmişsin.

İçini çekerek "Laert in oğlu, deye cevap verdi, beni bu gördüğün hale sokan fenalık perim ve ifratla içtiğim şarap oldu. Sirse nin sarayının en üstünde yatmıştım, uyandığım zaman, merdivenden inmeyi akl edemedim, doğruca ilerledim, tavandan aşağı düştüm ve boynumu kırdım, ve şimdi ruhum bu hazin yere indi. Karının, seni büyük bir şefkat ve iytina ile büyüten babanın, sarayında henuz çocuk braktığın biricik oğlun Telemak ın, bütün sevdiklerinin başı için Sirse nin ada-

sına ulaştığın zaman beni hatırla; çünkü Plüton un sarayından dönerken bu adaya yine uğrayacağını biliyorum. Benim için son merasimi yapmadan oradan ayrılma, yoksa ilahların gadabını senin üstüne celb ederim. Cesedimi bütün silahlarımla beraber bir odun yığını üstünde yaktır ve bana deniz kenarında bir mezar yaptır ki o sahilden geçecek olanlar zavallı akîbetimi öğrensinler. Mezarımın üzerine mesleğimi işaret edecek ve sana yaptığım hizmetleri anlatacak bir kürek koymayı unutmayınız.

İstediklerini noktası noktasına yerine getireceğime onu te'min ettim. Biz böyle kederli şeyler konuşurken, çok susamış oldukları kandan içmemeleri için, elimde kılıç, ruhları men' ediyordum. Birdenbire Trova ya giderken sapa sağlam braktığım annem muhteşem Otoliküs ün kızı Antikle nin ruhunun geldiğini gördüm. Onu görünce müteessir oldum, ve göz yaşlarım boşandı. Fakat kalbimde hiss ettiğim bütün ıztıraba ve onun kederinden pek çok müteessir olmama rağmen Tireziyas ın vürudundan evvel onun kana yaklaşmasına mani' oldum. Nihayet bu kâhinin ruhunun geldiğini gördüm. Elinde asâsı vardı; beni tanıdı ve evvela o hitab etti: "Cömert Ülis, dedi, bu hazin yeri ve ölüleri görmek için neden güneşin ziyasını terk ettin! Fakat bu çukurdan biraz uzaklaş ve şu kılıcı çevir ki bu kandan içeyim ve sana benden öğrenmek istediklerini söyleyeyim." Ben de çukurdan uzaklaştım ve kılıcımı kınına koydum. Ruh yaklaştı, o kandan içti ve bana şu sözleri söyledi:

"Ülis, sen vatanına salimen dönmek için çare arayorsun, fakat bir ilah bu avdeti güç ve meşakkatli yapacaktır; çünkü oğlu Polifem in gözlerini ziyadan mahrum etmiş olduğun için Neptün ün sana karşı duyduğu hislerden vaz geçeceğini zann etmeyorum. Bununla beraber eğer Trinakri adasına vasıl olduğunuz ve her şeyi gören, her şeyi işiten güneşe adanmış koyun ve sığır sürülerini gördüğünüz zaman kendine ve arkadaşlarına hakim olabilirsen, Neptün ün bütün hiddetine rağmen, birçok gayretler ve dertlerden sonra vatanına vasıl olabileceksin. Dönüşünü te'min için bu hayvanlara dokunmamak kuvvetine malik olursan, çok ıztırap çektikten sonra İtak a döneceğini ümid edebilirim. Fakat onlara dokunursan sana haber vereyim ki sen de arkadaşların da, geminde mahv olacaktır. Ve, ilahların büyük bir lutfu neticesi, bu büyük tehlikeden kurtulsan bile, evine ancak pek çok seneler geçtikten ve bütün insanlarını kayb ettikten sonra dönebileceksin. Oraya tek başına ve ecnebi bir gemi üstünde vasıl olacaksın. Sarayında büyük karışıklıklar, karını ta'kîb eden ve ona büyük hediyeler veren küstah asilzadeler bulacaksın. Onların küstahlığını cezalandıracaksın. Lakin, onları ya hile veya kuvvet sayesinde öldürdükten sonra, bir sandal küreği al, yola çık, ve denizden hiç haberi olmayan, yemeklerine tuz koymayan, ve ne gemileri ne de kürekleri olan insanların yanına ulaşıncaya kadar yürü. Ve onları tanıyabilmen için seni aldatmayacak olan bir emare söyleyeceğim: Yolunda bir yolcuya rast gelirsen ve o sana omuzunda bir harman küreği taşıdığını söylerse, başka bir şey sormadan, küreğini yere dik Neptün e bir koyun bir boğa ve bir erkek domuz kurban et ve sarayına dönerek orada hiç birini unutmadan Olemp dağında oturan bütün ilahlara kurbanlar kes. Bundan sonra, denizin koynundan çıkacak olan bir ok bütün illetlerden azade bir ihtiyarlığın sonunda seni öldürecek mezara götürecek ve insanlarını ardında mes'ut brakacaktır. Sana haber vereceklerim bundan ibarettir.

O sustuğu zaman ben cevap verdim:

— Tireziyas, ilahların benim aleyhimde bu hükmü vermiş olduklarına inanmak isteyorum. Fakat, rica ederim, sana soracağım şeyi bana anlat. Orada annemin ruhunu görüyorum; çukurun yanında hiç ses çıkarmadan duruyor ve oğluna ne bakmaya, ne de onunla konuşmaya tenezzül ediyor; onu beni tanımaya mecbur etmek için ne yapmalıyım?...

— Seni tenvir etmek güç olmayan bir sual soruyorsun. Bil ki ancak bu çukura yaklaşmalarına ve bu kandan içmelerine müsaade ettiğin ölülerdir ki seni tanıyabilir ve sana istikbalini haber verebilirler, ve bundan men' ettiklerin de seninle konuşmadan geri döneceklerdir.

Tireziyas ın ruhu bu sözleri söyledikten sonra Plüton un sarayına çekildi. Fakat ben annem gelip de bu kandan içinceye kadar oradan ayrılmadım. O anda annem beni tanıdı ve büyük feryatlar koparark, bana böyle söyledi:

— Oğlum, bu zulmetler diyarına canlı olarak nasıl gelebildin? Yaşayanların ölüler memleketini görmesi müşküldür; çünkü aralarında büyük nehirler, ve geniş bir su tabakası, bilhassa geçilmesi kolay olmayan deniz vardır. Yoksa Trova dan dönerken yolunu kayb ettin de uzun bir zaman dolaştıktan sonra İtak a dönüp karını ve oğlunu görmeden, arkadaşlarınla beraber bu hazin yerlere mi sürüklendin?

— Anne, dedim, Tireziyas ın ruhuyla istişare etmek luzumu bu müthiş seyahata beni mecbur etti. Yunanistana henuz yaklaşıp vatanımı göremedim; Trovalılarla harb etmek için Agamemnon u ta'kîb ettiğim zamandan béri, bin türlü felakete uğrayarak böyle sahilden sahile dolaşıyorum. Fakat rica ederim, kader seni ölümün ağları arasına nasıl attı, bana anlat. Hayatına nihayet veren uzun bir hastalık mı, yoksa tatlı oklariyle Diyan mıdır? Babamdan ve oğlumdan bana haber ver: yurdumda el'an hükümranmıdırlar? Yoksa oraları bir başkasının eline geçti de artık benim avdetimi beklemeyorlarmı? Bana karımın ne düşündüğünü ve nasıl hareket

ettiğini de öğret. Hâlâ çocuğunun yanındamıdır; ve evine eyi bakıyormu? Yoksa Yunanistanın en büyük asilzadelerinden biri onunla evlendimi?

Annem tereddüd etmeden bana cevap verdi: "Karın hiç bir zaman layıkîyle takdir edilemeyecek bir sabır ve zekâ ile sarayında kapalı yaşayor; günlerini ve gecelerini göz yaşları arasında geçiriyor; yurdun kimsenin eline geçmedi; Telemak rahatça bütün mal ve mülkünden istifade ediyor, ilahların kanunlarını emanet ettikleri insanların ve asilzadelerin vucutlarıyla şereflendirdikleri ziyafetlere gidiyor; çünkü herkes onu tehalükle da'vet ediyor. Baban köydeki evinde oturuyor ve hiç bir zaman şehre gitmeyor. Orada yatağı güzel halılardan, zengin kumaşlardan, muhteşem yorganlardan yapılmış değildir; kışın, uşakları arasında ocağın yanında toprak üstünde yatar ve hep eski elbiseler giyer. Yazın ve son baharda ise bağında yapraktan bir yatakta yatar; senden uzak olmanın verdiği azapla kuvvet bulan ve artan kederleri onu senelerden fazla ihtiyarlatıyor. Beni de mezara sürükleyen bu aynı dert oldu: ne Diyan, tatlı oklariyle ömrümü kısalttı, ne de bir hastalık beni acılar içinde eritti; bilakis seni artık görememek acısı, senin her zaman yeni yeni tehlikelere ma'ruz olduğunu düşünmek azabı, nadir seciyelerinin tatlı hatıralarıdır ki beni hayattan mahrum etti."

Bu sözler üzerine, bu sevgili ruhu kucaklamak istedim, üç defa üzerine atıldım, ve üç defa da bir buhar ve bir hayal gibi benden kaçtı; bu hal kederimi artırdı. "Anne, deye bağırdım, seni kucaklamak için duyduğum büyük arzuya niçin mumanaat ediyorsun? Neden istemeyorsun ki kucak kucağa, göz yaşlarımızı birbirine karıştırarak nedamet ve kedere doyabilelim? Hain Prozerpin bu teselliden de mahrum olarak felaketimde daha fazla acılık bulayım deye yoksa bana o sevgili ruh yerine boş bir hayalmi gösterdi?

Ona eseflerimi bu şekilde anlattım. Cevap verdi:

— Heyhat! oğlum, insanların en betbahtı! Jüpiter in kızı sert Prozerpin seni kat'iyen aldatmadı; lakin hayattan ayrılan fanilerin akîbeti budur: a'sap artık kemiklerle etleri bağlamaz; ruh ondan ayrılır ayrılmaz vucudu teşkil eden bütün şeyler yanmaya mahkûmdur; ve ruh da diğer taraftan bir hayal gibi uçar. Fakat sen çabuk gün ziyasına dön, ve sevgili Penelop una söyleyebilmen için sana öğrettiklerimi unutma.

Biz böyle konuşurken Prozerpin in çıkmalarına müsaade ettiği en büyük kumandanların karıları ve kızlarının geldiklerini gördüm. Kalabalık bir kitle halinde kan içmek için çukurun etrafında toplanıyorlardı; fakat ben onlarla ayrı ayrı görüşmek istediğim için kılıcımı çektim ve hepsinin birden içmelerine mani' oldum. Birer birer yaklaştılar ve her biri bana hüviyetini bildirdi. Bu suretle hepsiyle görüşmeğe ve maceralarını öğrenmeye vakit buldum.

İlk yaklaşan çok asil bir kandan hayat bulmuş olan Tiro idi; çünkü bana büyük Salmone nin kızı olduğunu söyledi, ve Eolüs ün oğlu Krete nin karısı olmuştu. Bir zamanlar, ovaları sulayan nehirlerin en güzeli olan ilahi Enipe nehrine aşık olarak onun sahillerinde ekseriya dolaşmaya giderdi. Neptün bu nehrin şekline girerek bu güzel kızın hatasından istifade etti ve nehrin mansabında sular bir dağ gibi yükselerek ve bir kemer gibi kıvrılarak bu iki aşığı kapladı. Neptün onu, kendisini tanımasına mani' olacak tatlı bir uyku ile uyuttuktan sonra ona malik oldu. Bu ilah aşka doyduktan sonra, onun elini aldı ve şöyle söyledi: "Kadın, nail olduğun şereften dolayı sevin. Sene değişir değişmez iki çocuk dünyaya getireceksin; çünkü layemutların yatağı daima müsmirdir. Onlara eyi bak ve büyüt. Babanın sarayına dön; ismimi kimseye söyleme, ve öğren ki ben dünyayı temelinden sarsmak kudretiui haiz olan Neptün üm.

Bu sözleri bitirince denize daldı. Tiro, Pelyas ve Nele isminde iki çocuk dünyaya getirdi ve bunların ikisi de Jüpiter in nazırı oldular. Pelyas zengin sürülere sahip olarak Yoklos da hüküm sürdü, ve Nele Amatüs nehri üstünde Pilos Kralı oldu. Kocası Krete den Tiro nun hayvan beslemekten hoşlanan öteki çocukları Ezon, Feres ve Amitaon oldu.

Tiro dan sonra Jupiter in kolları arasında uyumuş olmakla iftihar eden Azopüs ün kızı Antiyop un yaklaştığını gördüm. Filhakîka onun Zetüs ve Amfiyon isminde iki oğlu olmuştu ki Teb şehrinin ilk temellerini atmışlar ve etrafını dıvarlar ve kulelerle çevirmişlerdi; çünkü ne kadar kuvvetli ve cesur olsalar da bu kadar büyük bir şehirde müdafaa edecek kal'eleri olmadan emniyet içinde yaşayamazlardı.

Daha sonra Jüpiter in puselerinden kuvvetli, sabırlı, mert Herkül ü dünyaya getiren Amfitriyon un karısı Alkmen i gördüm.

Ondan sonra muhteşem Kreon un kızı Megar geliyordu. O Amfitriyon un çalışkan oğlu büyük Herkül ün karısı olmuştu.

Ödip in anası güzel Epikast ı da gördüm, o da babasını öldüren oğluyla, kendi öz oğluyla evlenmek ihtiyatsızlığını göstererek çok büyük bir günah işlemişti. İlahlar bu günahı insanlara iylan ettiler. Zavallı Ödip, bin türlü dert içinde, Kadmüs lerin muhteşem ahfadı üs-

tünde, layemutların emirleri mucibince ve la'netle dolu olan bu Teb şehrinde hüküm sürdü. Aynı zamanda annesi ve karısı olan Kraliçe ahrete göçtü; çünkü kederlerine mağlup olarak odasının tavanına meş'um bir ip bağladı ve bu onun ölümüne sebep oldu; ve ölünce kocası olan oğluna hiddetini celb ettiği kuvvetler yüzünden bitmez tükenmez felaketleri miras braktı.

Epikast dan sonra Orhomen de hüküm sürmüş olan Yazüs ün oğlu Amfiyon un en küçük kızı Kloris i gördüm; Nele sayısız muhteşem hediyeler gönderdikten sonra onunla evlenmişti. Beraberce Pılos da hüküm sürdüler ve Kloris kocasına Nestor, Kromyus ve mağrur Periklimen isminde üç çocukla güzelliği ve zekâsı sayesinde zamanında bir harika olan Pero isimli bir kız verdi. Bütün komşu asilzadeler bu kızla evlenmek isteyorlardı; fakat Nele onu ancak Filase den İfiklüs ün öküzlerini getirecek olana verebileceğini va'd etti. Bu çok güç ve çok tehlikeli bir teşebbüstü ve ancak Melampüs isminde bir hakim bu teşebbüse cür'et etti. İlahların fermanları, bu öküzleri muhafaza eden çobanlar ve tutulup bağlanması yüzünden bu işi başaramadı. Fakat günler ve aylar geçerek sene nihayete erince, İfiklüs eski kehanetleri ona iyzah etmesine mükâfaten esiri Melampüs ü serbest braktı. Bu suretle Jüpiter in emri yerine geldi.

Kloris in ardından gelen Seda, Tindar ın karısıydı, ondan büyük beygir mürebbisi Kastor la yumruk oyunlarında namağlup Pollüks isminde iki oğlu oldu. Ölümün koynunda hayatı bulan yalnız bu ikisidir. Çünkü zulmetler diyarında Jüpiter den öyle bir imtiyaz aldılar ki sırayla yaşayıp ölürler ve ilahlara has şerefleri haizdirler.

Leda dan sonra Neptün tarafından sevilmiş olmakla iftihar eden, Aloeüs ün karısı İfimede yi gördüm. Onun ömürleri pek kısa süren iki oğlu oldu, ilahi Otüs le meşhur Efiyalt, dünyanın beslediği en güzel ve en büyük adamdan; çünkü onların çok uzun boyları ve ancak Oryon dan aşağı olan öyle büyük bir güzellikleri vardı ki! Dokuz yaşında iken dokuz kol (yarım metre kadar eski bir ölçü) kalınlıkları ve otuz altı kol yükseklikleri vardı. Harpleri semaya kadar temdid etmekle layemutları tehdid ediyorlardı; ve bunun için de Osa dağını Olemp dağının üstüne ve Pelyon dağını da Osa nın üstüne koymaya teşebbüs ettiler, bu suretle göklere yetişmek isteyordular. Ve eğer kemal çağına erişmiş olsalardı şüphesiz ki tasavvurlarını yerine getireceklerdi. Fakat Jüpiter le Laton un oğlu ayva tüyü yanaklarını gölgelendirmeden ve çeneleri çiçeklenmeden onları ahrete yolladı.

Sonra Feder i, Prokris i, biaman Minos un kızı güzel Ariadn ı gördüm, Teze onu bir zaman Girit den kaçırmış ve mukaddes Atina şehrine götürmek istemişti; fakat götüremedi, çünkü Bakküs ün aleyhinde şehadeti üzerine afif Diyan onu Diya adasında tevkif etmişti.

Ariadn dan sonra Mera yı, Klimen i ve kocasının hayatına bir altın gerdanlığı tercih eden menfur Erifil i gördüm. Fakat ben size önümden geçen bütün kahraman karılarının ve kızlarının isimlerini söyleyemem; çünkü gece bitmek üzeredir ve yükselen yıldızlar bana uyku zamanının geldiğini haber veriyorlar, ya burada sarayınızda ve ya benim için teçhiz ettiğiniz gemide yatayım. Seyahatime lazım olan şeyler için ilahların lutfuna ve sizin ihtimamlarınıza güveniyorum."

Ülis böyle söyledi, ve hikâyesinin verdiği sonsuz zevkten pek memnun olan bütün asilzadeler derin bir sükûta daldılar. Kraliçe Arete bu sükûtu ilk önce bozarak dedi ki "Asilzadeler, bu yabancıyı nasıl buluyorsunuz, ve nurlu çehresi, boyunun asaleti ve ince zekâsı hakkında ne dersiniz? O benim misafirimdir, ve her biriniz zengin ve iktidarlısınız; bu sebeple onu göndermeye acele etmeyin ve böyle bir istiycalle bu muhtaç halinde ona lazım olan şeyleri eksik vermeyiniz. Evlerinizde ilahların lutfuna medyun olduğunuz birçok mallarınız var; onları bundan daha hayırlı bir iş için sarf edebilirmisiniz?

Teakyalıların en yaşlısı olan kahraman Eşene Kraliçeden sonra söz aldı ve dedi ki: "Dostlarım, Kraliçemizin fazileti ve cömertliği söylediklerini yapmaya bizi hazırlamış olmalıdır; bize pek doğru olarak vazifemizi gösterdi: itaat ediniz ve Alsinoüs ne yapmamız lazım gelirse bize emr etsin ve kendisi de bize misal olsun.

Alsinoüs cevap verdi: "hayatımı ve asamı kayb etmediğim takdirde söylenilen şeylerin hepsi yapılacaktır. Misafirimiz gitmek için her ne kadar sabırsız ise de yarına kadar beklesin ki ona verilecek olan bütün hediyeler hazırlansın. Adamlarım da hareketi için lazım gelen hazırlıkları yapa dursunlar, ben de bu hususta elimden geldiği kadar çalışacağım; burada en yüksek mertebeyi işgal ettiğim için onlara misal olmak isterim."

Ülis de sırası gelince söz söyledi. "Kadir Alsinoüs dedi, asilzadelerin en meşhuru, hareketim için lazım olan her şeyi hazırlamanız ve bana size layık muhteşem hediyeler hazırlamaya vakit bulmanız için bir sene burada kalmamı isterseniz bütün kabul ederim. Çünkü vatanıma böyle şeref nişaneleriyle dönmek şüphesiz menfaatım iycabıdır. İtak a avdetimi görecek olanlar tarafından şüphesiz ki o zaman daha eyi kabul edilir ve daha fazla iytibar görürüm.

(Bitmedi)

Evin sokak tarafındaki cephesi.— Kapı ve garaj sokak tarafındadır.

Kendi Evini İnşa Eden Miymarlar

İnsan, bir yurt tanzim ederken göreneğe kurban olmamalıdır.

Bir miymar anlatıyor:

BİR miymar kendi evini inşa ederken elbette mes'uttur, çünkü o zaman müşterilerinin ta'limatına tabi' olmadan kendi arzu ve zevkîne göre ve tam bir istîklal ile hareket edebilir.

Evimi inşa edeceğim zaman ilk düşündüğüm şey semt ve nezaret oldu. Temiz havadan istifade etmek üzre köyde oturmak istediğim halde işime devam edebilmek için de şehre çok uzak olmamak mecburiyetinde idim. Nihayet, şehre giden caddenin kenarından bir asra buldum, şarktan garba uzanıyordu.

Evin planı.
İkinci kat: 1, 2, 3: yatak odaları. — Dolaplar, çamaşır dolabı.
Alt kat: yemek odası, oturm odası, mutbah, garaj.

Sokak kapısı.

Otuz metre tulünde şimal hududunu cadde teşkil ettiği gibi arkaya doğru yüz metre derinliğinde uzanan hafif meyilli a-

Oturma odası. *Yemek odası.*

Hamam.

razi yabani elma ağaçları ve sair ufak ağaçlar ile dolu olarak sığ bir havuz ile nihayet buluyordu.

Umümen riayet edilen an'aneye göre bir evin başlıca odaları sokak üstünde olur. Bence bu pek gülünç bir âdettir. Ben nezaretin güzelliğinden layıkiyle istifade etmek için garajı ve kapıyı sokak tarafına, odaları da bahçe tarafına getirdim. Esasen o civardaki arazıyi parça parça satan eski sahipleri manzaranın güzelliğine halel gelmemek üzre bâzı şartlar koymuşlardı. Mesela evler bir birine bitişik olmayacaktı. Bütcemiz de bizi evi mümkün mertebe küçük ve sade yapmak mecburiyetinde brakıyordu. Mes'eleyi şu suretle hall ettik:

Yemek odası cenubu-garbi köşesinde olduğundan bütün sene sabah güneşini alması te'min edildi. Oturma odası cenubu-garbi köşesindedir. Garp köşesinde bir rüvak yapıldı, cenup tarafı açık olarak diğer tarafları kafesle ve üzerine menekşe gülleri sardırıldı. Yemek odası günde nihayet üç saat kullanılacağından yerden iktisat etmek üzre mümkün olduğu kadar küçük yapıldı.

Mutfak, evin şimali-şarkî kısmındadır ve üstü kapalı bir dehliz ile garaja merbuttur. Pencereleri şark cihetindedir.

Bahçe de tanzim edilerek ev ile tam bir ahenk husulüne çalışıldı.

Evin cenup cephesi.

KAMP ve MEKTEP

KAMP mevsimi geldi. Derslerden, imtihanlardan kurtulan talebeler Karadeniz ve Akdeniz sahillerinde çadırlarını kurdular.

Kamp ne demektir? Şehir sokaklarında, mektep dıvarları arasında büyüyen medeni çocuğun bedeviyete, iptidai hayata, tabiata rucuu.

Tabiat da, henuz kendisini unutmaya vakît bulmamış öz evlatlarına ağuşunu açmış. onları bağrına basıyor.

Toprak, güneş ve su ile temas etmek, bunların feyizli te'sirinin genç bedenlere nufuzunu hiss etmek sıhhat, sevinç ve saadet veriyor.

Ütülü caket, pantalon, gömlek, yakalık, boyun bağı, sıkı ıskarpinler çıkarıldı; a'zami rahatlık ve sadelik te'min eden elbise giyildi.

Yeni hisler daha doğrusu insaniyetin pek eski hisleri, mücadele ve idman ihtiyaçları u-

yandı: yerde sürünmek ve koşmak, ağaçlara ve kayalara tırmanmak, denizde yüzmek: sonra bedevi hayatının vazifelerini iyfa etmek üzre kuru dallar toplayarak ateş yakmak, yemek pişirmek, karavanaları yıkamak; gece gelince yorgun vucudunu ru'yasız uykuya yatırmak: bunlar gençleri en uzak ecdadının hayatına irca' etmekle beraber müstakbel askerliğe de alıştıran şeylerdir.

On beş, yirmi gün, belki de bir iki ay tabii hayatın bütün şevkini duymuş, adelatının bütün faaliyetini istiymal etmiş çocuklar kışın sun'i teshinat ve tenviratına, mektebin kapalı hayatına yeniden alışıncaya kadar tabiidir ki bir müddet zahmet çekeceklerdir. Hasretli gözlerinden parlak gök ve mavi denizin hayali bir müddet silinemeyecektir.

Acaba temadi edemeyecek bir zevkî onlara hiss ettirmek ve sonra kendilerini ondan mahrum etmek yanlış ve zâlim bir hareket midir?

Hayır. Fakat mürebbiler bu haleti-ruhiyeyi ehemmiyetle nazarı-dikkate almalıdırlar.

Kamp hayatını yaşamamış çocuklar için bile mektebe mahpes nazariyle bakıldığı vakî' oluyorsa, insaniyetin pek deruni bir hissinin te'siri altında bulundukları içindir.

O halde mürebbiler o canlı intıba'ları unuttırmaya değil, fakat onların dimagda uyandırdıkları zindeliği inkişaf ettirmek suretiyle istifade etmelidirler. Yâni inzıbat ve intizama halel getirmemek şartiyle idmana, eğlenceye ve ferdiyetin inkişafına mahal brakmalıdırlar.

Birinci Fasıl

I

Oyunun usul ve kaideleri

Santranç Tahtası ve Taşları

MEMALİKİ-şarkîyede iycad edilmiş olan SATRANÇ, tahta üzerinde oynanan oyunların en mükemmelidir.

Satranç oyunu; siyah ve beyaz 64 haneye taksim edilmiş bir tahta üzerinde karşılıklı iki şahs tarafından oynanır.

Her iki taraf siyah ve beyaz olmak üzere (yekdiğerine zıt renklerde) 16 şar taşlık iki grupa ayrılır.

Oyuncular tarafından sevk ve idare edilen bu gruplar yekdiğerine karşı harp eden iki orduya benzetilebilir. Bu iki gruptan birisine beyaz, diğerine siyah taraf denilir.

Oyuna başlamak için oyuncular, tahtanın köşelerindeki beyaz haneler sağ taraflarına gelmek üzere karşılıklı otururlar.

Her iki tarafın taşları 8 silah ve 8 piyadeden mürekkeptir.

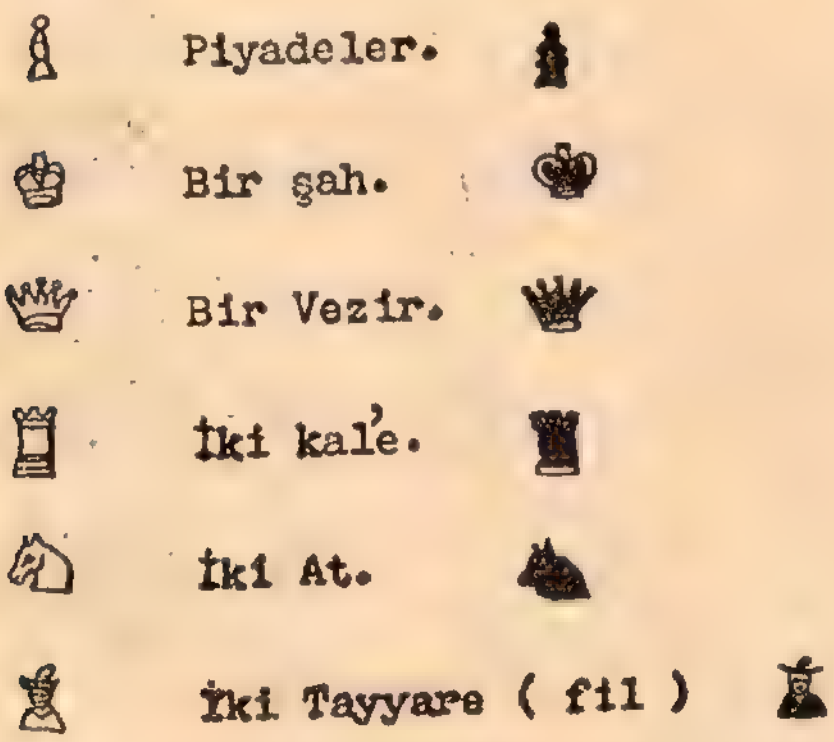

II

Taşların dizilmesi ve hanelerin iraesi

Oyuna kaideten ilk evel beyazlar başlayacağından taşlar dizilmeden evel kur'a çekilir.

Oyuna başlamak için taşlar, aşağıda gösterildiği tarzda dizilir:

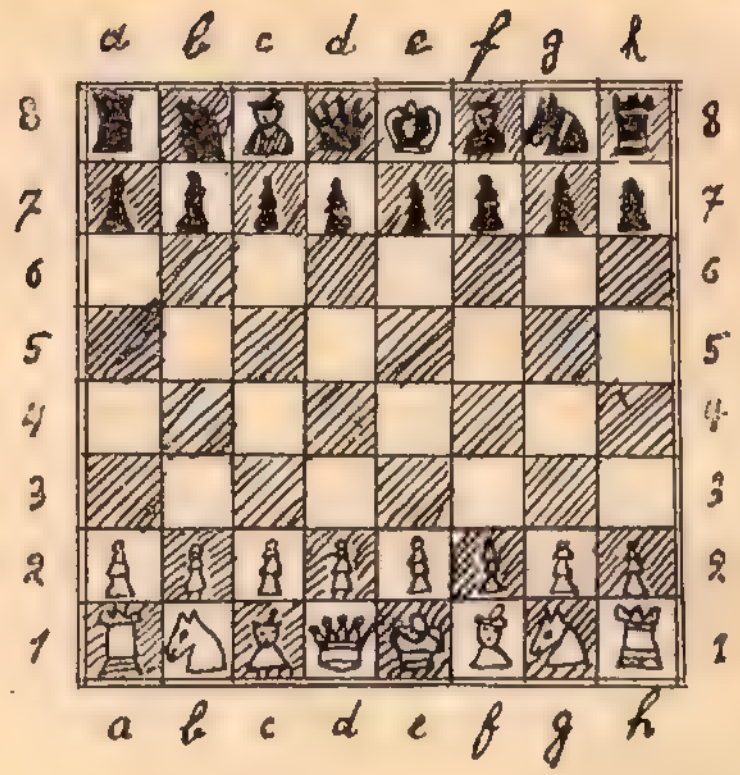

Beyaz Şah siyah, siyah Şah beyaz hanede ve beyaz vezir beyaz, siyah vezir siyah hanede olmak üzere her iki taraf taşlarını mütenazıran dizerler.

Bulundukları hanelere nazaran mesela: Şah piyadesi, Vezir piyadesi... vs. isimlerini alan piyadeler silahların önünde bir perde hattı teşkil ederler. Kal'e piyadesine "köşe piyadesi" dahi denir.

Oyun esnasında çıkışları ve oyunun cereyanını ta'kîb edebilmek için diğerlerine nazaran daha basit olan aşağıdaki usul kullanılır:

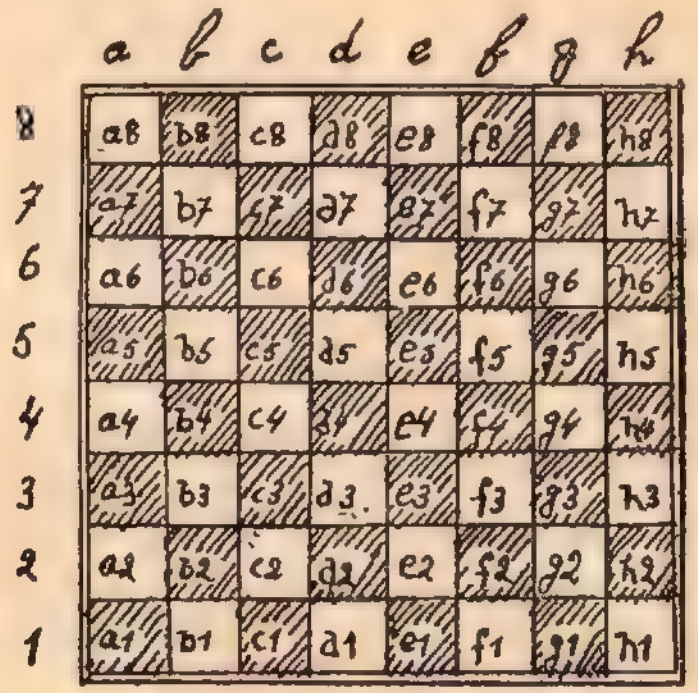

Bu maksatla şakuli hanelere soldan iytibaren sağa

doğru harfler ve ufkî hanelere ise aşağıdan yukarıya rakkamlar vaz' edilmiştir.

III

Parti, Hamle

Mukabil tarafın şahı hedef ittihaz edilerek karşılıklı iki şahs arasında oynanan oyunların beherine "PARTİ" namı verilir.

Partinin başlangıcında beyaz taşlarla oynayan oyuncu kendi tarafından bir taş sürer. Taşın bu hareketine "HAMLE" denir. Bundan sonra diğeri bir hamle yapar. Bu suretle partinin nihayetine kadar hamleleri münavebe ile tekrar ederler.

Oyuncular yardımcı vasıtalarla hasmının serbestii harekâtına mani' olurlar.

IV

Silahların hareketleri

Sürmek ve almak

Oynanan taşlara cinslerine nazaran sürülen, sıçrayan, çekilen taş denilir. Silahların hareketleri piyadelere nazaran farklıdır. Bunlar ileri, geri ve yanlara da hareket ederler. Hareket istikametlerinde kendilerine mensup bir taş bulunursa hareketlerine mani' olur. Bu mani' olan taş mukabil tarafın taşlarından ise onu alırlar. Satranç oyununda alınan taş, tahtadan kaldırılır ve alan taş bunun yerine konur.

Oyunda bir taş alıp almamak oyuncunun arzusuna tabi'dir. İsterse alır, istemezse almaz.

Evela kal'elerin hareketlerinden bahs edeceğiz. Bu silahlar hattı-müstakîm üzerinde ufkî ve şakuli sütunlar üzerinde her tarafa hareket ederler.

Mesela: e 4 de buluuan bir kal'e aşağıda gösterildiği veçhile hareket eder:

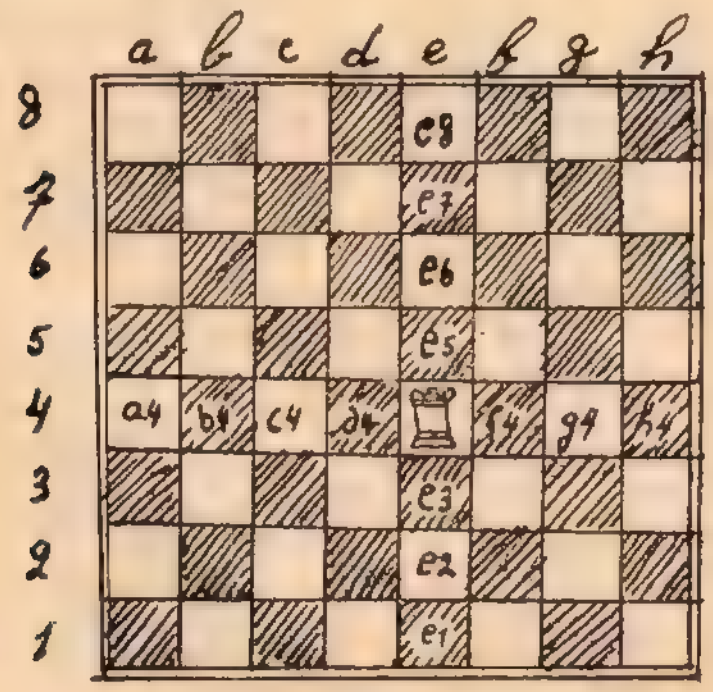

Fakat, mesela: e2 de bir beyaz piyade bulunursa kal'eyi daha ileri hareketten men' eder. e 2 ye gelemeyerek e 3 de kalır. Eğer e 2 de bir siyah piyade varsa bunu alarak bu piyadenin bulunduğu hanede kalır. e 1 hanesine geçemez.

Tayyarelerin hareketleri: Tayyareler mensup oldukları beyaz ve siyah haneler üzerinde kutri istikamette hareket ederler. İlk dizilişte beyaz haneler üzerinde bulunan tayyareler daima beyaz, siyah haneler üzerinde bulunanlar ise daima siyah haneler üzerinde hareket ettiklerinden tarafeynde mevcut olan ikişer tayyareden birisine beyaz, diğerine siyah tayyare namı verilir.

Tayyarelerin hareketleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

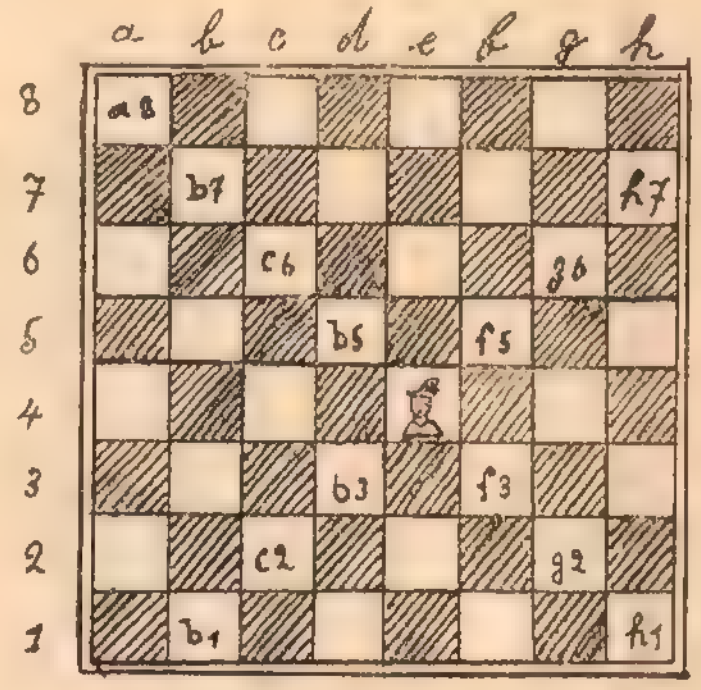

Bu hanelerden birisinde mesela: g 6 da bir beyaz taş bulunursa tayyare bu istikamette ancak f 5 hanesine kadar gidebilir. Eğer g 6 da siyah bir taş bulunursa bunu alarak mezkûr hanede kalır. Fakat g 7 ye geçemez.

VEZİRİN HAREKETİ: Vezirin hareketi kal'e ve tayyarelerin harekitini ihtiva eder. Ufkî istikametlerde kal'e ve kutri istkametlerde beyaz ve siyah tayyareler gibi hareket eder. Yâni beyazdan siyaha ve siyahtan beyaza geçebilir.

Sureti-hareketi atideki şekilde gösterilmiştir:

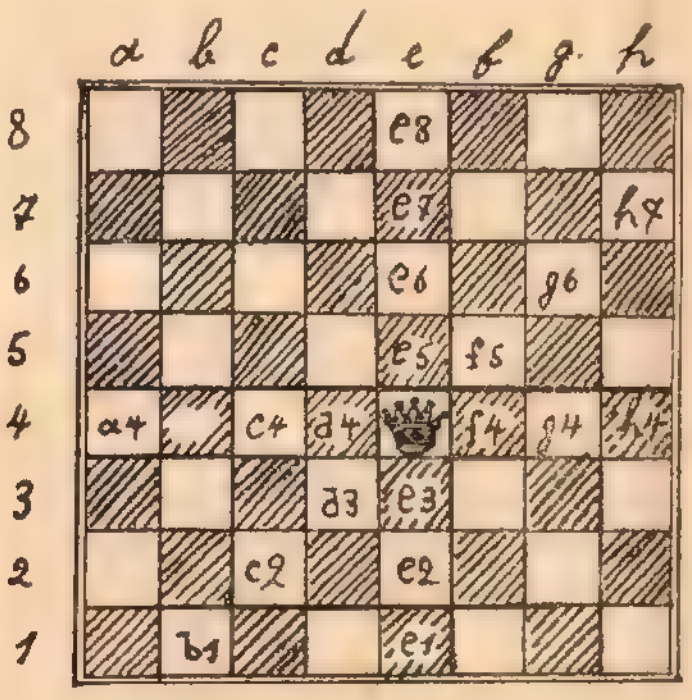

(Bitmedi)

Şarloya Dair

Son Filmi Münasebetiyle.

Meşhur sinema yıldızı Pola Negri üç sene evvel hatıratını neşr etmiş ve bunda Şarlo ile olan münasebetinden uzun uzadiya bahs etmişti. İki san'atkâr sevişip evlenmeğe karar vermişler. Hattâ nişanlanmışlar. Fakat Pola düşünüp taşınmış, neticede bu izdivacın her iki taraf için pek hayırlı olmayacağını anlamış ve bu tatlı emel tahakkuk etmeden sönüp gitmiş.

Pola Negri hatıratında Şarlo hakkında çok dikkate şayan şeyler söyleyor. Şarlo hayatında çok sefalet çekmiş bir adamdır. Açlığı pek yakından tanımış, yersiz yurtsuz, sokaklarda sürünmüş, husran ve mharumiyetin tadını eyice tatmıştır. Pola eski nişanlısını aşağı yukarı şu cümlelerle tasvir ediyor.

«Bir sabah onu yatak odası kapısının anahtar deliğinden gözetleyecek olsanız mutlak şuna yakın bir manzara görürsünüz: Şarlo uyanıp ayağa kalktığı zaman kendi kendini baştan aşağı şöyle bir süzer, gözlerine inanmayormuş gibi elleriyle vucudunu yoklar ve mutlaka kendi kendine şu suali sorar:

— Acaba bu benmiyim? Ben hâlâ varmıyım?

Sefaletinin acı hatırası Şarlo da öyle derin bir iz brakmıştır ki bunca felaketten sağ kurtulabildiğine güç inanır!

Açlık korkunç bir kâbus şeklinde onu muttasıl kovalar durur. Pola Negri diyor ki. «Şarlo senelerden beri birçok açları sofrasında doyurur». Denilebilir ki Şarlo nun senelerden beri karnı doymuş, fakat günlerce aç kaldığı zamanlar içinde duyduğu fena ezginliği bir türlü geçirememiştir.

Açlık Şarlo yu, korkunç bir kâbus şeklinde muttasıl kovalar, durur.

Açlık Şarlo da sabit fikir halindedir. En nefis filmi olan «Altına hücum» bir açlık dastanından başka bir şey değildir. Bu filmde Alaska da altın arayan Şarlo ile arkadaşı aç kalırlar. O zaman her ikisi de birbirlerine tavuk şeklinde görünürler. Bir asabiye mütehassısı doktor arkadaşım diyor ki:

— Şarlo nun arkadaşını tavuk şeklinde görmesi pek tabiidir.

Açlık işte bu kadar ince teferruatına varıncaya kadar Şarlo yu alâkadar eder, hattâ yalnız alâkadar etmekle kalmaz, ona azap ve ıztırap verir.

SON filminde Şarlo sevdiği kıza, ne yapıp yapıp, kucak dolusu yiyecek getiriyor.

Şarlo açların, yersizlerin kahramanıdır. Açlığı yersizliği nefsinde tecrübe ettiği için bunları ifade hususunda her kesten fazla muvaffak olur. Esasen kendisine dâhi dedirten de bu muvaffakiyetidir. Şarlo sırtında eski bir bonjurla kaldırımlarda sürünme-

nin ne demek olduğunu anlamıştır. Şarlo burjuva kîyafetinde sokakta kalmış bir sefildir. Kılığına bakan cebinde üç beş kuruşu olduğuna hükm eder. Halbuki onun tek bir kuruşu olmadığı gibi üstelik karnı aç, akşama yatacak yeri yoktur!

« Şehir ışıkları» ilk nazarda ma'nası anlaşılan bir isim değildir. Fakat insan filmi seyr ettikten sonra düşününce «ışık» dan murat «sokak feneri» olduğunu anlayor. «Şehir ışıkları» demek «şehir fenerleri altında» demektir. Büyük bir şehrin sokak fenerleri altında dolaşan Şarlo gece geç vakit bir rıhtıma iniyor, yurtsuzların biaman düşmanı olan polisin endişesini tepreştirmemek için geceleyin uykusu kaçmış hali vakti yerinde bir adam tavrı takınarak, bir şey olmamış gibi, bir kanapeye kuruluyor.. Fakat, gece yarısından sonra rıhtım kanapesi üzerinde bastonuna dayanıp denizi seyre dalmış gibi görünen bu adamın maksadı, hakîkatte, o kanape üstünde gecelemektir!

Şarlo *Şehir Işıkları* nda

Şarlo nun bastonu bu gibi ahvalde çok işe yarar: Şarlo o incecik bastonu ile cem'iyetin kendi hakkındaki serserilik isnadını tekzib etmek ister. Bu kibar düşkünü serseri polisin hüsnü-nazarını kazanabilmek hususunda kendine çok yardımı olacağını hiss ettiği için mölon şapkası, bonjuru gibi, kibarlık zamanından yadigâr kalan kastonunu elden çıkarmamağa iytina etmiştir. Şarlo diyor ki: « Bastonum beni halk nazarında daha muhterem kılar, aynı zamanda kendimi köpklere karşı müdafaa hususunda da ayrıca işime yarar! »

Şarlo rıhtımda otururken hayattan bezip intihara teşebbüs eden bir milyoneri ölümden kurtarır. İntihar etmesi için hiç bir sebep olmayan bir adamın hayatta intihardan başka yapılacak bir işi kalmamış başka bir adam tarafından teşebbüsünden men' edilmesi şehir ışıkları altında görülen garip hayat cilvelerindendedir.

HASILI Şarlo nun son filmi hayatı-hakîkîyeden alınmış bir faciadır. Şarlo bu faciayı oynarken seyircileri kahkaha ile güldürüyor. Fakat aynı zamanda düşündürüyor da.... İşte Şarlo yu diğer bütün sinema komiklerinden ayıran da bu hususiyetidir. Yoksa Şarlo nun güldüren taraflarında diğer komiklerden farklı bir şey tasavvur etmek abestir. Ona bugünkü şan ve zaferini kazandıran beşeri elemleri bütün derinliğiyle duyması ve duyurması, bedbahtlar, zavallılar arasından çıktığı halde onları unutmamış olmasıdır.

Beyaz Perde

ANNELERİN ÇALIŞMASI

Yazan : Seniha Sami

MEMLEKETİMİZDE asırlardan beri ma'ruf bir siyma vardır: bir çocuğu kucağında, biri yanında, tarlada çalışmaya giden ve kendisine onları yadigâr brakmış olan asker kocasını düşünen köylü kadın.

Küçük çocuğu ile şehirlerde hizmetçiliğe giden kadınlar da - Şarkın ezeli semahati sayesinde - buna hâlâ imkân bulmaktadırlar.

Şimdi şehirli kadınlar da çalışmaya başladılar. Yalnız genç kızlar, dul kadınlar değil, evli kadınlar bile çalışmaya mecbur oluyorlar. Fakat bunlar - köylü kadının hilafına olarak - mesai saatlerinde çocuklarından ayrılıyorlar.

Bunların çocuklarının hali ne olacak?

Bâzı fabrikalarda çalışan amele kadınlarının çocuklarına mahsus daireler vardır. Orada hususi bir bakıcı küçükleri gözetir, yemeklerini yedirir, ve akşam annelerine teslim eder.

Daha münevver tabakalara gelince görürüz ki memleketimizde çalışan kadınların mühim bir kısmını mektep muallimeleri teşkil ediyor, bunlar arasında genç anneler de vardır.

Muallim mesleğinin evli kadınlara en elvreişli olmasının sebebi: yaz ta'tilini tamamiyle ailelerine hasr etmeleri mümkün olduğu gibi haftada ancak bir kaç saat ders alan bir annenin, yurdu ve çocuklariyle meşgul olmaya çok vakti kalmasıdır. Valde olacağı zaman iki üç ay me'zuniyet alan ve bebeği beşikte brakarak yine büyük bir gayretle işine devam edenler çoktur. Evde çocuğu teslim edecek bir ihtiyar nine varsa tabiidir ki genç anne, vazifesine kalbi rahat olarak gider, fakat ancak ücretli bir bakıcıya brakmaya mecbur olursa mes'ele daha müşkülleşir.

Bir genç çift tanırım ki aynı mektepte muallim idiler. Teneffüs zamanlarında mini mini kızlarından bahs etmeyi pek severlerdi.

Müşterek kazançlarından ayırdıkları bir kısmına mukabil kendisini sigortaya koymuşlardı: yüksek tahsil yahut gelinlik çağı gelince istikbali te'min edilmiş olacağını düşünerek tatlı hulyalara dalarlardı.

Senenin her ayını ve haftanın her gününü bir idarehanede çalışmakla geçiren valdelerin hali elbette gıpta edilecek gibi değildir ve buna pek azı katlanır: ekserisinin daha az

para ile kanaat etmeyi ve evde kalmayı tercih ettiklerini gördüm. Çünkü aksi takdirde yurtları, saadet verecek her şeyden mahrum kalır: sıhhatlı çocukların neş'esi ve eviyle meşgul bir kadının zarafet ve ihtimamının eserleri.

Maamafi her tarafa birden yetişmelerini te'min eden müstesna bir çevikliğe malik kadınlar yok değildir. Bunlardan Mürüvvet in dört oğlu vardır. Zevcinin kazancı ancak ev kirası ile iaşelerini te'mine kâfi idi. Çocukların tahsil zamanı gelince şaşırdılar.

İşte o zaman Mürüvvet, darülfünundan me'zun olduğunu hatırladı. Zevcinin nufuzlu ahbaplarının yardımiyle bir lisede, bir de ecnebi mektebinde muallimlik aldı.

Kadınlara belediye hakkı verilince Mürüvvet siyasi emellerle de pek ziyade meşgul olmaya başladı. Hiç şüphesiz ilk kadın meb'us namzetleri arasında onun ismini göreceğiz.

Bundan başka zevcinin mevkii iytibariyle çok görüşmeye kendini mecbur add ettiği için her ziyafete, her da'vete gider, kendi evinde de da'vetler verir.

Geçenlerde kendisine tesadüf etmiştim. A'za olduğu bir cem'iyeti-hayriye menfaatına bir müsamere tertibiyle meşgul idi. Büfe ismarlanacak, biletler satılacak. Diğer taraftan salonun döşemesini yenilemeyi düşündüğü için bir mefruşat mağazasına gidecekti. Küçük oğlu mektepten kırık numaralar aldığı için hususi bir muallimle görüşecek, öteki oğlunu da doktora muayene ettirecekti. Bunları bir günün içine nasıl sığdıracağını soramadım.

NASFET Hanım da aynı içtimai sınıfa mensup olmakla beraber o da aile bütcesine yardım etmek ihtiyacı karşısında kalmıştı. Ecnebi lisanlara vukufu ve tahrirdeki melekesi sayesinde bir çok yevmi gazetelere ve mecmualara makale, hikâye, romanlar yetiştirir. Gece, uykusu geç geldiğinden her akşam kendisine bir kaç saatlik mesai ayırmıştır. Çocuklarını uykuya yatırdıktan sonra ve ekseriya bir ziyafetten avdetinde yahut kendi evinde kabul ettiği misafirler gittikten sonra yazı masasının başına oturur - o saatte zihni pek açık bulunur, evde hiç ses sada yoktur - bir kaç sahife doldurmadan oradan kalkmaz ve ayın sonunda aile bütcesinin varidat faslı masarif faslına tekabül ettigini görerek müftehir olur.

Vedia nın ise zevci bir yazı makinesi tedarik ederek bâzı yazılarını evde hazırlarken zevcesine de bunu kullanmayı öğretti. Vedia bu işi o kadar kolay buldu ki şimdi zevci vasıtasiyle evine siparişler alıyor ve bebeğiyle meşgul olmadığı zaman müsveddeleri makinede tebyiz ederek o da aile bütcesine bir derece yardım ediyor.

Tal'at genç yaşında dört küçük çocukla dul kalmıştı. Onun tahsili pek mahduttu, fakat pek eyi bir ev kadını idi. Nufuzlu akrabasının iltimasiyle büyük bir leyli mektebin anbar me'murluğuna ta'yin edildi. Evinde ancak haftada bir gün ve bir gece kalabiliyordu. Çocukları ihtiyar annesine tevdi' etti. Evde kaldığı bir gün içinde çocukları hamama sokar, söküklerini diker, büyük kızların kendi yapabilecekleri dikişleri ellerine verir, mektep numaralarını tetkik eder. Ertesi sabah, iptidai mektebine devamı eden üç çocuğunun arkalarından uzun ve hasretli bir nazarla baktıktan sonra ninesinin kucağındaki küçüğü öper ve kendi vazifesine gider. Bâzan da küçüklerden birini hasta braktığı için giderken eczacıya uğrar, doktora haber brakır, yahut ilaç reçetelerinin hesabını görür.

Dikişçilikle meşgul anneler ise hiç evlerinden ve çocuklarından ayrılmaya mecbur olmadıkları gibi kızları da kendilerine kîymetli birer yardımcı olabilir. Fakat bâzıları da kızları için daha yüksek emeller beslemekte ve onları yüksek tahsil için hazırlamaktadırlar.

Bütün bu pek faal hanımların hakîkî hissiyatı araştırılacak olsa hepsinin en mes'ut dakîkalarını çocuklarına hasr edebildikleri zamanlarda idrâk ettiklerinde şüphe yoktur: bir kadının hakîkî saltanatı yurdu, ve en kîymetli süsü de «anneciğim» deye boynuna sarılan güzel bir çocuğun tonbul kollarıdır.

Son İycad Edilen Filmler

Sinemada (hakiki gece) sahnesini te'min ediyor

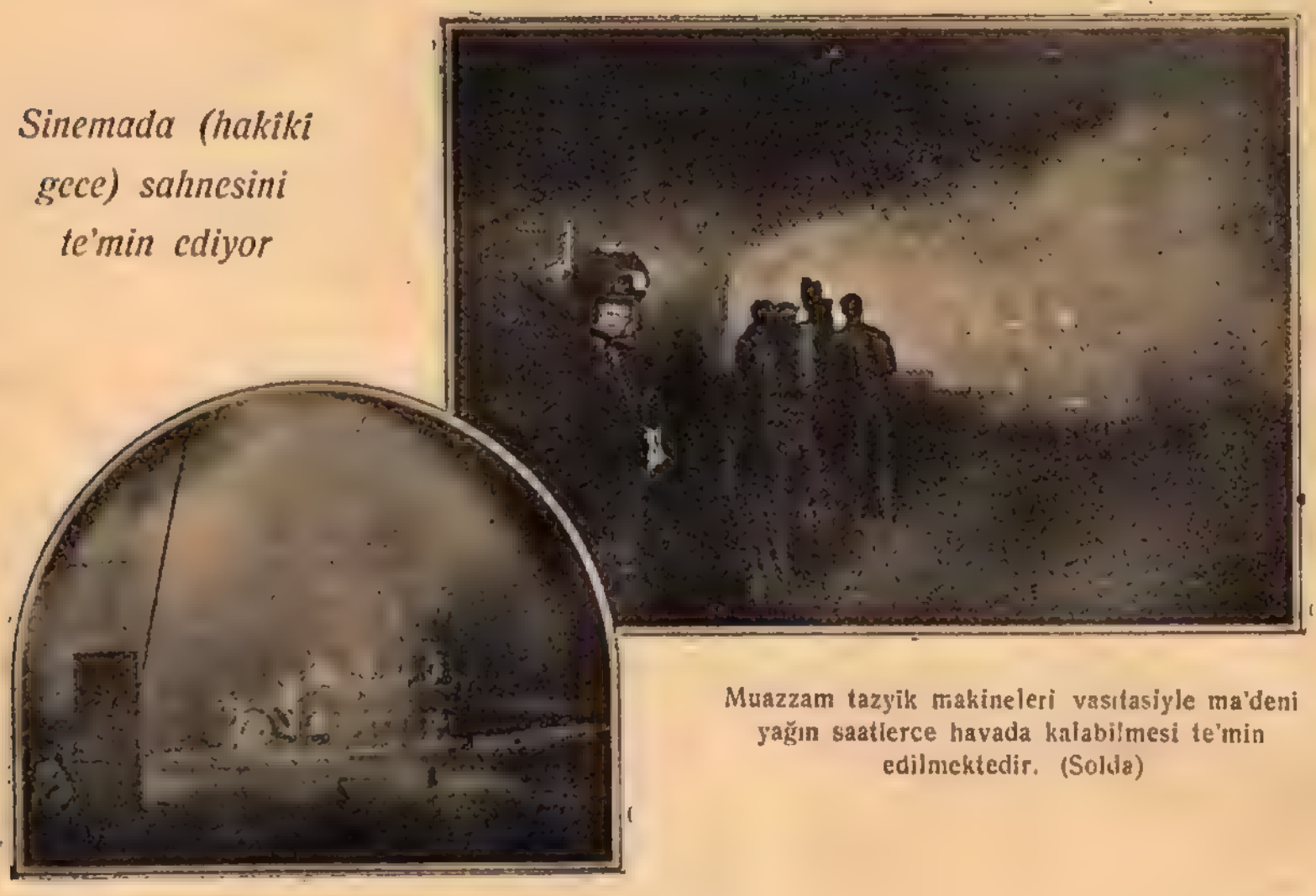

Muazzam tazyik makineleri vasıtasiyle ma'deni yağın saatlerce havada kalabilmesi te'min edilmektedir. (Solda)

Sun'i sisli ve yağmurlu bir sahne.

BİR zamanlar geceleyin cereyan eden bir vak'ayı filme çekmek iycab edince, aktörler güpe gündüz ve aydınlıkta çalışır, ve resimler de öyle alınırdı. Ondan sonra yıkanan filmler sahnenin karanlıkta çekildiği zehabını vermek için de mavi renge boyanırdı. Fakat mehtaplı bir sema manzarasını gösteren bir sahne luzumundan fazla aydınlık ve berrak olunca, seyircilerin gözlerini boyamak lazım gelirdi.

Fakat şimdi mes'ele ber'akstir. Fen sinema âleminde yeni bir harika yaratmıştır. Artık tamamiyle hakîkî gece sahneleri çekmek mümkün ve müyesserdir. Ve yine sis, her kesafette karanlık, devamlı yağmur, ve gecenin diğer hususiyetleri bir sinema rejisörü için pek basit ameliyeler şekline girmiştir.

Yeni elde edilen neticelerin belki en tazesi *sis* tir. Bir zamanlar kullanılan kimyevi sis yerine, şimdi yüzlerce galon adi tadı olmayan ma'deni yağ istiymal ediliyor. Muazzam tazyîk makineleri, lavanta pülverizatörleri gibi bu yağı saatlerce havada kalabilen ve elbiselerle sahneye zarar vermeyen ince bir sis tabakası haline getiriyor. Yine bu makinelerle sisin envaı, Londra nın meşhur bezelye çorbası rengine benzeyen sisinden tutunuz da ta liman ve nehirlere has bulanık sislere kadar, her kasafette, te'min ediliyor.

Sinema fenninde atılan en son iki adım hakîkî gece sahnelerini bir kat daha amelileştirmiştir. Bu adımlardan biri yüksek şua'lı elektrik lambalariyle yapılan sun'i ışığa karşı fevkalade hassas olan sinema filminin iycadı, diğeri de müthiş surette ışık verebilen yüksek şua'lı elektrik lambalarının meydana getirilmesidir.

Şimdiye kadar tecrübe edilen gece sahnelerinin en heyecanlılarından bir tanesi de geçenlerde filme alınmıştır. Oldukça güç olan bu ameliye için 1200 kadem uzunluğunda, içinde yüzlerce adam bulunan ve yüksek şua'lı elektrik lambalariyle aydınlanmış bir cadde yapılmıştı. Bu sahneyi idare etmek epeyce müşküldü. Bir manga elektrikçi kulaklarında sadayı yakınlaştıran aletlerle kalabalığın arasında dolaşarak ışıkların tanzimi emrini almışlardı. Bu kadar muazzam bir sahnenin çekilişi eski usul filmcilikte imkânsızdır. Çünkü bütün (Hollywood) un ışıkları bu kadar uzunluktaki bir caddeyi aydınlatmaya kâfi gelmeyecekti.

Âdeta çocuk oyuncağı mesabesinde olan bu basit gece ameliyesinden başka, yeni ışık sistemleri, yeni film ve ses makineleri sahnecilikte daha başka ve daha karışık inkîlaplar yaratmaktadır. Mesela sel sahnelerine ilave edilen kasırga ve sisler manzarayı aslından bir kat daha korkunç yapmaktadır.

Fırtına sahneleri içinde şimşek çakmaları için başka bir alet tekemmül ettirilmiştir. Hayrete şayan derecede mükemmel olan bu alet şimşek çakmasını bütün haşmetiyle aks ettiriyor.

Sıhhat ve Güzellik

Me'mur Kadınlar İçin

ME'MUR kadınlar haîtanın ancak muayyen bir veya iki gününde açık hava ve sporlardan istifade edebilirlerse de vucutlarının hamlığı bunu bir zevk ten ziyade angarye haline koyduğundan âdeta üşenirler. Yazın erken kalkmak güç olmadığı gibi, akşamları iş saatinden sonra da az çok vakti olan iş kadını sabah ve akşam muntazaman vucudunu hareket ettirirse ta'til günlerinde yapacağı sporun tadını da çıkarabilir. İdman yapılırken balkona çıkmak mümkün değilse mutlak kapı ve pencereleri açık bir yerde yapmalı ve vucut çıplak olamayacaksa bari bir deniz kostümünden fazla şey giymemelidir. Hareketler çabuk ve sert olmayıp ağır ve ahenkli olmalı, yorgunluk vermeyecek surette tertib edilmelidir. Resmimizin gösterdiği hareketler basit ve faideli şeylerdir.

1— Arkayı ve diz kapağının altındaki adalâtı germek için el ve ayak parmaklarını birbirine kilitleyip kol ve diz kapağını bükmeden bir az durmak, sonra bırakıp yeniden kilitlemek. On beş defa kâfidir.

2— Bir iskemle üstüne uzanıp, ayakları da bir karyola demiri, pencere kenarı v.s. mukavemetli bir yere takarak, elleri yere değdirecek kadar arka üstü eğilerek kolların baş ile vaziyetini muhafaza ederek oturmuş bir vaziyete avdet etmek... On defa kâfidir.

3— Ayak ve bacakları nöbetle ileri ve geri götürmek. Yirmi defa kâfidir.

4— Ayaklar ayrı olarak dimdik durmak, belden yukarısını kollar bacaklarla bir seviyeye gelinceye kadar yavaş yavaş çevirmek, yine yavaş yavaş yana eğilip aynı suretle doğrulmak. Sağa ve sola beşer defa kâfidir.

5 — Ayak parmaklarının ucuna basarak ve koşarak kolların vaziyetini değiştirmek. Onar defa kâfidir.

İdman yaparken gramofonu kurmanın veya şarkı söylemenin çok yardımı vardır

BUNALTICI SICAKLARDA

Lysoform

Kullanınız

En mükemmel bir muzaddı-taaffün olduğu gibi serinletir ve bütün nahoş kukuları izale eder.

Hanımların

yevmi tuvaleti için emsalsizdir.

2—1

Plaj Kostümleri ve Pijamalar

1— Mavi keten üstüne kendi renginde brodöri anglez işlenmiş. Şapka ve bel kordelası siyah kadife.

2— Kırmızı ve beyaz satrançlı fulardan. Yaka ve jile beyaz. Kravat ve kemer kırmızı.

3— Sarı zemin üstüne yeşil emprime krep dö şin. Yeşil şapkanın astarı sarı.

4— Sadakordan yapılmış çok sade bir elbise. Düğmeler ve kemer şapka gibi turuncu.

5— Düz lacivert fular üstüne, yine lacivert benekli beyaz fularla süslenmiş şık bir pijama. Benekli kumaştan bir parça başa sarılmış

6— Siyah zemin üstüne sarı ve kırmızı paralı poplinden pijama. Etek ve yakaya düz renk çevrilmiştir.

7— Yeşil ipekten örülmüş mayo. Yerde yayılı olan kap 140 santim eninde satılan çiçekli havlulardan bir metro kırk santim alıp bir kenarını on beş santim kıvırarak büzmek suretiyle geniş bir yaka husule getirmekle evde kolaylıkla yapılır.

Bitlis lilere Müjde

Her çeşit mecmua ve gazetelerinizi, kiralık romanlarla kitapları Bitlis YILMAZ kütüphane ve pazarı sahibi Niyazi den alabilirsiniz.

Mülhakata da gönderir.

Elbise Kalıbımız

Aynı Kalıptan üç türlü kıyafet

BEDEN için verdiğimiz ve 1, 2, numaralı şekillerde gösterilen beş parça kalıp her üç elbisenin de esasını teşkil eder. Kolsuz bir tenis kıyafeti için bunları sadece birbirine dikerek, ve göğsün iki tarafında şekil 4 deki ta'rif üzere açılacak iki geniş yırtmaçtan uzun veya dört köşe ipekli bir boyun atkısı geçirmek kifayet eder. Yarım kollu ve kloş etekli elbiseyi yapmak için kalıbımızda mevcut olan kol, yaka ve etek peşini kullanacaksınız. Bunların nerelere ve nasıl dikileceğini de şekil 5 gösteriyor. Olur ya belki siz biraz daha resmi bir tuvalet isteyorsunuzdur. Bunun için de elbiseyi tıpkı tenis esvabı için olduğu gibi yapıp uzun kollar — kalıbımız bu ihtimale karşı uzun kesilmiştir— tıkar ve eteğe de aşağıdan iytibaren yirmi beşer santim ara ile bir iki kat verev volan dikersiniz.

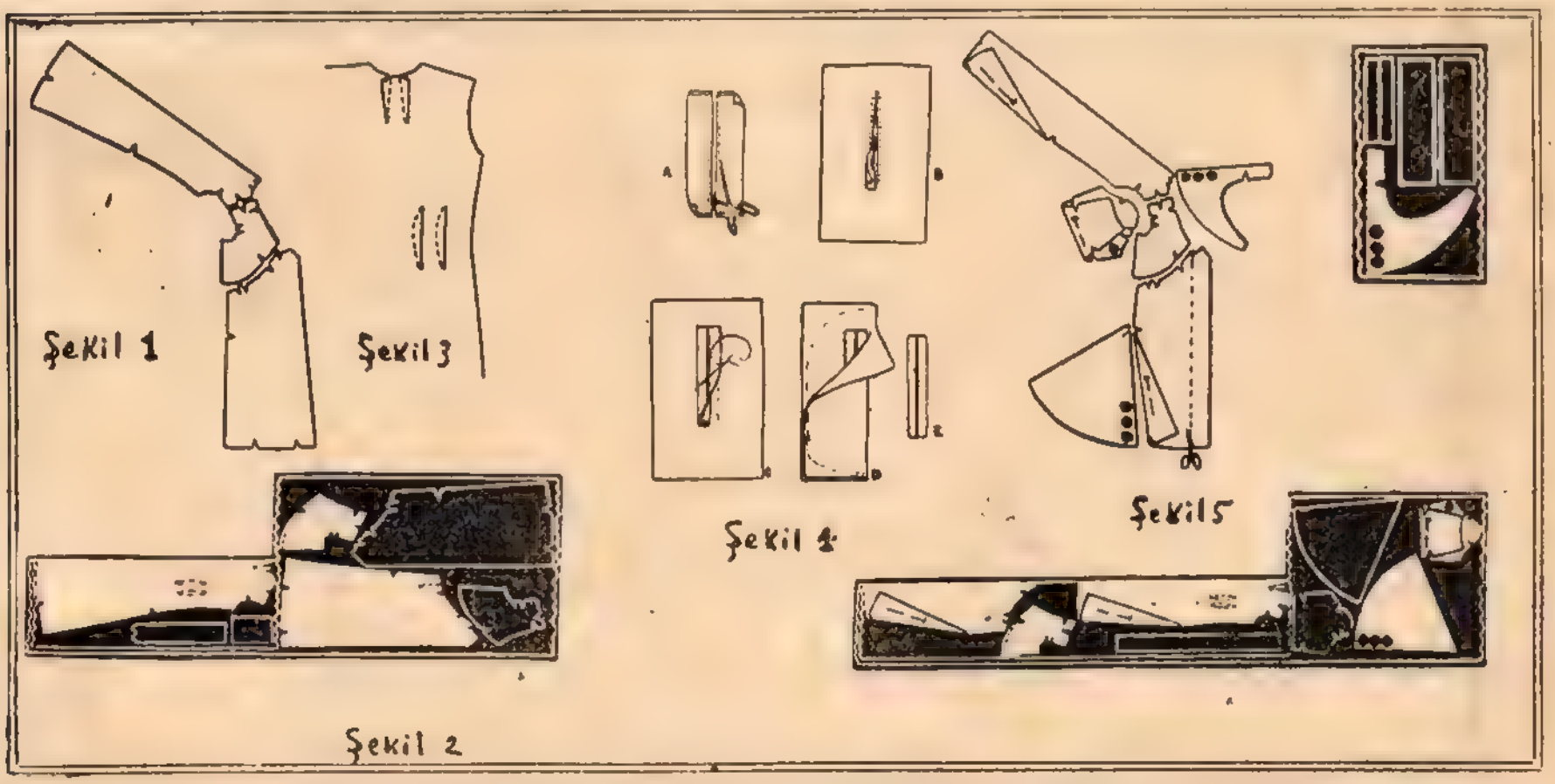

BENEDICTIN
Diş tozu, Suyu ve Ma'cunu
Sair bütün markalara müreccahtır. Her yerde satılır.
Umumi acentaları: Şark Merkez Ecza T. A. Şirketi
3—1

Yaz Tatlıları

SICAK havalarda en eyi tatlılar taze veya hoşaf halinde meyvalardır. Mevsim meyvalarını pişirmek âdeta yazık olacağından mutlaka sulu bir şey arzu ediliyorsa bir kâse içine toz şekeri ile kat kat yerleştirerek bir iki saat brakmak suretiyle pek güzel netice alınacağını kayd etmeği faideden hali görmedik.

Meyva ve şekeri dizerken aralarına bir kaç dilim pandispanya istif edilirse kalıbiyle bir ta-

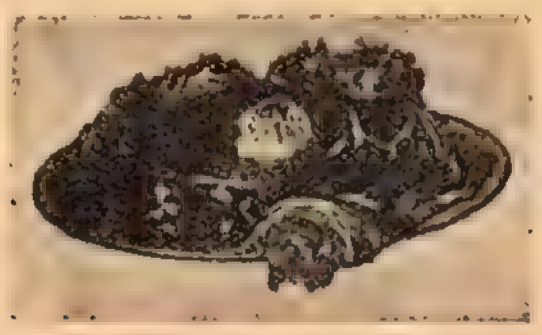

bağa çevrilerek san'atlı bir tatlı vucuda getirilebilir. Arzu edilirse üstü krem veya kıyılmış fıstıkla süslenir. Yahut üzerine portakal veya limon suyu gezdirilir.

Paketler içinde hazır alınan meyva elmasiyesini ta'rife göre yaparak donmadan içine çiy meyvaları katmak çok hoş olur. Yalnız bu takdirde suyunu, ta'riften daha az koymalıdır ki sıkıca olup güzel çevrilebilsin. Bir kalıp içine meyva ve ince uzun hususi bisküitleri dizerek üstüne sıcak krema döküp dondurmak da oldukça beğenilen bir yemek olur.

Meyvaları yufka döşenmiş bir tepsiye koyup üstüne toz şekeri serperek fırına vermek, yahut toz şekeriyle karıştırarak yufkaya sarıp sigara böreği gibi kızartmak, veya şekersiz ola-

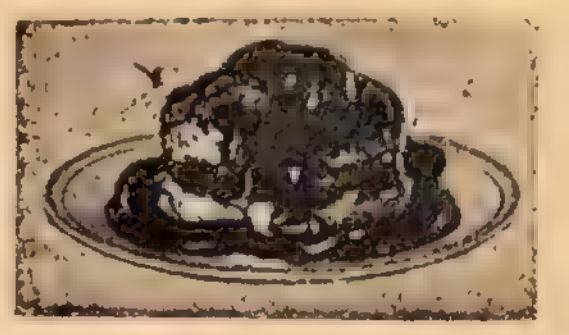

rak yumurta, un ve sütten mürekkep bir hamura batırıp birer birer kızartarak üzerlerine gayet ince toz şekeri serpmek hep kolay ve leziz şeylerdir.

Meyvaları cam kaplar içine koymak, mümkün değilse hiç olmazsa altlarına bir kat yeşillik yaymak manzaranın letafetini arttırır. İmkân müsaade ettiği kadar buzda soğutulmuş olmaları da ayrı bir zevk verir.

Hanımlara müjde

Veçhin ebedi taravet ve halavetini muhafaza eden

REN de KREM ini

Tercihan kullanınız.

Her büyük parfümöriler ile ecza depolarında bulunur.

3—1

Çay masası için

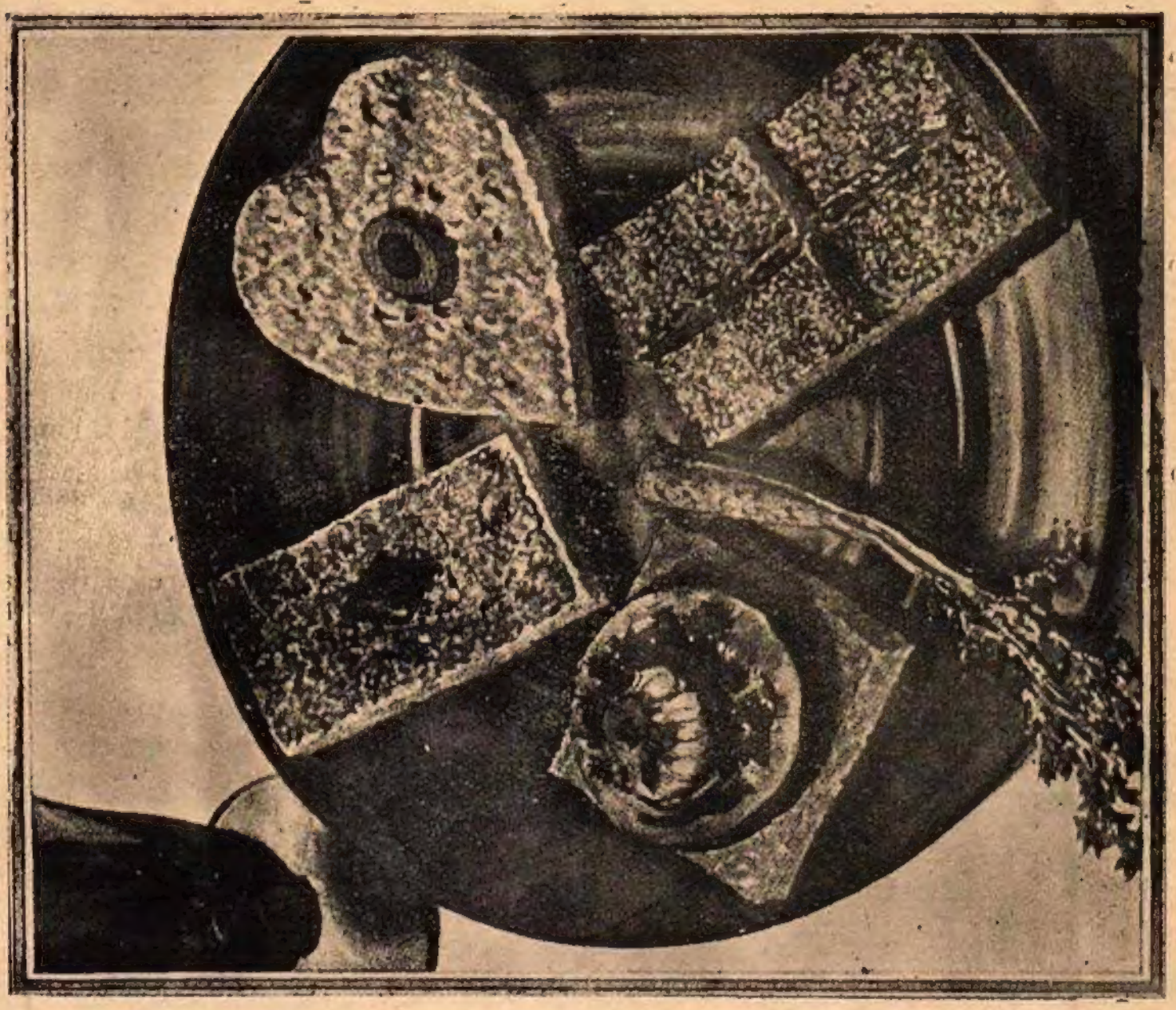

YAZIN çay masasına, pastalar ve bisküilerden ziyade meyva ve salatalar yakışır. Çalkalanmış kremle örtülmüş tarla veya ağaç çileği, kat kat toz şekeriyle billur kâseye dizilmiş kayısı dilimleri v. s. bir serinlik hissi vererek yorgunluğu almağa yardım ettiği kadar yeşil salata yaprağı, dere otu, domates, hazırlop yumurta ve saire ile yapılmış zarif sandviçler de hem gözü, hem iştahayı okşar. Resmini bastığımız sandviçlerden yürek şeklindeki beyaz peynirle kırmızı biberi ezip karıştırarak tereyağ sürülmüş ekmek dilimleri üzerine yayıp ortasına ikiye bölünmüş ce çekirdeği çıkarılmış yeşil zeytin ve kırmızı biberle süslenerek yapılmıştır. Dört köşelisi için tereyağlı ekmek parçalarının üstüne, arası hazırlop yumurta ve mayonezle doldurulmuş iki dilim domates konulmuş, diğer iki uzun şekiller için de bir tanesine hardallı tereyağ sürülüp mayonezle karışık kıyılmış ıstakoz etleri, diğerine hardal, tereyağ ve kıyılmış tavuk etleri yayılarak birinin ortası siyah zeytin parçası, öteki haçvari gayet ince kesilmiş maydanozla süslenmiştir. Biraz düşünülürse bu sandviçlerin pek çok çeşitleri yapılabilir. Balıklı sandviçler için esmer çavdar ekmeği daha münasiptir. Ekmeğin cinsi her ne olursa, ve üstüne ne konacak olursa olsun, mutlaka evvelce tereyağı sürmelidir ki ıslanıp, tadı kaçmasın.

ROSEMAİL

DİŞ MA'CUNU

dişleri beyazlatır. Diş etlerini kuvvetlendirir, emsalsiz hassaları, nefis lezzeti ve güzel kokusu ile temayüz eder. Satıcınızda ROSEMAİL bulunmadığı takdirde size meccanen bir nümunelik gönderilmek üzere adresinizi bildiriniz:

Pervanidis ve Hazapis

Aslan Han: Galata İstanbul

Çocuk Neş'esinin Amilleri

(19 uncu sahifeden devam)

«sâlar konukomşu çocuklarının oynadığı yerlere sa-«lıvermekte ma'zurdur. Çünkü içerde kapadığı ço-«cuğu belki terbiyeli, söz dinler olur. Fakat gün-«den güne her şeyi mahv olmuş, enerjisi bitmiş «bir insan olacaktır. Halbuki kendi a'zami takayyü-«dü, ma'nevi telkînleri altında dışarı salıverse bir «dereceye kadar hoyrat olur. Fakat her ne de o-«lursa olsun kuvvetli, yılmaz ve mütemadiyen inki-«şaf eden bir insan olacaktır.

***

«Çocuğun koşan otomobillere, uçan tayyare-«lere, şıpır şıpır giden vapurlara aşıktır. Bunları ev-«vela birer oyuncak gibi severken sonra sonra on-«ları görmek bir ihtiyacı haline gelir. Demek ki «hayvani ruhu aynı zamanda mu'dilleşmeye de teş-«nedir. İlk yaşlarındaki kısmen basit muamele de «günden güne çok mu'dilleşmeye başlar. Ve çocu-«ğunu neş'eli, enerjik yaşatmak için tabiata kavuş-«turmaktan başka daha bir çok ince ihtimamlara da «borçlusun. Bu hususta çocuğun en esaslı ihtiyaçla-«rından biri de *hareket* ve *değişiklik*tir. Hayat, mü-«temadi bir hareket ve değişme olduğuna göre bu-«nun çocuk uzviyeti ile beraber ma'neviyatında had-«dı-a'zamide olacağı şüphesizdir. Çocuk günden gü-«ne, kendini duyduğu nispette yenilik, mütemadi «değişiklik ve hareket ister. Fakat ehemmiyetsiz bir «şeydir zann edilmesin. Çocuğun bu bariz ve kuv-«vetli temayülünü marazileştirmeden hüsnü-idare et-«mek mühim bir mes'eledir. Çünkü bu temayülün «menfi bir tarzda haps ve ihmal edilmesi çocuğu «neş'esiz, ümitsiz, gayesiz bir yeknasaklığa, hare-«ketsizlik ve hüzne düşüreceği gibi, müspet ve a'-«zami surette tatmini de bütün ömrünce seciyesine «çok fena hatlar çizer. Sebatsızlık, kararsızlık, ve-«fasızlık, israf, sergüzeştculuk veya marazi derecede «sporculuk ve buna mümasil maddi, ma'nevi mu-«vazenesizlikler doğurur. Hüsnü-idare edilmemiş «zengin, şımarık, Lala Paşa dediğimiz çocuklar da «akîbeti-hayatlarında bu gibi marazi haletlerin kur-«banı değilmidirler....

«Yavrunun yenilik, değişiklik ve hareket ihti-«yacını oyunlarındaki, elbiselerindeki çeşniler, vakît «vakît onun zevkîne göre muhtelif semtlerde gezin-«tiler ve hediyelerinle tatmin edebilirsin.

«Bir küçük oyun kitabı tedarik ederek ona «arada bir yeni oyunlar öğretirsin. Kırlarda, çiçek-«lerden, böceklerden yeni oyun, hikâye mevzu'ları «yaratırsın. İki elbise yapıp daha az müddette eski-«yeceğine birden yedi, sekiz şen, parlak renkli, be-«bekli elbise yapar; onu her sabah yeni bir renk «ile neş'elendirirsin. Bir gün tren, bir gün tramvay, «bir gün yayan gezdirirsin. Bir gün bir yoldan ge-«çirirsen, yarın onun yakınında başka bir yoldan ge-«çirirsin. Ara sıra bâzan muayyen günlerde, bâzan «nagihani hediyeler alırsın; değişik yemekler hazır-«latırsın...

***

«Bir gün sokağa giderken küçük kızıma sor-«dum; sana ne getireyim Sumru?

— Kudele, mami mami, kımızı kımızı, sarı «sarı, yeşil de anne, yeşil de... dedi.

«Bütün gün beni beklemiş. Akşam kapıya koş-«tu. Birer arşınlık kurdeleciklerini verdim. Sevincin-«den nefesi tutulacak gibi oldu. Ve şimdi günler-«den beridir her gün birini takıyor, aynaya bakıyor, «koşuyor.

«Oğlumu sabahları mektebe götürürken bir «gün kapıdan çıkınca birden durdu:

— Anne başka sokaktan gidelim; dedi.

«Başka sokaktan gittik. Ertesi gün yine durdu:

— Anne yine başka sokaktan gidelim; dedi.

— Oğlum yolumuz uzayacak, dedim.

— Hayır; dedi. Hep, hep başka sokaktan gi-delim.

«Ben anladım ve sordum:

— Neden böyle söyleyorsun Şaman?

— O zaman yorulmayorum ki.. dedi...

***

«Sen yoksun onlar vardır kadın... Az yeyip «onlara çok yedirmeye, az giyip onları çok giydir-«meye, kendi istediğin gibi gezmeyip onları gezdir-«meye mecbursun. Senin dünyada sebebi-vucudun «budur. Hem de aşkının ma'nasına hürmet, aşkına «kîymet vermek isteyorsan yavrularına kîymet ver-«melisin. Onlar aşkının çiçekleridir zira...»

İlim Âleminde

(16 ncı sahifeden Devam)

parlayan bu acibei-âlem işte orada yükseliyor, daha ötede de muhteşem binaların saçak ve pervazları arasında parlak ve mavi denizin vüs'atı görünüyordu."

İSKENDERİYE mektebi tarihi tabii bir surette iki devreye ayrılır. Bunlardan biri Muzeum un te'sisi tarihi olan Miylattan evvel 300 senesinden keza Miylattan evvel 100 senesine kadar olan devirdir. Bu müddet zarfında İskenderiye mektebi eski Yunan harsinde devam etmiştir. Ondan sonra İskenderiye gittikçe Roma harsinin te'siri altında kalmış, orijinal ve haylı fenni görüşlü Yunan mütefekkirleri yerine, kendilerine Nev-eflatuni ismini veren nazari filozoflar ve ilk Hiristiyan kilisesi pirleri kaim olmuştur.

İlk devirde tebaruz etmiş iki isimle karşılaşıyoruz: hendeseci Uklidis ile hikmetşinas ve mühendis Arhimidis. Uklidis in hayatı hakkında malik olduğumuz yegâne ma'lûmat, kendisinin Miylattan 300 sene evvelisine doğru genç çağında bulunduğudur. Doğduğu, öldüğü tarih, kimin oğlu olduğu, kimden ders aldığı, nereli olduğu hakkında hiç bir şey bilmeyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa o da Uklidis in Muzeum kurulduğu sırada iştihar ettiği ve ihtimal Batlamyos un getirttiği ilk muallim kafilesi ile birlikte Mısır a geldiğidir. Uklidis kendi namına izafe olunan ma'lûm hendese kitabının müellifidir (Bu eserin aslı on üç kitap ise de mekteplerde ekseriya yalnız altısı okutulur). Uklidis hendesesi bütün mekteplerde okutulduğu için muhteviyatı hakkında iyzahat vermeği zait görüyoruz. Uklidis hendesesi gibi, böyle tek bir eserin, kîymetinden hiç bir şey kayb etmeyerek ve bu kadar ihticaca salih add edilerek bugüne kadar paydar olduğu başka hiç bir ilim şu'besinde görülmüş hallerden değildir. Uklidis bundan başka münhaniyata, taksimi-eşkâle, mebhasi-ziyaya, ziyanın müstevi, muka'ar, muhaddep aynalara dair eserler brakmıştır. Bu eserlerden bir kısmı on altıncı asra kadar mekteplerde okutulmuştur.

İSKENDERİYE mektebinin diğer büyük mütefenni-ni olan Arhimidis in tercümei-hali hakkındaki ma'lûmatımız daha fazladır. Arhimidis Miylattan evvel 287 senesinde Siraguza da doğmuş, 212 senesinde şehrin zaptında öldürülmüştür. Arhimidis in fizik ilmi tarihinde en büyük siyma olduğu umumen kabul edilmiş bir keyfiyettir. Kendisi aynı zamanda riyazi, hikmetşinas, mühendis ve muhteri' idi.

Francis Bacon

(43 üncü sahifeden devam)

söndü. Sönünce siyasi hayattan uzaklaşarak kendisini edebiyata ve fenni iştigalata verdi; (Mülahazalar) ını tamamladı, ve asla bitiremediği büyük felsefi eserine bir takım ilaveler yaptı. 1626 baharında, bir kar fırtınası esnasında seyahat ederken kardan istifade edilebileceğini düşündü. Bu fikrini fiyliyat sahasına çıkarmak için ilk rasgeldiği hana indi ve tecrübelerine girişti. Tecrübe esnasında dondu ve öldü. (Macaulay) in yazdığı gibi, tecribi felsefenin büyük alemdarına kendisini bu yolda kurban vermek mukadder olmuştu.

Eserleri: Bacon un en mühim eserleri arasında (Mülahazalar) dîkkate şayandır. İlk cildi on makaleden mürekkeptir, ve edibin müşahedelerini aks ettirir. 1612 de çıkan ikinci ciltte 35 yazı vardır. Ölümünden bir sene evel de (1625) de bütün mülahazalarını topladı, tashih ve ilavelerle yeniden neşr etti.

Mülahazalardan hangisinin fikir, ideal iytibariyle daha güzel olduğunu takdir etmek bir az güçtür. Fakat hepsinde bir incelik, lisanın fevkalade san'atlanmış ahenk ve letafeti vardır. Muhakkak surette bir tercihte bulunmak istenirse şu parçaları hatırlayabiliriz: Tetebbu'lar, Eyilik, Zenginlikler, Dinde vahdet, Ar'kadaşlık, Muhasama, Büyük yer...

Bacon un bâzı eserleri edebi kîymetlerinden ziyade Elizabeth devrini yaşattıkları için tetkîka değer. (Yeni Atlantis) Bacon un muhayyel ölkesini (Utopia) tasvir eden fenni romandır. Atlantis sakinleri felsefeyi kovmuşlardır. Tabiatı tetkîk ve keşifte Bacon un usulunü kullanırlar. Yâni kendi vaziyetlerini islah için neticelere iytibar ederler. Atlantisliler büyük bir medeniyet sahibidirler. Fen akademileri, rasathaneleri, balonları, tahtelbahirleri vardır... İşte bütün bu zamanımızın keşifleri muharririn şairane hadsi, ve soğuk mantıklı ifadesiyle kayt ve tasvir edilmiştir. Yedinci Hanri nin tarihi orijinal, sakin, keyecansız ve hayrete şayan derecede doğru vak'alara sadık bir tarihtir. Bundan başka edibin şair ruh ve kabiliyetini gösteren manzum parçaları zekâsını ispat eder. Mektupları ve siyasi evrakı da başlı başına birer ustatlık huccetidir.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ec. Memleketler için
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası
Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: 24118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Her nüshada: bir elbise kalıbı ve metin harici tablo bulunur.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
Lozan Kahramanı	*Ahmet Cevat*	1
Süt Damlasında gördüklerim	*Meb.*	12
Ankara ticaret mektebi		28
Edebiyat, San'at, Lisan:		
Klasiklerin tercüme ve tab'ı	*Abdülhak Şinasi*	4
Tevfik Fikret	*K. H.*	10
Horatius tercümesi	*Abdülhak Şinasi*	20
Glück ve Piccini	*Meb.*	49
Çocuk Ruhiyatı:		
Çocuk neş'esinin amilleri	*Mustafa Şekip*	17
İlim ve Fen:		
İlim Âleminde		16
Televizyon	*Hasan Halet*	33
Hikâye, seyahat ve Tiyatro:		
Bir Mektup	*Meb.*	7
Cevahir Bedestanı	*Kenan Hulusi*	20
Güvercinliğimin masalı	*İsaak Babel*	22
Denize Kaside	*Nahit Sırrı*	30
Bir Cinayet daha (1)	*Jean Barancy*	36
Mes'ut tahayüller	*İsmet Avnullah*	44
Müspet bir şey	*Emine Saffet*	46
Bir sinek yüzünden (2)	*Düring Diebitsch*	54
Tefrika:		
Odise	*Homère*	58
Şiirler ve Nesirler:		
Kitaplar	*Vahdet Gültekin*	6
Yalnız adam	*Halide Nusret*	9
Gazi geliyor	*Kâzım Sevinç*	15
Ölen Saadet	*Emin Halil*	35
Ağustos	*Vahdet Gültekin*	40
Suflör	*Güzin Vamık*	51
Vatana tahassür	*Ahmet Ratip*	52
Kervan	*Bedri Rahmi*	52
Gidiyorum	*Cahit Sıtkı*	52
Sabah ru'yası	*E. F.*	53
Değirmen taşı	*İbrahim Şevket*	53
Nisyan	*Necmettin Necip*	53
Nineme	*Tarık*	53
Köyüm	*H. Gök Alp*	53
Kadın Sahifeleri:		
Annelerin Çalışması	*Seniha Sami*	70
Sıhhat ve güzellik		73
Plaj Kostümleri ve pijamalar		74
Elbise Kalıbımız		75
Yaz tatlıları		76
Çay masası için		77
Müteferrik:		
Paris Müstemlekât sergisi (3)		41
Fransis Bacon	*İbrahim Hoyi*	42
Kendi evini inşa eden miymarlar (4)		62
Kamp ve mektep (5)		64
Satranç muallimi		66
Sinema:		
Şarlo ya dair		68
Son iycad edilen filmler (5)		72

(1) Lisez-moi (2) Uhu (3) Le Miroir (4) Popular Science (5) Parents' Magazin
Kapak Pictorial Review den, metin harici tablolar Uhu ve Youth's Companion dan.

İmtiyaz sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selamet Matbaası